

॥ ॐ ॥

श्री

पाटण्डर काव्यमंजरी

भाग १. तो.

गुणसंघर्षा साधि
आवृत्ति भीष्ट.

सप्तम अने प्रकाश,

वारा भोगीसास रत्नचंद्र पाटण्डराणा.

दास-जयदेवीवारा संभवनाथनी भवती

अभिरासा.

आवृत्ति ० ६

सं. १६८८

२८ २५००

अने १६८९

दीर्घ २. १-४-० १

અર્પણ પત્રિકા.

અખંડ પ્રૌઢ પ્રતાપ ગૌશ્રાલણ પ્રતીપાળ
વિદ્યાવિલાસી નેકનામદાર મહારાણ
શ્રી વિનયદેવજી રાણા સાહેબ

સ્વસ્થાન ધરમપુર.

માનવંતા નામદાર સાહેબ,
આપ નામદારમાં દયા, પ્રેમ, વિદ્યા વિલાસિના,
પરમાર્થ આદિ વિકસિ રહેલ એવા અનેક ગુણ ગુણોથી
મોહિત થઈ આપ નામદારના અદ્ય પરિચયમાં
સેવક આલ્યા પછી આપ નામદારે સેવકને
આપના હૃદયમાં રચાન આપવાની
બતાવેલી ઉદારતા તેમજ સેવક
ઉપર કરેલા અન્ય ઉપકારો
માટે શુદ્ધ જીવિથી આપ
નામદારને આ લઘુ
પુસ્તક અર્પણ
કરું છું.

રહ્ય ઉદ્ગાર.

સ્વીકારી, કરો ઉપકાર,

ઠાવ્ય મંજરી-સ્વીકારી કરો ઉપકાર.

અખંડ પૌલપ્રતાપી શોભો. ગૌભાક્ષણ પ્રતિપાળ,

મહા પરાક્રમી સુર્યવંશી છે, ધર્મતણા રખવાળ

સ્વીકારી કરો ઉપકાર. ૧

દુખા દોશદ્યે રાજ્ય ચલાવો, પ્રભહિતે પ્રેમાળ,

સુનિયવટમાં શૂરવીર શોભો, ધર્મ તણા અવતાર

સ્વીકારી કરો ઉપકાર. ૨

વિજયા દશમીના શુભ દને, દેવતા પશુ બળીદાન,

સદગુરના સદ બોધેથી, અપાયા અલય દાન

સ્વીકારી કરો ઉપકાર. ૩

પરમ પૂજ્ય મહુમ મહારાણા, કરૂણા તણા અવતાર,

પ્રભ પીડ ને પ્રેમે ધરતા, એહના આપ કુમાર

સ્વીકારી કરો ઉપકાર. ૪

જેન તણા આચાર્ય શોભે, વિનયકેસર સુખકાર.

સદબોધે સદવર્તન પામ્યા, બંધ કર્યો શીકાર

સ્વીકારી કરો ઉપકાર. ૫

વિશ્વયદેવનું નામજ શોભે, હો વિવેકી શુભવાન
વિદ્વાન જનોની પીડન કરતા, હૃદને આદરમાન
સ્વીકારી કરો ઉપકાર. ૬

પ્રજા તણું દુર દારીદ્ર કરવા, યોગ્યા ઉપાય રસાળ,
શુભ જ્ઞાનના શુભ પ્રયાસે, ઉપજાનું અંતર બહાલ
સ્વીકારી કરો ઉપકાર. ૭

હીન જનોને દાનજ દેતા, ધરીને અંતર ખ્યાર,
શુદ્ધ આશીર્વાદ સંધ્ય શોભે, શોભે ઉંચ વહેવાર,
સ્વીકારી કરો ઉપકાર. ૮

એવા ઉત્તમ શુભોચી મોહી, પહેરાવું મંગળમાળ,
અર્પ કરી કાવ્ય મંજરીઆને, ખુશી થતો તમ બાળ
સ્વીકારી કરો ઉપકાર. ૯

આપ નામદારશ્રીનો સંદાનો કૃપાભિલાષી

કવિ ભોગીલાલ રતનચંદ વોરા.

(શ્રી મુંબઈ દવદયા મંડળીના જ્ઞાન. ઉપદેશક)

ધાણુ જીવો પ્રજાપ્રીય મહારાણુશ્રી વીજયદેવજી મહારાજ.

સાવણી

મા' રાણુશ્રી તખ્ત નશિન થઈ, પ્રજા સેવા કીધી સારી
વર્ણન તેતું જૂજ બુદ્ધી, કરવા મરજી થઈ મહારી
પ્રજા તણી પીડા દાલ ધરતા, પ્રજાના હુજે હુજી થાય
વિજયદેવજી મા' રાણુનો, વિજય હમેશાં પ્રજાગાય ૧

રાત્ર્યતણા શુભ ચિંતક સાચા, દિવાન બહાદુર બહુ વખણાય
નામ અનોપચંદ્ર સુંદર શોભે, કવિ મુરખી સાચા ગણાય
દીનજનોની દાઝજ નતણે, ન્યાય પરાયણ સદા દેખાય
વિજયદેવજી મા' રાણુનો, વિજય હમેશાં પ્રજા ગાય. ૨

કોઈ જાતના કર વેરાથી, પ્રજા બિચારા ન કચરાય
દવાખાનુ અને નફોદોમાં, દવા કેળવણી ફી દેવાય
કઈક વિધવા હુજી ખેડોને, રોજી રોટ થકી ખંધાય
વિજયદેવજી મા' રાણુનો, વિજય હમેશાં પ્રજા ગાય ૩

દેવ સમું છે નામજ સાચુ, દાન દેવામાં બહુ દાતાર
જાની વિદ્વાન કવિજનોનો, કરતા પ્રેમે બહુ સત્કાર

પ્રસન્નચર્યનો સદ્ગુણ સાચો, દેખી દીલડું બહુ હરખાય
 વિજયદેવજી મા'રાણુનો, વિજય હમેશાં પ્રભ ગાય ૪
 જીવદયા પર ધરતા પ્રીતી, રાખી અંતર શુદ્ધ રસાળ
 જીવદયા મંડળી સુંબાર્ણની, પેટન થયા પ્રેમે ભૂખાળ
 ચક્ર બગીચાન બંધજ દીધા, ચર્યુપણે હીંસા નવ થાય
 વિજયદેવજી મા'રાણુનો, વિજય હમેશાં પ્રભ ગાય ૫
 અનેક જાતના શુભ કૃત્યોથી, દેશોદેશ યશ વખણાય
 પર ખીરામાં મદદ કરતા; જાણે બીજો વિક્રમ રાય
 અનેક જાતના સદ્ગુણોથી, અન્ય દેશના લોકો રુદાય
 વિજય દેવજી મા'રાણુનો, વિજય હમેશાં પ્રભ ગાય ૬
 અમલદારો બીજા પણ સારા, પ્રભ કુળમાં કરતા રુદાય
 ઉંચ જ્ઞાનની ઉંચી જાવના, ઉંચ કેળવણીના જ, પસાય
 ધર્મપૂરમાં રામરાજ્ય છે, મળે નહીં દેાઇને અન્યાય
 વિજય દેવજી મા'રાણુનો, વિજય હમેશાં પ્રભ ગાય ૭
 રાજ્ય માતા મનહર કુંવરના, વસે અંતર સડતી ઉલ્લાસ
 દીન જનોપર પ્રીતી ધરતા, સત્ય નીતીના સદ્ગુણ ખાસ
 અખંડ સીસાવ્ય શુભ સાંપડતો, દીર્ઘાયુઓ રહેતો સદાય
 વિજય દેવજી મા'રાણુનો, વિજય હમેશાં પ્રભ ગાય ૮
 સુર્યવંશીનું તપોસિંહાસન, ઘણું જીવો મુજ બુખાળ
 ઉદારતા દીધી મૂંઝપર બહુ, ધરતા અંતર વાતસલ્ય બહાવ

જોવો ચાહો છો આજે સુજને, તેવો ચહાજો નિત્ય સદાય
 વિન્યદેવજી મા'શણનો, વિન્ય હુમેશાં પ્રજા ગાય દ
 ભૂલ ચૂકની ક્ષમાજ યાચુ હોજો; મન વંછિત સૌ કામ
 રાધા પતિશ્રી રક્ષા કરજો; હોજો અમર અવનીમાં નામ
 દિર્ઘાયુધ્ય ઇન્દ્રિય રાજવી રાજ્ય કુટુંબ રહો સુખી સદાય
 કહે ભોગીલાલ સદા આપનો વિન્ય દેશો દેશ ગવાય ૧૦

લી.

આપ નામદારનો સદાનો કૃપાલિલાધી
 કવિ-ભોગીલાલ રતનચંદ

સુર્યકુળ તિલક ધર્મપુરના મહારાજા ના

સંક્ષીપ્ત ઇતિહાસ

હરીગીત છંદ.

ચિતોડના મારાણા કુળમાં, સુર્ય વંશ કુમારથી
ચિથોડીયાની કીર્તિમાં, ચોસા વધારી રામસી
અજીત ભુ મેવાડની એક, લીંગ દેવ પ્રતાપની
સુર વીર પુત્રો વીર ભુમીના, અચળ મુખની વાસની ૧

મહારાજ કુંવર રામસીએ, સેન્ય સામંત સાહયથી
સ્થાપવા નવી રાજધાની. નીકળ્યા ચિતોડથી
બાર સૈંકે બાસક ઈસ્વી. સને કુંડલુ સ્થાનમાં
પધાર્યા કુંવર રામસીમહા, રાજ્યા મેદાનમાં ૨

ઉત્તર કુંડલુમાં દેવાગરિનું, રાજ મહા વિશાળ ત્યાં
આણ્યા યદુ વંશ રામ રાજની સદા વરતાય ત્યાં
વિખ્યાત હાલનું ધર્મપુર તે, દેવ ગિરીનું પર્ગણું
રામ નમને છતિને પછી, રાજ ધાનીમાં ગળ્યું ૩

દેકે વાવટો વીજ્યનોને, રાજતંત્ર જમાવિયું
 રામ નયને રથાપિને નીજ, નામ સ્મર્યું રાખિયું
 વજિર અલ્લાઉદ્દીન મુગલનો, સેન્યા લઈ આઠ્યો ચડી
 ચાદવ કુંકણુ ધ્વંશ કરિને, જીતિ લેવા તે ઘડી ૪
 રામસીં મહારાણાજીએ, ક્ષત્રી ખીરદ પાળિયું
 રક્ષણુ કર્યું રણમાં ઝુંઝી, સુર્યવંશ ગૌરવ રાખિયું,
 બચવ્યો ચાદવ વંશ રાજને, કાકુર મ્લેક વજીરથી
 નાશ કીધો મ્લેક ક્ષાજનો, ખાંધીયા જંજીરથી ૫
 યુધ વીજથી રામસીંહજી મુગલથી સન્મુખે રહ્યા
 ક્ષત્રીનું તેજ બતાવીને, શત્રુને ભુશ્યાથી ક્યાં
 દેવગિરીના રાજ વંશને શરણુ આપી સાચવ્યો
 મ્લેક કાકુર દીલ્લી વજીરને, દેશમાંથી દુર કયો ૬
 પ્રસરી કીર્તી પુર્વજોની, દેશની દુગ્ધા હરી,
 વિધર્મીના અતીત્રાસમાં, નિજ ધર્મનિ રક્ષા કરી,
 ખારસે ખાસઠ ઈસ્વીસને, થી પંચાણુ સાલમાં
 રાજ સ્થાપી વીચરીયા શ્રીર.મ કંડાસમાં. ૭

મહારાણા શ્રી જયદેવજી

રાધેશ.

મુરખંશિ મહારણિ તણે, અદ્ય ઠરું ઉલ્લેખ
મુર વિદે મણિ મુગંટમાં, ચોભે મુવર્ણ દેખ
હરીગીત હંદ

રામ નમના મહારાણા શ્રી, જય દેવજી બુપતી
સંકે પત્રર એકત્રીસને, આણુ ગંગનગમાં ગાજતી
મુલતાને દૈવ્યત દેખતાં પછિ, દેવ સંબોધણુ કમું
ગાદિ પતિ મારાણાઓનું, નામ દેવ પદે ધમું
હાથે.

આદિદેવશા મુલતાન, બજાપુર રાજતણાએ
અદ્ધમદ નગર મુલતાન, શાહ નિબમ કેવાયે
ગુર્જરના મુલતાન, મુજ્જર શાહ પ્રતાપીક
ઉતર કુંકણુ દેશમાં, સસ્તાનના માલીક
નદિ કંઠે બંદરો, સત્તા પોર્ટુગિઝ રાજની
જામિ પ્રણા સર્વપર જય દેવ મહારાજની
લાવણી

ચાલ સવર્ધયા એક ત્રીસાની—

પોર્ટુગીઝ આદિ મુલતાનો રીઝવતા મારાણાને
શરણ લેતા મદદ દેતા, તોડી ન શકતા આણુને ૧

નિજ શક્તિથી પ્રભાવ પાડયો, ગાળ રહ્યા કુંકણ દેશે
 અવર રાજા ભાગે સાહયતા, પ્રસરી કિર્તી ધ્યા દીશે ૨
 મહારાણા શ્રીજગતસીંહજી, શિશોદીયા કુળ પ્રભાવક
 સુર્યવંશી પ્રભાવશાળી, સુર્યદેવતા ઉપાશક ૩
 સુર્યદેવતાં દર્શન કરીને, અનજળને લેતા સુખમાં,
 અડગ ટેક તે પુરણ પાળે રહેતા નિજ આતમ સુખમાં ૪
 સુજકરશા સુલતાન શુભજરના, જીતી શક્યા ન કિરંગીને
 પોદુંગીજને શાશન દેવા. મદદ માંગી સુલતાને. ૫
 સુજકરશાની મદદ માગણી, રાણાજીએ સ્વીકારી
 ગણ્યા આગ્રહથી ખંભાત નગરે તેડાવી થયા આભારી ૬
 મહારાણા શ્રીજગતસીંહજી, ખંભાત નગરીમાં આવ્યા
 સમય હતો વર્ષા રતુનો સુરજ વાદળે ઢંકાયા ૭
 સુર્ય દર્શનની ટેકીવંતા વીન દશને રહે ઉપવાસે
 સુશળધારે મેહ વરશતો સુર્ય રહે વાદળ વાસે ૮
 આઠ દીવસ ઉપવાસથયા જાણી સુજકર સુલતાન કચવાણો
 મહારાણાને આવી વીનવે, ઈષ્ટદેવ કેમ રીસાણો ૯
 ઈષ્ટ ઉપાસના સાચી હોય તો સદા દર્શન આપે તમને
 આજ તમારા ઈષ્ટદેવતાં દેખાડો દરશન અમને ૧૦
 જગતસીંહજી મા'રાણાએ વચન સુણી આવ્યા હિંકા
 સ્નાન કરી પીતાંબર પહેરી, યોગાનમાં આવી બેઠા ૧૧

ધોધમાર વરસાદ વરસતો, અસાન વાળી ધ્યાન ધરી
 કરી પ્રાર્થના સુર્યદેવની; આરાધના મનમાં ઉતરી ૧૨
 દદ ટેકની દાદ સુણીને, સ્થંભણ મેઘ થયો ગગને
 વાદળ વીખરી સુર્ય પ્રકાશ્યો, દર્શન કરી નમ્યા ચરણે ૧૩
 એક ધડી પ્રકાશ પાંડી પછી વાદળમાં વીહારી થયા
 મહારાણા ઉડી આસનથી, સીધા રાજભુવનમાં ગયા ૧૩
 અવીઘ્રાંત થઈ પછી વૃંદી ગગન ઘોર અધઠાશ થયો
 ભોજન કીધું ભાવ ધરીને, રાણાડનો ટેક રહ્યો ૧૫
 સુવર્ણશા તો અચરજ પામ્યો દેવ સંજોધીતનામ ધયુ
 નામ જગતસિં જદક્ષી દધને જંઘદેવ નામ પ્રસિદ્ધ કર્યું ૧૬
 સુર્યદેવનો પ્રભાવ દેખી; મુગલશાજ તો હરખાયો,
 રામનમે મારાણા નામને દેવ શબ્દ ને જોડાયો ૧૭
 રાજ અવધ વલસાડ તાલુકે, ભુતસરના પ્રગળા મુધી
 દક્ષીણમાં વસાઈના છેડે, રાજતણી ચરહદ કીધી ૧૮
 પંદરમે એકત્રી ઈસ્વીસવથી પંદરમેને એ'શી,
 નિર્ભય રાજ અમલ સ્થાપી થયા, જય દેવરાણાદેવાત્રી ૧૯

મહારાણા શ્રી ધર્મદેવજી

૩

મનહર છંદ.

મહારાણા ધર્મદેવ, જગતમાં નરદેવ
 નર નારી કરે શેવ ગાદીએ બીરાજ્યા
 સને સત્તર ચોસઠથી સત્તર ચોસીતેર
 સુધી રાજ કરી પછી સ્વર્ગમાં સિધાવીયાં ૧
 રાજયોગી અલેનાથ, એ ગુરૂએ આદ્યો હાથ
 નીજ માતાનાએ ભ્રાત રાજ કરે શેવના
 માંડવીના રાજતાતવી રમહાડાની જાત
 ગુરૂવર્ય અલેનાથ વીરમ ધર્મ દેવના ૨
 ગાદીએ બીરાજ્યા પછી માધુરાવપેશવાથી
 મોટી લડાઈ કરીને-રામનગ્ર સાચવ્યું
 પેશ્વાઓને પાછા પાડ્યા દેશમાંથી હાંકી કાઢ્યા
 યુદ્ધ કરીને પછાડ્યા સુરાપણ દાખવ્યું ૩
 નીજ નામનું સ્મરણ રે'વા વસાવ્યું નગર
 સત્તર છાસડ સન ધર્મપુર વાસવ્યું
 વંશની વધે આખાદી અમર તપો એ ગાદી
 સુર્યદેવની પ્રસાદી રવીકુળ ઉજવ્યું ૪

(૪)

મહારાણા શ્રી વીજયદેવજી ૧ લા

હરીગીત છંદ

વીજયદેવજી જાગરામ ગાદિપતિ લઘુવય થયા
 દ્વાદશ વર્ષની ઉમરમાં તે રાજ લક્ષ્મી ને વર્ષા
 નીપુણ કીધા માતાજીએ ન્યાય નીતીમાં દખ્યા
 સાસન્ન દોરી હાય લીધી રાજમાતાં બાઈબા. ૧
 મારાજ ગણપત રાવ ગાયક વાડચિ મીત્રછં હુતી
 રહેતા ધણું સંહવાસમાં પેઢાસ ખર્ચિ માં જતી
 વટોદરા મહારાજ તુલ્યની જરોખરિમાં રહે સદા
 મહારાણા વિજય દેવજી રેતા આનંદિ સર્વદા ૨
 બળવાનને ઉદારતા ના, ઉચ્ચ ગુણ ઉરે રહ્યા
 અન્યાય અત્યાચાર દુર્ગણ રાજથી દુરે કય
 કસાઈ ખાનાં સુરતમાં તે બંધ સર્વ કંસવિયાં
 અનાથ સુગા પ્રાણીઓને મરણથી ઉગારીયા ૩
 નેશાપક રોહિજનંદ સ્વામી ના રણ સંપ્રદાયના
 પપ્પરાબ્યા ધર્મપુર નજે લાવિ અતિશે લાવના
 અઢાર સપ્તકે પટ સન્નેથી અઢાર છપ્પન વાસમાં
 અર્ધો સપ્તક રાજ કીધું. વિચરીયા કંઈવાસમાં ૪

(૫)

યશુ દળવી.

છંદો.

યશુ દળવી શુર વીર દેશમાં ડંકો કીધો
પેશ્વા કેરી ફોજ નો રસ્તો રોકી દીધો
વે તરણીને તીર યુધનો સ્થંભ રોપાયો
પેશ્વા સાવર ઘાટથિ કપટ કરીને આવ્યો
યશુ દળવી નિજ જંગલી ફોજ લઈ લાવ્યો કટકમાં
રામ નગને સાચવ્યું રામ દેવના વખતમાં
હરિપંત ફડકેવળિ નાના સાહેબ પરંધર
વીસાણ કેશવ માહારાષ્ટી વિર ધુરંધર
વાગે દેશમાં હાક નામ સુણી થરથરતા
રામ નગરનું રાજ છતી લેવા ચિન્તવતા
યશુ દળવી જાણિ કપટ છાપો અચાનક મારિયો
રામ નગનિ ગાદિનો રાજતિલક હક આપિયો—

(૧)

મહાત્મા અભયનાથ

શીખરણી છંદ

મહા યોગાભ્યાસી અધ દંમન શૈલી મુચંવતા
તણ મીઠ્યાં માયા નિરજન ભુમિમાં વિચરતા
અબ્હારી નીતીના સરજ સદ્બોધોં અરપતા
સ્વી વંશી રાણા અભય શુદ્ધને રિઝંવતા

ભુજંગી છંદ

રહે યોગ્ય સ્થાને નિરાગી મહાત્મા
પ્રભુના સ્વરૂપી દિસે પર્મ આત્મા
દયાદાન ના માર્ગ ને વાંચનારા
પુરા રાજ યોગી અલે નાથ સારા ૧
ઠરણા ઠરી મોક્ષ શૈલી ગતાવે
મહાકુળિ સંસાર થીને ગયાવે
મુખા શાન્તિ આપે મધુ વાણિ મારા
પુરા રાજ યોગી અભેનાથ સારા ૨
નદી લેશ મીઠ્યા તણે દંભ ધર્તા
સદા જાંચ લાવે ધરીને વિચરતા

અહીંસા તરુમળ ના પોશનારા
 પુરા રાજ યોગી અલે નાથ સારા ૩
 ગુણી જોધ આપે મયાળુ દયાળા
 રૂઠા નીતિ પંથે ચડાવે કૃપાળા
 છુટે મુખથી જ્ઞાન વારી નિધારા
 પુરા રાજ યોગી અલે નાથ સારા ૪
 હતા સીધ સાચા ત્રિકાળીક જ્ઞાની
 રહે રાજની સાહય માં પ્રેમ આણી
 મહારાણાના હીવ ને ઈચ્છ નારા
 પુરા રાજ યોગી અલે નાથ સારા ૫
 ઘણી વાર એ રામ પુરી બચાવી
 ઘણી વાર વેરીની ફેળે હઠાવી
 સદા ભુત ભાવી તણા બાણુનારા
 પુરા રાજ યોગી અલેનાથ સારા ૬
 અતી આવતી આફતો ને નિવારી
 હતા ઈષ્ટ સ્થાને ગુરૂ ભાવ ધારી
 પુના પેશવારાજ ના પુજ્ય ધ્યારા
 પુરા રાજ યોગી અલે નાથ સારા ૭

વતેમાન મહારાણા શ્રી વીજયદેવજી બહાદુર

છાંધો

છવ દયાનો સ્થંભ રાજમાં રોપી દીધો
અણે દીધો હુકમ રાજમાં બહેર દીધો
ગોબ્રામણ પ્રતિપાળ દત્તિનો ધર્મસંભાળ્યો
દીર્ઘ ગૌરવનો ધ્વજ અવર રાજ્યોમાં ધાડ્યો
થયા નહિ યાગે નહિ નૃપ વિજય દેવ સારણા
અસ્ય યોધણુ ગડગઢે લોગિલાલે પારખ્યા ૧

હરીગીત છંદ

દીરણુ ભાસ્કર જયેતીર્થો ઉધોતમાં પ્રકાશતી
અલકા પુરીના તુલ્ય ધર્મપુર નમી ભાસતી
ધર્મપુરમાં ધર્મરાજ છે અદ્ભુત ન્યાયી શાસને
મહારાણા વીજય દેવજી અમર તપો સીંહાસને ૧
નરેંદ્ર ભારત દેશ મંડળે ધર્મને પ્રગટાવિયો
મુર્યંકુળ મુગટમણી લવ કુલ વંશ દીપાવિયો
અનેક પ્રાણી અનાથનો ટાળિ દીધો છે ત્રાસને
મહારાણા વીજય દેવજી અમર તપો સીંહાસને ૨
અખંડ પ્રોઠ પ્રતાપી દીણું દીપતા ભુપાળ છે
દયાતણુ દરીયાવ છે ગૌરવના પ્રતિપાળ છે

ઉદારતા દીનો પ્રત્યે ભુલાવે કુન્તા પુત્ર
 મહારાણા વીજય દેવજી અમર તપો સીંહાસને ૩
 શરણુ દેતા કંઠર કર્તા વીધ્વતા મુખ વાસની
 વીધા તણા મહાદાનમાં શોભા વધારી રાજની
 દાનેશ્વરી છે લોજતુલ વીક્રમ સમા દુખ લંબને
 મહારાણા વીજય દેવજી અમર તપો સીંહાસને ૪
 આશ્રિતોના ગ્રેમાળ ક્ષત્રિ રાજ ભુષણુ આપ છે
 અનાથના છે નાથરાજ અભય વચની તાત છે
 પુણ્ય કુંજના કીર્તિ પુષ્પની ફેળવિ છે સુવાસને
 મહારાણા વીજયદેવજી અમર તપો સીંહાસને ૫
 રાજ સૃષ્ટી સ્થાપના આધાર છે ધરણી ધરા
 કરે સાહય ચૌભુજ દેવતા સુણિ રાજે જગદીશ્વરા
 દીર્ઘા યુધી રહે જગતમાં શેવા સમર્પે દાસને
 મહારાણા વીજય દેવજી અમર તપો સીંહાસને ૬
 યુવરાજજી અમર તપો રાધા પતિ રક્ષા કરે
 અંગે સદા આરોગ્ય રહે પ્રભેશ્વરા પિડાહરે
 વાધો સદા માયાજી માતના લાડ કાડ ઉઘાસને
 મહારાણા વીજય દેવજી અમર તપો સીંહાસને ૭
 લોગીદ્ર કવિનું શીર તે નરનાથ તમ ચરણે ધયું
 પારશમણીના સંગ થાતાં લોહ કંચન મયી થયું
 ધર્મ રાયના દર્શનનો મંચું સદા સહવાસને
 મહારાણા વીજય દેવજી અમર તપો સીંહાસને ૮

છાંદો

જ્ય દેવ મહારાજ રાજના ધર્મ ધુરધર
 સમાદાતાર અવનીમાં આબ્યા ઈંદર
 રદુખ ભંગન નાથ વીર છે વીક્રમ સરખા
 મિત્ર સમા ભડવીર ભોગીદ્ર કનિએ પરખ્યા
 ખાજ પાજ ભુપાજ છે રધયતને મુખ આપતા
 કત્ર છાયા જમદીયની આશ્રીતને નિવાજતા

૨

ધર્મપુરતું નામ અમર અવનિમાં દીધું
 દયાદાન દરિયાવ અભયનું દાનજ દીધું
 જીવ દયાના તાત નાથ અનાથ જીવોના
 નિર્ભય દીધા જીવ નિવાસી ગાદવનોના
 અમર પદો વજ્રકાવિને વરતાવિ છે આજુને
 ભક્તિ ભોગીલાલની ઉગાર્યા કંઈ પ્રાણને

૩

રાધાપતિ મહારાજ આપની છાંદા પુરજો
 દધિ મુતા રહો સ્થાઈ સદા ભંડારને ભરજો
 દીન કર રહી સતેજ રાજતું તેજ વધારે
 રામ રાજ્યનો ન્યાય નીતિની મુગધ પ્રસારે
 પુત્ર કુત્ર મુખિ રહો તનમન પિગહરો
 દેવ દાનવ મુગ દેવતા નવ જહો રક્ષા કરો

લી. અ.પ નામદારનો નમ્ર સેવક

કવિ ભોગીલાલ.

પ્રસ્તાવના

આ પાટણકર કાવ્યમંજરી જેવા અગાંઉથીજ લોક-
પ્રિય થએલા પુસ્તક ને વાસ્તવિક રીતે પ્રસ્તાવનાની જરૂર
પણ ન હોય છતાં પુસ્તકને આરંભે પ્રસ્તાવના હોય તે
રૂઢી ખાતર મારા પરમ મિત્ર ભાઈ શ્રી ભોગીલાલની
મુશ્કેલીને માન આપી લેખક અને તેની શક્તિનો પરિચય
કરાવવાના મારા પ્રાથમિક હેતુથીજ હું આ પ્રસ્તાવના
લખું છું. વાંચકને તેવી પ્રસ્તાવના દોષરૂપ જણાય તો હું
ક્ષમા ચાચું છું.

જો કે કવિ ભોગીલાલની આ કાવ્યમંજરી તેમજ
તેમનું અત્યાર સુધીનું કવિ અને સમાજ સેવક તરીકેનું
જાહેર જીવન તેમની શક્તિનો ખ્યાલ આપી શકે એમ છે
સાક્ષરી દુનિયાનું દૃષ્ટિબિંદુ ગમે તે હોય છતાં કવિ
ભોગીલાલની કાવ્યશક્તિ એ જાહેર પ્રભમાં જે રસ રેડયો
છે તે આધુનિક કવિવરો લાગ્યેજ રેડી શકે છે. સાહિત્યની
હાલની દિશા બદલાઈ છે. તેની સાથે કાવ્ય પદ્ધતિ પણ
વિલક્ષણ બની છે હાલના ઘણા કવિઓની કૃતિ કેવળ તેમને
જેમ આનંદ આપનારી જણાય છે. એટલે સામાન્ય જનતા
તેમાં એકસરખો રસ અનુભવી શકતી નથી તેમાં દોષ
કેવાય તે મહાકવિઓનો નહોતો પણ જનતાની સામાન્ય
રસજ્ઞતા તે મહાકવિઓ ધારે છે તેટલી સૂક્ષ્મતો નથીજ

અને કદાચ તેને પરીણામે તેવી કૃતિઓ જનમુદના મેળા-
 સાગને નિરસ, કિલ્લ અને વિવશળ બામે છે. મહાકવિઓ
 તેમજ સાક્ષર વર્ગે એ વાત સ્વીકારે કે ન સ્વીકારે
 છતાં વસ્તુસ્થિતિ તેમજ છે. તેમજ ધણાએ કાવ્યો, અધુ-
 વંચાએલા અને અણુસમગ્રએલાં પદ્યોં હશે, એક કાવ્ય
 વાંચક સખાના સમગ્ર કે માર્પ ન થકે તે કાવ્યમાં ગમે
 તેટલું પાંદિત્ય અર્થ ગ્રાંભીય અને અલૌકિક રસ હોય
 પણ તે નિરર્થક છે. કવિઓએ એટલું તો અવશ્ય જાણવું
 જોઈએ કે તેઓના કાવ્યની કસેલી જનના છે. કાવ્યો
 કે અન્ય સાહિત્ય બહુ ભાગે લેખકના સંતોષન કરતાં
 વાંચકના સંતોષ માટે લખાયેલાં. લેખકના પરિધાન સફળ
 થાય. કવિ ભોગીલાલની કૃતિઓ તેમજ તે કાદિ કવિઓની
 કૃતિઓ વાંચકને સંતોષ આપનારી હોવાથી જ લોક-
 પ્રિય થઈ પડે છે. આ કાવ્યમંજરી તેવા એક નમૂને છે.
 અને લોકોની અભિરૂચી કેઈ જાતના કાંઈયો તરફ વિશેષ
 છે તેની પંજુ સાબીતી છે.

જેમ પદમાં ભાષા અને પ્રિયારોની નૈમર્ગિકતા આંજે,
 સરળતા આંજે લોકપ્રિય થઈ છે, તેમજ પદમાં પણ
 નૈસર્ગિકતા તથા સરળતા આદરણીય છે. હૃદયના ભાવોને
 ભાષા દ્વારા વ્યક્ત કરવામાં જેટલી કૃત્રિમતા અને કલ્પતા
 હોયજ તેટલી તે કૃતિમાં અસિકતા આવે છે તે નિસંદેહ છે
 સાક્ષરમંડળમાં તેઓ ભલે કદાચ કિંમતી લેખાય પણ
 સામાન્ય જનતામાં તે કદી લોકપ્રિય થાય નહિ. કાવ્ય-

મંજરી માંહેની કવિતાઓ સામાન્ય જ્ઞાનવાળા વાંચીને
ધારેલો આનંદ મેળવી શકે તેમ છે અને નિરક્ષર હોય
તો પણ સાંભળીને પણ તેમાંજ આનંદ મેળવી શકે છે.
હાલના કહેવાતા સાક્ષરો અને મહાકવિઓ એ વિષે ગમે
તેમ ધારે પણ એટલું તો ચોક્કસ છે કે જેમ ઝવેરાતની
કીંમત માત્ર ઝવેરીજ બાજુ છતાં ગ્રાહકનું દિલ જો તે
માલ પર ન એસે તો તેની કીંમત ઝાડીની છે કેમ કે
ઝવેરીઓ કીંમત આંકનાર છે જ્યારે માલ વાપરીને સંતોષ
લેનાર તો ભિન્નરૂચિના ગ્રાહકોજ છે. તેવીજ રીતે કેંઈપણ
કૃતિ સાક્ષરને મન કિંમત હોય છતાં બહાર પ્રજા વાંચીને
આનંદ લેનાર છે તેને એગમ્ય હોય તો પણ તેનો હેતુ
પાર પડતો નથી.

હાલના સાહિત્યમાં આવા કવિઓને તેમજ તેમની
નિર્મળ રસિક કવિતાઓને સ્થાન નથી અપાયું તે એકજાતનો
અક્ષમ્ય પક્ષપાત છે. જગતને એ કવિઓ અને તેના કાવ્યોએ
આનંદ આપ્યો છે અને હબ્બુએ આપે છે. અને તેથી તે
પણ સાહિત્યનું અગત્યનું અંગ છે. હાલના મહાકવિઓ
બહુ ભાગે સ્વાર્થી કાવ્ય રચે છે જ્યારે આવા સાદા પણ
લોકપ્રિય કવિઓ પરાયે કાવ્ય રચે છે. એટલે કે મહા-
કવિઓની કૃતિઓ તેમનેજ આનંદ આપનારી હોય છે
જ્યારે લોકપ્રિય કવિઓની કૃતિ સામાન્ય જનતાનાં મોટા
ભાગને આનંદ આપે છે. અને તેથી તેમનો સાક્ષરોએ
સંપૂર્ણ આદર કરવો જોઈએ. કવિ લોગીલાલે હું 'બહુ
છું' ત્યાં સુધી સાક્ષરોની હુનિયામાં સંચાર કરવાની કદી પણ

ઇચ્છા રાખી નથી. છતાં સાહિત્યકારો અને સાક્ષરોએ તો ન્યાયની ખાતર તેવા કવિઓને તેમનું યોગ્ય સ્થાન આપવું જોઇએ.

કવિ ભોમીલાલમાં જે એક વિશેષ લક્ષણ છે તે મહાકવિઓમાં પણ કદાચ નહીં હોય. તેઓ શીઘ્ર કવિતા બનાવે છે અને કલાકોના કલાકો સુધી રસ ટકાવી રાખી કાવ્યમાંજ સંબોધી શકે છે. ભાષા કદાચ સરળ હશે છતાં તેમ કાવ્યમાંજ સંબોધવું તે સહેલ નથી. તેમની સરળ ભાષાથી પણ તેઓ હૃદયના ભાવો ઘણીજ સચોટ રીતે કાવ્યમાં ઉતારી શ્રોતાઓ પર ધારેલી અસર કરે છે. તે કાંઈ જેવી તેવી વાત નથી તેમની આ શક્તિ માટે તેઓને જોકે જાહેર પ્રસંગે પુરતું માન આપ્યું છે છતાં હાલના સાક્ષરોએ કહેવાતા મહાકવિઓએ જોઇએ તેટલી કદર કરી નથી તે ચોચનીય છે.

તેમની આવી આકર્ષક શક્તિથી જેમ ઘણાઓ તેમના નિકટના પરિચયમાં આવ્યા છે તેમ અને પણ તેમની સાથે પ્રેમથી બાંધી રાખનાર એ શક્તિ મુખ્ય છે. સને ૧૯૨૨ના વર્ષમાં મુંબઈ જીવદયા મંડળીના આશરા નીચે મારવાડી વિદ્યાલયનાં મળેલી જાહેર સભામાં તેઓ અચાનક આવી ચડતાં તેમણે તેમની શક્તિનો પરિચય કરાવ્યો ત્યારથીજ મારો તેમની સાથેનો સંબંધ શરૂ થયો. ત્યાર પછી મંડળીના પ્રમુખ એક લઘુમાર્ગ દીપચંદ્ર જ્વેરી જેઓ

જીવદયાની પ્રવૃત્તિના ખરા આગેવાન છે તેમણે કવિ
લોગીલાલની આ ઉત્તમ શક્તિને જીવદયાના પવિત્ર કાર્ય
તરફ વાળવા ઈચ્છા બતાવી અને ભાઈ શ્રી લોગીલાલને
તે ઈચ્છા વ્યક્ત કરતાજ તેમણે વગર સંકોચે જીવદયાનું
પ્રચાર કાર્ય કરવા પોતાની માનદ્વેષ અર્પણ કરી. તેમણે
આ પહેલાં પણ તેમનું જીવન લોક કલ્યાણ અર્થે ગાળેલું
અને દેશસેવા, ખાદીપ્રચાર, ઠાકુરનિવેધ આદિ બહિર પ્રવૃ-
ત્તિમાં તન મન અને ધનથી ખરી સેવા કરી છે. પણ
આ પ્રસંગ પડી તેમણે તે બધી પ્રવૃત્તિ છોડીને કેવળ
સુંગા પ્રાણીની વકીલાત અર્થે તેમની આ શક્તિનો વ્યય
કરવાનું ચાલુ કર્યું અને મંડગી પાસેથી કોઈ બતનો
પગાર લીધા સ્ત્રીવાય ગુજરાત કાઠિયાવાડ, અને અન્ય
સ્થળે સમાજોદ્ધાર લોકમત કેળવવાનું કાર્ય ઉપાડી લીધું
છે. એ તેમના જીવનના મિશિષ કાળની શરૂઆત ગણી
શકાય,

ગામરાઓમાં, જંગલોમાં, રાત દિવસ ટાઢ તડકો
વરસાદ સહન કરી ઘરઘાર છોડી આવી નિસ્વાર્થ સેવા
કરવી તે ઉચ્ચ પ્રારબ્ધ વગર બની શકતું નથી. દેખાવ
દે આડંબર ખાતર અગર કંઈ સ્વાર્થ ખાતર સેવા
કરનારાઓ ભાંગે વખત તે કોઈને વળગી ન રહે તેમ
અંતરણ પૂર્વે કંઈ પણ ન બને ત્યારે કવિ લોગીલાલ
આજ પાંચ વર્ષ સુધી જીવ દયાના કાર્ય માટે અગાધ
મહેનત કરે છે તે તેમની ખરી સેવાની ધમસ બતાવે છે,
તેમણે મંડગીનું કાર્ય ચાલુ કર્યા પછી માંસાહાર નિવેધ

ધર્મને નામે આશ્રવી દિંશ્રા વીગેરે ધણે સ્થળે જાંધ ધણા છે અને તે પુત્રના તેઓ ખરા ભાગીદાર છે એવીજ રીતે તેમની પ્રેરણાથી મંડળીને શ્રીધી આર્થિક મદદ, પણ તેઓ અપાવી શક્યા છે, પરમાત્માએ તેમને આપેલી ખાસ પ્રકૃતિનો તેઓ આમ પરાર્થે ઉપયોગ કરે તે તેમના છત્રની વિચિત્રતા છે. ન્યાયની ખાતર મારે કહેવું પડશે કે તેમણે ઉપરેથી તરીકે કાર્ય આણુ કર્યા પછી મંડળીના કાંમમાં ખાસ ચેતન બરૂદ આણ્યું છે તેઓ જ્યાં જ્યાં ભાગ્ય આપે છે ત્યાં તેમના ભાવણથી તોફાન ધણાજ સંતોષ પામે છે અને તેમની પાછળ ઘેલા બને છે. તેની નીચાની તરીકે તેમને અત્યાર સુધીમાં ૫૦ કરતાં વધારે પ્રમાણ પત્રો અને માનપત્રો તથા સોનાના આંદો જાહેર પ્રજા તરફથી મળેલા છે.

અગાઉના સમયમાં આવા શક્તિમાન પુરોહો તો રાજ્યના રત્નો ગણાતા અને રાજાઓ તેમને વંશપરંપરા બગીચે આપી સાચવી રાખતા કેમકે તે રાજ્યનું બુધ્ધિ હતું આજ સમય ગદ્ગદાયે છે છતાં હજી પણ કદરદાન રાજવીઓ તેમની કદર કરે છે. ધરમ પુરના નામદાર મહારાણા સાહેબે તેમને પોતાના હૃદયમાં સ્થાન આપ્યું છે તેવીજ રીતે સાણંદના નામદાર ઠાકોર સાહેબ પણ તેમને પોતાના જ માને છે તે સંતોષની વાત છે તેઓ ઘોડા સેવા અને પરમાર્થ પાછળ ઘેલા છે તેમને બતલી કે કુટુંબની પરવા નથી તેવી સ્થિતિમાં આવા કદરદાન રસિક રાજકર્તાનો તેમજ ચેક લણભાઈ દીપચંદ અવેરી જેવા લાયક શ્રીમંતો તેમને સંભાળે તે ઘટે છે.

મારા તરફ તેમનો પક્ષપાત છે મને તેઓ ભાઈ
તરીકે ગણે છે. તે તેમનું આદર્ય છે હું ઉપર જણાવ્યા મુજબ
તેમનામાં રહેલી શક્તિ તથા તેમની સેવાવૃત્તિથી તેમને
માનની દૃષ્ટિથી જોઉં છું સાક્ષરો અને જાહેર પ્રજા પણ તેમને
તેવીજ રીતે માનની નજરે જુઓ ત્યારે તેમને ન્યાય મળ્યો
પણ ગણાય તેમને તે જાખતની પરવા ન હોય પણ પ્રજાએ
તેમના આવા રત્નોને જરૂર સાચવવાં જોઈએ કેમકે તેઓ
દેશની મગરૂબી છે તેમણે તૈયાર કરેલા આ પુસ્તક જાહેર
પ્રજાએ આગળથીજ વંધાવી લીધું છે તે ઘણું શોભા ભર્યું
છે, તેમના આવા પ્રયાસો અધિક ઉત્તેજન પામે તેવી મારી
અંતિમ પ્રાર્થના છે.

લી. સદાનો દિતેન્દ્ર
છવદયા મંડળીના આસીરન સેક્રેટરી,
જયંતીલાલ એન. માન્કર.

ના પ્રણામ

નકનામદાર હાકારસાહેબશ્રી જ્યવન્તાસિદ્ધી સાહેબ બહ
 હાકારસાહેબ સ્વસ્થાન સાબુદ અને કોઠ.

[The page contains several lines of extremely faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side.]

1. 凡在本行开立存款账户的客户，均可向本行申请开立支票。
 2. 支票的有效期为自签发之日起六个月内。
 3. 支票的金额不得超过账户余额。
 4. 支票的签发人必须为账户持有人。
 5. 支票的收款人必须为本行客户。
 6. 支票的签发人必须提供真实的账户信息。
 7. 支票的收款人必须提供真实的收款信息。
 8. 支票的签发人必须妥善保管支票，防止丢失。
 9. 支票的收款人必须妥善保管支票，防止丢失。
 10. 支票的签发人和收款人必须遵守本行的支票管理规定。

[illegible]

કવિ ભોગીલાલ રતનચંદ વોરા.

પાટણુ નિવાસી.

જન્મ સંવત્ ૧૯૪૮

FROM ELMER PRESS, KARACHI

મોલીન મથ ન્ય અસાન રુનન રે

મુળા રુવદવા મણીના મનદ રે રે રે

રેમની મેરાના યાજ્ઞામા બુદ બુદે રથગેથી નેમન થાન મ થા ય

અનુક્રમણિકા

નંબર	વિષય	પૃષ્ઠ	નંબર	વિષય	પૃષ્ઠ
૧	રતુની	૫	૨૨	ધનશીલ નિબળાવું	૩૨
૨	માલ મુલાવક	૬	૨૪	આનંદ છતાં દાખ	૨૬
૩	તે માવનમાં માનું મું.	૭	૨૫	જન્મત ને દિનનું મદમાન	૩૧
૪	તે મને માયા લચાડી	૭	૩૬	એ પુરી પંચાન	૩૩
૫	માણુ હશે સૌ રેડીયો	૮	૨૭	જન્મમાં એક દારૂ છે	૩૪
૬	મી બોલો નદીમાન	૮	૨૮	તમને તું લોહાન	૩૬
૭	બોલો ગીંધાતાડી જમ	૧૦	૨૯	નિતિ ઉપર	૩૭
૮	માને હશે અભિમાન	૧૧	૩૦	શુભ ભાવના બાળો	૩૮
૯	દાખની છે દુનીયા	૧૨	૩૧	સમયને માન આપેને	૨૬
૧૦	જાલે બહુ ભાવથી શીખ્યા	૧૨	૩૨	ખરી દોરડીને	૪૦
૧૧	નળુંથી જાણુ એવો છે	૧૩	૩૩	દુનીયા તખા	૪૨
૧૨	વિચીત્ર ગતીઆ વિચનથી	૧૩	૩૪	ખુલાસી લખની આગે	૪૨
૧૩	ગરજ એવી છે	૧૪	૩૫	આકાષે બનાવ્યો ચરબો	૪૩
૧૪	જગનને શુભ દેનારી	૧૫	૩૬	સાચનના સખગાર	૪૪
૧૫	સૌ બહેનોરે પ્રીત	૧૬	૩૭	સરીખરે ધર્મ તખા	
૧૬	અવતાન રટી છે	૧૮	૩૮	આર્ધધર્મને ઉત્તમ કુળ	૪૬
૧૭	શુણુ દરછડા	૨૦	૩૯	જરી કપે દાન દેતો જ	૪૮
૧૮	મુધરેલ મુદ્દીઓ	૨૧	૪૦	કર્મ કરે તે કામ નર	કરશે ૪૯
૧૯	દીકરાની વાખ્યા	૨૨	૪૧	પ્રભુ તે તમેને નથી	પુણવાનો ૫૦
૨૦	લખ વખને અપાની	સમસ્યા ૨૩	૪૨	જન્મતમાં શું ચાલું સરકાર	૫૨
૨૧	મેઘરાગને અગળ	૨૬	૪૩	પ્રેમ વાખ્યા	૫૪
૨૨	પોતાનણુ પોતે હણે	૨૮			

શુદ્ધિપત્રિકા.

પૃષ્ઠ	પંક્તિ	અશુદ્ધ	શુદ્ધ
૧	૭	સખી	રાખી
૭	૨	ત	તે
૮	૧૩	ભણાવ્યા	ભણાવ્યો
૮	૧	સા	સૌ
૯	૧૦	સ	સા
૧૦	૧૨	જૈના	જૈનો
૧૧	૭	ઝપાટા	ઝપાટો
૧૮	૧	ટા	ટો
૧૮	૧૧	નાથ	નાથે
૨૦	૧૦	પાડનારી	કરનારી
૨૦	૧૬	લાચરી	લાચારી
૨૩	૧	શ્રા	શ્રો
૨૩	૪	શ્રા	શ્રો
૨૪	૧	પુરા	પુરી
૨૪	૩	સામે	સાથે
૩૬	૧૩	જ	જં
૩૮	૧	સ	સૌ
૪૦	૨	ખરા	ખરી
૪૩	૧૧	ધબે	દ
૪૩	૧૦	સા	સૌ
૫૩	૧૦	સચી	સાચી

પૃષ્ઠ	પાંક્તિ	અશુદ્ધ	શુદ્ધ
૩૫	૬	૫	પ્રે
૩૮	૭	૨	સર્ધ
૬૨	૧૪	શુજરાત	શુજરાત
૬૫	૨૨	બઠઃ	બડી
૬૬	૧	બાણે તો	બાણુ તો
૬૬	૧૧	સેવા	સેવા
૬૮	૧૨	કર્મ	કર્મ
૭૧	૧૨	શામળશ્યા	સગાળશ્યા
૭૧	૧૩	યાતો	યાવી
૭૨	૨	ખોટા	ખેટી
૫૩	૨૨	પ્રમ	પ્રેમ
૭૪	૬	ઝોના	ઝોનો
૭૪	૬	દેતો	દેતા
૭૭	૫૨	મારી	માટી
૭૬	૧	સા	સી
૮૦	૨	બળ	બળ
૮૦	૬	આરે	આરે
૮૧	૮	ટાલીયા	ટાલીયા
૮૧	૧૫	ચુલો	ચુલો
૮૨	૭	ગારી	ગોરી
૮૪	૪	સ.	સહુ
૮૪	૭	દેનારા	દેનારી
૮૮	૨	ટલી	કલી

પૃષ્ઠ	પંક્તિ	અશુદ્ધ	શુદ્ધ
૮૯	૧૩	તણુ	તેવું
૯૨	૭	સા	સા
૯૮	૩		ઈ
૯૮	૮	સગર	સા
૧૧૩	૧૯	પાર	ખ્યાર
૧૧૪	૧	મદો	મદો
૧૧૪	૩	ધાયુ	ધાયુ
૧૨૦	૧૩	જય	જ્યાં
૧૨૧	૨૨	મારૂ	મારૂ
૧૨૨	૧	ગયાં	જરી
૧૨૨	૪	ઠડી	ઠડી
૧૨૨	૭	વહી	વશ
૧૨૨	૭	કેશ	નડી
૧૨૨	૧૫	ભામિતી	ભામિની
૧૨૪	૪	શણુધાર	શણુગાર
૧૨૪		વિધવા વિધવા.	
૧૨૪	૧૩	પ્રાસન્ધ	પ્રારન્ધ
૧૨૪	૧૫	સંધ	સંગ
૧૨૪	૧૬	પારા	પારા
૧૨૫	૧૬	કરતી	કરતી
૧૨૫	૧૭	સતી	સતી
૧૨૭	૧૦	સાથસાં	સાથમાં
૧૨૮	૧	ખ્યાર	ખ્યારા

૫૪	પંક્તિ	અશુદ્ધ	શુદ્ધ
૧૨૬	નામ	પ્રીયકાન્તા	પ્રીયકાન્ત
૧૩૦	૧૨	પીયુ	પીયુ
૧૩૧	૧૩	ત્યાગી	ત્યાગી
૧૩૪	ગચ્છ)-૨	ગમીયે	ગમીયો
૧૩૫	૧૬	અપાડે	અપાડે
૧૩૫	૨૦	હીમત	હીમત
૧૪૬	૯	સતીએએ	સતીએને
૧૫૫	૨-૩	ગાજી	ગાજી
૧૫૫	૨-૭	નહી	નથી
૩૨	નંબર ૮૩		નંબર. ૮૩-૮૪
૩૨	નંબર ૮૫	ધાર્યું ધણીનું	નારી છે રત્નની ખાણ.
		થાય છે.	
૨૨	નંબર ૮૬	શીખામણના	ધાર્યું ધણીનું થાય છે.
		દોહરા ત્યાં	
	નંબર ૮૭	શીખામણના	નંબર ૮૭-૮૮-૮૯-૯૦
		દોહરા ત્યાં	
નંબર ૮૮	છને નહીં આપકો જોયા.	નંબર ૯૧	
નંબર ૮૯	કહો કુખ કાપરો કયારે	નંબર ૯૨	
નંબર ૯૦	કશી બુલાના અઢીયે	નંબર ૯૩	
નંબર ૯૧	પતિ પત્ની	નંબર ૯૪	
નંબર ૯૨	ગરોબારનો સંસાર	નંબર ૯૫	

હૃદય પ્રેમી પુષ્પ

પરમ પુજ્ય તીર્થ રૂપ,

પીતાશ્રી.

રતનચંદ લલ્લુભાઈ.

સીખરણી છંદ.

લઘુંતાની વેળા અદ્વય સમજ યુદ્ધી મમ તણી
ક્ષિસારી મોભાને, અન હૃદ સુધુંશા કરિ ઘણી
મને હુંખી દેખી, કમળ મુખ ચાંતા મય થતું
નથી એ હું ભુંદ્યે, સ્મરણ ઉરમાંથી નથિ જતું
શિશુંતા તારૂણ્યે, મમ ઉપર લાવો ધરિ તમે
ઘડી વીસાર્યોના, મહદ ઉપકારો ઉર દમે
વ્યવહારી યુદ્ધોના અમુલ ઉપદેશો રચવતા
અહા જ્ઞાની વાક્યો, સરળ સદ બોધે સુચવતા
ગ્રહી ઉંચી નીતી જિર સદન સ્થાઈ કુલિનતા
અમીની દ્રષ્ટીએ, સમય સુચનામાં કુશળતા

લી. આપનો આભાર પુત્ર.

ભોગીલાલ,

શ્રીમાન મુન્શી, રામચંદ લક્ષ્મીનાથ વોરા
(લાલુચાલા) રામ પાણી.

—લેખકના પુણ્ય પિતામાં—

વંશનું વાન્સદ્ય અને પિતૃપ્રેમ આદર્શ છે. તેમની કવિત્વ શક્તિ પણ
નૈમર્મિક છે. લેખકના હૃદયની જો કંઈ વિસિદ્ધતા દોષ તો તે પુણ્ય
મુન્શીના અનંક ઉમદા ગુણો અને શક્તિની પ્રસાદી છે અને
તે માત્ર નેમ્માથી ને અન્યે ધર્મનાં લેખક કૃતકૃત્ય થાય છે.

જ્ઞાન સાથે ગમતની નવી ગોઠવણ.

૬ દરેક ધર્મોના ઉપર સંગીતમાં આખ્યાનો તથા તાત્કાલીક કવિતા; બનાવી શ્રોતાઓનું મનરંજન કરવામાં લગભગ રાત્રી જગભહેર ભાષણો તથા ખાનગી જલસાઓમાં તથા રાજ મહારાજાઓના જલસાઓ વિગેરેમાં સંગીત સાથે પ્રવચન કરી લગભગ અઠાવિસ સોનાના (મેડલો) મેળવ્યા છે; તથા ધણા પ્રમાણ પત્રો મળ્યા છે ધાર્મિક પ્રસંગોમાં ફક્ત ગાડી ભાડા શીવાય કોઈ પણ જાતની ફી લેવામાં આવતી નથી આવી ગમતનો લાભ લેવા સરવે જૈન ભાઈઓ તથા જૈનેતરને ખાસ ભક્ષામણ કરવામાં આવે છે. વધુ ખુલાસાથે રૂબરૂ અગર પત્ર વહેવાર કરવા ભક્ષામણ કરવામાં આવે છે.

આ શીવાય દરેક રોગોની ચીકીત્સા જેઈ સલાહ આપવામાં આવે છે તથા વહેમી કારણોથી પીડતા જ્ઞેન ભાઈઓને ખાસ અમારી સલાહ લેવા તથા રૂબરૂ બોલાવવા ભક્ષામણ કરવામાં આવે છે.

કવિ ભોગીલાલ રતનચંદ વોરા

પાટણવાળા.

નાથની ખડકી-અમદાવાદ.

ચોપડીઓ મળવાનું ઠેકાણું
કવિ. ભોગીલાલ રતનચંદ વોરા.

પાટણવાલા.

ઠે. ઝવેરીવાડો સંલવનાથની ખડકી
અમદાવાદ.

આ પુસ્તકના ઉપરના શીરનામે રોકડી કીંમતે અગર
ટપાલ મારફતે વી-પી થી. મળશે. ટપાલ ખર્ચ જે થશે
તે વિશેષ લેવામાં આવશે પુસ્તક મંગાવનારે પોતાનું શી-
રનામું ચોક્કસ અને સ્વચ્છ અક્ષરે લખવા કૃપા કરવી.

ખીનું શીરનામું.

શ્રી મુંબાઈ જીવહયા મંડળી.

ઠે. સરાફખાનર—નંબર ૧૪૯, મુંબાઈ.
રા, રા. જયંતીલાલ એન્ડ માન્કર, પાસેથી મળશે.

આ પુસ્તકના સર્વ હક્ક યોગ્યક તથા પ્રકાશકે પોતાના
સ્વાધીન ગણ્યા છે.

ધી આનંદ પ્રીન્ટીંગ પ્રેસમાં માલિક ચમનલાલ જીવરામે છાપી

ઠે. ઘીઝંટારોડ સીવીલઈસ્પીટાલ પાસે,

અમદાવાદ.

॥ ॐ ॥

श्री.

पाटण्डकर काव्य मंजरी

भाग १ दो.

आवृत्ति भीष्ट

लेखक અને પ્રકાશક

ચારા ભોગીલાલ રતનચંદ પાટણવાળા.

હાલ—અમદાવાદ.

આવૃત્તી ૨ છ.

પ્રત ૨૫૦૦.

સંવત ૧૯૮૩.

સને ૧૯૨૭.

દીર્ઘ ૨. ૧-૪-૮

이 책은 나의 생애를 기록한 것이다. 나의 생애를 기록한 것이다.
나의 생애를 기록한 것이다. 나의 생애를 기록한 것이다.

અંતર ભાવના.

રાગ. બનજારા લાવણી.

કહું વાત સજ્જન મુખકારી, નથી કવિ વિદ્વાન લગારી
 નીજ અંતર ભાવના લાવું, સદા સ્નેહ સરીતા વસાવું.
 જ્ઞાન તણું સોચું વારી, નથી કવિ વિદ્વાન લગારી.
 મૂજ દોશ દીલ ન ધર્યો કાબજ વાંચી હાથ ન કર્યો
 લેજો વિનંતિ મુજ સ્વીકારો, નથી કવિ વિદ્વાન લગારી.
 જૂજ બુદ્ધિથી પુસ્તક લખીયું આપ શ્રોતા ચરણમાં ધરીયું
 લેજો, બૂર ચૂક મુકારો, નથી કવિ વિદ્વાન લગારી.
 ધણા દિવસોથી વિચાર કરતો, જ્ઞાન વગર દીલ અચકાતો
 પછુ ખેડયું સાદસ વિચારો, નથી કવિ વિદ્વાન લગારી.
 દેવી ચારદા ને સંભારો, કરો લખવા તણી તૈયારી
 મહાય દેજો માણ મારો, નથી કવિ વિદ્વાન લગારી.
 ડુગદેવીની અનુ કંપાથી, રદ્ય સ્મરણુ દીલથી સાધી
 કરું વંદન વારં વારો નથી કવિ વિદ્વાન લગારી.
 કવિતા કાષ્ટક નથી લણીયો કુદરતી યોગજ મળીયો
 વડુ વાત સાચી દીલ ધારી, નથી કવિ વિદ્વાન લગારી.
 ધણા ધણા વિચારો સ્ફુર્તા નીજ બુદ્ધિથી પૂરા કયા
 મારે કરું ન બહુ વિચારો, નથી કવિ વિદ્વાન લગારી.
 અંતર પટના ચપ્પો ઉચ્ચાર્યા મુજ દીલથી ધણા વિચાર્યા
 કહે ભોગી બનો મુખી સૌ નરનારી, નથી કવિ વિદ્વાન લગારી.

લી. નમ્રસેવક,

ભેગીલાલ રતનચંદ.

કવિના ઉદ્ગારો.

રાગ. આશાગોડી.

આપોને ખુદિ સારી, સરસ્વતી આપોને ખુદિ સારી.
દુખદારીદ્ર દૂર નીવારો કાપો કુખુદિ મહારી: સર૦ ૧
ત્રેમ ધરી માતા તુને વંદું આશાપૂરી કરો મહારી. સર૦ ૨
લુંલચુક માતા મારી સુધારો કવિતા કડ વિસ્તારી. સર૦ ૩
સેવક તુજ ચરણે રહીને માગે સદ્ગુણ સુવિચારી. સર૦ ૪
તાલમાત્રા પીંગલ નહીં લાણીયો ભૂલચૂક દેશે વિસારી. સર૦ ૫
તુજ વાણીતું વરદાન માગું વરસાવો અમૃત ધારી. સર૦ ૬
સેવક લોગીની વિનંતી ધરીને મુજ અવગુણ સુધારો મા મારી.
સરસ્વતી. ૭

લી. નમ્રસેવક,

લોગીલાલ રતનચંદ વોરા.

॥ श्री वीतराग नमः ॥

श्री. पाटण्डकर काव्य-मंजरीः

भाग १ दो.

१
(स्तुती)

नमो नमोः मंगल मय भडावीर.	(२)
शाङ्गन नायक धीरः	नमो नमो.
जातम गजधर स्थुली लद्दाही.	
मुनी भंडण भडा गंभीर.	नमो नमो. १
अंक दोषी व्यारे अरखे ठभीयो.	
तोखे दोष अंतर नव वभीयो.	
राभी देवी प्रभुअे धीर.	नमो नमो. २
अंगुठे अभूत लब्धी भीराने	
त्रलु भूवनभां जेनी नामंना गाळे	
वाणी भीठी दुध भीर.	नमो नमो. ३
शारदा देवी सहाय करजे.	
रंक सेवक ना दह करजे.	
राजो अमारा तीभीरः	नमो नमो. ४
भरतडे मंगट दानभां कुंडण.	
आलु वर्ते जेनी समअ वू, भंडण.	
(लोगी) नभापत शीर.	नमो नमो. ५

૨

સાલ મુખારક

ગજલ.

નવીન આ વર્ષમાં ઇચ્છું સદા હો સાલ મુખારક
 વધે વીધા અને લક્ષ્મી સદા હો સાલ મુખારક ૧
 ટળો સૌ દીલની વ્યાધી વળી શાન્તિ વસોદીલે
 રેલંછેલ પ્રેમની કરને સદા હો સાલ મુખારક ૨
 કુંસંપાદી રીપુ હણુને સદા સંપી સહુ રહેને
 દીનોની સેવા પ્રીતે કરને સદા હો સાલ મુખારક ૩
 કુટુંબીનું ભલું ઇચ્છી સેવક સદા દેશના બનને
 કહે લોગી બનો (નીડર) સદા હો સાલ મુખારક ૪

૩

તે, ગાયનમાં ગાવું શું.

(ચાલુ રાગ.)

જે ગાયનમાં પ્રભુ ભજન નહી તે ગાયનમાં ગાવું શું
 જેના મુખમાં રામ રટણ નહી તેની સંજે બધું શું ૧
 જે મારગમાં બાવળ કાંટા તેહ મારગમાં ચાલવું શું
 વિષથી શરૂ લંપટ ચેલા તેવા ઝૂકને નમવું શું ૨

ને સ્ત્રીમાં શુદ્ધ પ્રેમ મળે નદી રૂપ ઉપર તેા મોહવું શું
 પેટ ભરીને અનાજ મળ્યા પછી દરામ ખાનુ ખાવું શું ૩
 ખુશામન ઠરી પેટ ભરીને આ જગતમાં જીવવું શું
 નાર્મદાની મોળામાં રહી અકકડ ચણને ફરવું શું ૪
 જેવા ફરતા નેહ મળે તેા જ'જીવેગી દરવું શું
 તે મોતીમાં પાણી મળે નદી તે મોતીની કીમત શું ૫
 તેના જીવનમાં દયા મળે નદી તેવા જીવનમાં જીવવું શું
 ઠંડે લોભીલાલ પ્રેમે અમળે પથ્થર બાંધી તરવું શું ૬

૪

તેં મને માયા લગાડી.

તે મને માયા લગાડી આશ્રમના યોગી.
 તેં મને માયા લગાડી. એ ટેક.

સાધ્વમનીને તીરે આશ્રમ બાંધ્યો તં બાવા.
 ખાત્રી સર્વે પહેલથી આશ્રમના યોગી. ૧
 દેશની ખાતર તેં તેા લગોટી પહેરી બાવા.
 માયા મોહ ને દીધા ત્યાગી આશ્રમના યોગી.
 મુખ સાધ્વમીની પરવા ન દીધી બાવા.
 દીધા હોદ્દા સૌ ઉલાળી આશ્રમના યોગી. ૩
 દાસ અને નહેરૂ મહમદ સોડત, જેવાઓની બાવા.
 દીધી સાહચર્યી નામથી, આશ્રમના યોગી. ૪

જેલને મહેલ તો કરી તેં બતાવ્યા બાવા.	
દીધી મોતની બીકને લગાડી આશ્રમના યોગી.	૫
મોહન તારી મોરલીનો અજળ સૂર બાવા.	
મોરલી અસહકારની વગાડી આશ્રમના યોગી.	૬
દેશ આખાને શાન્તિનો પાઠ લણાવ્યા બાવા.	
સૌ સુખને દીધા વીસરાવી આશ્રમના યોગી.	૭
આત્મ બળની તેં તાકાત બતાવી બાવા.	
જનેતાની કુળ ને દીપાવી આશ્રમના યોગી.	૮
દેશ આખાને પ્રેમથી તેં જીત્યો બાવા.	
ભાવના સ્વરાજ્યની જગાડી આશ્રમના યોગી.	૯
દેશ અંખે ઘણું જીવો ગાંધી બાવા.	
(ભોગી) એ રહ્ય ભાવના ભાવી આશ્રમના યોગી.	૧૦

૫

ચાલુ કરો સા રેંટીયો.

દુહા.

દેશના ઉદ્ધાર સાર ચાલુ કરો સા રેંટીયો	૧
દુખી જનોને પોષવા ચાલુ કરો સૌ રેંટીયો	
વિધવા તણો આશીર્વાદ છે લેનારો રેંટીયો	
ખંડેનોનું શીયળ સાચવે એવો છે સાધુ રેંટીયો	૨
ધરીદ્ર હરે દેશનું એવો છે દાતાર રેંટીયો	
પૈસા બચાવે દેશના છે કામધેનુ એ રેંટીયો	૩

વણુક અને પીંજરાનો આધાર સાચો રેંટીયો
 ઢાંકા તણી મલ્લ મલ્લ જનાવનાર છે જગમાં રેંટીયો ૪
 ગુલામી જીવન ટાળનાર ઉપાય સાચો રેંટીયો
 અહીંસા તણું સાચું સાધન જોઈ દેખત રેંટીયો ૫
 હીન્દુ અને બંન્ધુ મુસલમાન આણુ કરો સૌ રેંટીયો
 સાદાર્થ તણું છે મંત્ર સાચો જો કેળવો સૌ રેંટીયો ૬
 મંદીર અને મસજિદમાં સૌ ફરવોને રેંટીયો
 સ્વરાજ્યની સાચીજ કુંચી યકીન રાખે રેંટીયો ૭
 ભોગીલાલ.

૬

સા બોલો વદેમાતુરમ.

શુદ્ધ ખાદી પહેરીને સૌ બોલો વદેમાતુરમ
 દેશની સેવા કરી સૌ બોલો વદેમાતુર ૧
 જેલની જાંજીર પડે જીવુકાર વદેમાતુરમ
 પૂરે અંધારી ડોટડી તો જાપ વદેમાતુર ૨
 ખાળા પીતાં મુઠાં સમે સૌ બોલો વદેમાતુર
 દેશનું ગૌરવ ધરાવનાર મંત્ર વદેમાતુર ૩

બોલો ગૌ માતાકી જે

ગરુડ:

- દેશના ખીરાદરો સૌ બોલો ગૌમાતાની જે
 હીન્દના સંતાનો ખ્યારા બોલો ગૌમાતાની જે ૧
 દુધ દહીં ઘૃત નીત્ય દેનારી, બોલો ગૌ માતાની જે
 પ્રબલ બને બળવાન ભારી બોલો ગૌ માતાની જે
 દેશના વીરા બચાવો ખ્યારી ગૌ માતાને તો
 તન મન ધન સર્વે અર્પી બોલો ગૌ માતાની જે ૩
 બેલ આપે ખેતી પાકે દેશનું રક્ષણ કરે
 તૃણ ગાસ ખાઈ આશીશ દેતી બોલો ગૌ માતાની જે ૪
 શ્રી કૃષ્ણની માનીતી સાચી, જેણે રક્ષા બહુ કરી
 શ્રી કૃષ્ણના ઉપાસકો સૌ બોલો ગૌ માતાની જે ૫
 જૈન આનંદ શ્રાવકે હબરો ગોકુળ રાખીયા
 એ વંશના જૈના તમે સૌ બોલો ગૌ માતાની જે ૬
 પય દેતી તમારા બાળને, તાકાત મુંદર આપતી
 સે શુણ ને સંભારી સૌ બોલો ગૌ માતાકી જે ૭
 સાચો કરાર દીક્ષમાં દયા રાખી કરો દીલ પ્રેમથી
 સોગીલાલ વદતો સાચુંજ બોલો ગૌમાતાની છે

૮

જ્ઞાને કરો અભીમાન.

જ્ઞાને કરો અભીમાન જગતમાં જ્ઞાને કરો અભીમાન, એ દેશ.
 નીતી વાક્ય અનુસરીને જ્ઞાન અમારૂં પીયો ભરીને
 કરો જગત કલ્યાણ જગતમાં જ્ઞાને કરો અભીમાન ૧

લાખ કમાયા હોડ કમાયા સીધાં અખોના દલાણુ
 જાની પુછે છે તુને જગતમાં શા હીધાં દીન ને દાન
 જગતમાં. ૨

૯

દામની છે દુનિયા.

દામની છે દુનિયા તમામ આ
 મુરખ મનવા દામને સંભાળ.
 દામ વીનાના નરતે ખરને સમાન મુરખ મનવા
 દામને સંભાળ. ૧

દામ મળે મા બાપ કહે કરણી કુળદીપક મહારા
નહી તો કહેશે ક્યાંથી પાકયો કુળમાં તું અંગારા,
મુરખ મનવા.

ગરથ હોય ને ગાંઠે નારી રહે પ્રતીવ્રત ધારી.
નહી તો સુતો મુકી શરકશે રમશે બલીમ બારી.
મુરખ મનવા.

હશે પાસ પૈસો ને તો પૂત્રો પણ સેવા કરશે
નહી તો કહેશે ખાતો મક્કતનો ક્યારે બુઢો મરશે
મુરખ મનવા.

કોણ માતને કોણ તાત વળી કોણ પુત્ર કોણ ખ્યારી.
સ્નેહ અને સગપણમાં સમજે દામ તણી સહુ ચારી.
મુરખ મનવા.

ધનવાત તણી છે કીમત જગમાં સમજે દીલ વીચારી
કહે ભોગીલાલ પ્રેમે સમજે દામ તણી બલીહારી
મુરખ મનવા.

૧૦

ભલે બહુ ભાવથી શીખ્યા.

ભલે બહુ ભાવથી શીખે શીખેલું વ્યર્થ તો જાણે
કરી મહેનત છતાં સોનું ધમ્યું તે ધૂળ થઈ જાણે.
ભણ્યા ગણ્યા બહુ ભૂંગળો વાંચ્યા. વળો ઇતીહાસ અવલોક્યા
હીસાબોની ત્રીસશીમાં દીવસના દીવસો રોક્યા ભલે.
સરળ તે જાણવું અંતર બધું છે ધુળ પર લીપણ
નથી સદગુણનું શીક્ષણ નકામું સઘં કહેવાળે ભલે.

૧૧

નજીમી કોણ એવો છે

ગઝલ

- યવાનું ન યવાનું કહે નજીમી કોણ એવો છે
 ન જાણ્યું જાનકી નાથે સવારે શું યવાનું છે ૧
 હુતી શ્રધ્ધા રૂપે અહધ્ધા જંગમમાં વાત બહેર છે
 ન જાણ્યું જ્ઞાની ગૌતમે સવારે શું યવાનું છે ૨
 હતા પાંડવ અને કૌરવ જંગમમાં મહા બગી ચોદા.
 ન જાણ્યું ભીષ્મ પીતાએ સવારે શું યવાનું છે. ૩
 રમ્યા જુગટું સૌ સાથે વિભૂતિ સૌ ગયા હારી.
 ન જાણ્યું ધર્મ રાજાએ સવારે શું યવાનું છે ૪

૧૨

વિચિત્ર ગતી આ વિશ્વ તણી.

લાવણી

વિચિત્ર રીત આ વીશ્વતણી નહીં પરખી કે પરખાય ખરે
 સતીને મળે કુચ પતિ અદેરે શુદ્ધ પતીનો સાથ

કે નાર કહે

શુદ્ધાખને કંટકે આવ્યા હરી વળી કસ્તુરીને કાળીજ કરી
 અમૃતમય આમ્ર જતાં કરમાયને અમર થોર કર્યો જ ખરે
 શું રીત વિચીત્ર શું મીત્ર અરે હરીકેમ વિશ્વમાં આમ કરે
 શરીને રદ્યે શીઘ્ર દાઘ કર્યો નીર સમુદતું ખાદેજ કયું
 શુશોભીત હંસ વેરાન કરે વસ્તીમાં શ્યાન કઠોર કરે ચી

૧૩

ગરજ એવી છે.

ગરજ એવી છે જગમાં યારો ગરજો ગોઘા ખાએરે.
 અકકલનો જે હોય ગધેડો, તો ગરજો દાહયો કહીએરે
 ગરજ પડે તો આકર ઘેરે ભેડ પાણી ભસીયે રે ગરજ ૨
 વ્યભીચારીણી હોય નારી તો ગરજો સતી તેણે કહીયેરે
 ગરજ પડે તો અમાર ઘેરે જઈને મળૂરી કરીયે રે ગર. ૩
 ગરજ પડે તો કંબુસ જનને દાનો કહી બોલાવીએરે
 અકકલનો જે હોય નમુનો પણ ગરજો શાણો કહીયેરે

ગરજ. ૪

પણ ગરજ પડે તો પ્રભુ ચરણ જઈ નમીએ રે
 તો કહે લોગીલાલ ગરજ ભવજગ નરીયે રે

ગરજ. ૫

મુંબઈ જીવદયા મંડળીના સ્થાપક અને પ્રમુખ
શ્રીમાન શ્રી: લલ્લુભાઈ દીપચંદ ઝવેરી.

જેમની પ્રેરણાથી જીવદયા મંડળીની માનદ સેવા કરવાની સદ્વૃત્તિ
વિજયને સહી. શ્રી: લલ્લુભાઈ દીપચંદના ખરા મુરબ્બા તરીકે વાસ્તવ્ય
દાખલ છે અને જેનક તેઓના હમેશનો કાબૂ છે.

૧૪

જગતને સુખ દેનારી.

ગજલ.

- જગતને સુખ દેનારી અમૃતમય પય પાનારી
 નવીન જીવન કરનારી પવિત્ર ગાય માતા તું ૧
- જરો નહી ક્રોધ તો કરતી સહન શીલતા ધણી ધરતી
 નીમકહવાસ તું જાનતી પવિત્ર ગાય માતા તું ૨
- સહે હો હીન્દુ કે મુસ્લીમ છતાં રહેતી સદા તંત્રીન.
 ધતી ન દો દીધ ગમગીન પવિત્ર ગાય માતા તું ૩
- જગજવા ધાસમે ચરતી ઘાટ નાં નીરને પીતી.
 ધણીને ઘેર તું દૂજતી પવિત્ર ગાય માતા તું. ૪
- નીજ બાળને છોડી ધણીના બાળને પોચે
 એવું ઉદાર દીલ તારું પવિત્ર ગાય માતા તું.
- મજાનુ દૂધ જે પિતા શશકત શરીરથી બનતા
 હુશમનથી પાછા ન હકતા મવિત્ર ગાય માતાતું
- અજબ ઉપકાર છે તારા કરે તુંજ પુત્રો તો ખેની
 જુવાલો દેશ આખાને પવિત્ર ગાય માતા તું ૭
- કરે તુજ કૃષ્ણ તો સેવા ગોવર્ધન ઝીલી પર્વતને,
 ગીતા જે શાખ પૂરે છે પવિત્ર ગાય માતાતું ૮
- સહે હોય રાય કે રાણા સહે હોય પંડીત કે શાણા
 દેતીનું સર્વ ને દાણા પવિત્ર ગાય માતા તું, ૯

દેવી તું દેશની સાચી કહે વિક્ષાન સૌ યાચી	
રહી સૌ દીલમાં રાચી પવિત્ર ગાય માતા તું.	૧૦
સમગ્ર દેશ ભારતના કરે સેવાજ ગાયોની	
ખતાવે પ્રીત અંતરની પવિત્ર ગાય માતા તું	૧૧
ખરી તું દેશની લક્ષ્મી ઉજ્જવલ તુંથી દેશની ભુમી	
અંદે લોગી રદ્ય ચુમી પવિત્ર ગાય માતા તું.	૧૨

૧૫

સૌ ખેડેનોરે પ્રીત.

રાગ, (મહેતાજીરે મહાતું તુંલ ખતાવું)

સૌ ખેડેનોરે પ્રીત ધરી સમજાવું,	
તમ ગૃહણી ધર્મ ખતલાવું.	
ઠીક લાગે તો ધ્યાન રદ્ય દીપાવે,	
તમ કુળ મર્યાદ શોલાવે.	૧
જીઓ ભૂતકાળની નારી રે,	
સુકન્યા સાવીત્રી દેવીરે.	
પતી કાજેરે શું શું સતીએ કીધું,	
અવર સુખ સૌ તજી દીધું,	સૌ. ૨
સતી દ્રોપદી ન બૂલોરે.	
ખોટા અભીમાને નવ કુખોરે,	
પતી ભક્તી રે કેવી સતીએ કીધી.	
જોણી નોંધ વીદાને લીધી.	સૌ. ૩

વણી નગ દમયંતી ભેડીરે,
 જેણે નમુ સદા કર ભેડીરે.
 વન ધગડેરે સતી બુઝો ભટકતી.
 પશુ શીયળ ધર્મ. નવ ચુકતી, સૌ ૪
 વગી સતી સીનાને સંભારે રે.
 જેણે ગમ -રડયમાં પ્યારેરે,
 અગ્નીમાંથી સતીજ બહાર નીકળતી,
 ચોદ વરમ વનમાં ફરતી. સૌ. ૫
 વગી સતી પદમણી શાણીરે,
 પતી લક્ષ્મીમાં હતી દીવાનીરે.
 મુરવીરતાની હતી તે પૂરી રમણી,
 ધન્ય ધન્ય એ દાસાણી સૌ. ૬
 બેની ધ્યાન જીગરમાં ધરભેરે,
 નીકર હવે સૌ ગનજો રે.
 કાયરતાને હવેજ કાઢી મૂકો,
 તમ શુદ્ધ ધર્મ નવ ચુકો. સૌ. ૭
 ભલે કદ આવે આ શીરેરે,
 નવ ટેક નજો લગારે રે;
 સત્ય નીતીમાં જરૂર બેઢી રહેશે,
 શણુધાર શીયળના ધરશે. સૌ. ૮
 આવક પતીની ભેગોરે,
 સૌ ખરચ બોલો કરશેરે.
 નહી સમજો તો જરૂર નમે પસ્તાશે,
 ભવિષ્યે ઈચ્છત બોલો. સૌ. ૯

બેની પતી પરાયણ રહેશેરે,
 શુદ્ધ જ્ઞાનના બોધને લેશેરે.
 મુજ પહેનીરે જીવન જીવેતી દીપાવો,
 ઇન્જન ત કુળ શોભાવો. સૌ. ૧૦
 વડીલ વચન શીર ધરશેરે,
 નીજ ધર્મપરાયણ રહેશે.
 પ્રાણ જાતારે ટેક કઢી નવ તજવી,
 એ (શાળા) જરૂર અનુભવવી. સૌ. ૧૧
 કરો ઉચ્ચ વીચાર શુદ્ધ શ્રેણીરે,
 મન સમજે શાણી બેનીરે;
 વીષયમાંરે પહેની તમે જો મોહશે,
 તો જરૂર ખત્તા ખાશે. સા. ૧૨
 કીંચીત શીખામણ લેશેરે.
 અવર બેનોને બોધ દેશેરે,
 લોગીલાલનીરે શીખ હૃદયમાં ધારો.
 સંસાર સુધરશે તમારે, સૌ. ૧૩

૧૬

શહેતાન સદો છે.

(ગજલ.)

ઇજતને દાગ દેનારો. બુઝો શહેતાન સદો છે
 અંતરનું લોહી પીનારો, બુઝો શયતાન સદો છે.

બગાડે શાનને શુદ્ધી. બગાડે તે બધી બુદ્ધી.
 રહે નહીં વહેવારની શુદ્ધી, જુઓ શયતાન સદો છે.
 પડે નહીં ચેન ખાવામાં, પડે નહીં ચેન પિવામાં
 પડે નહીં ચેન સૂવામાં જુઓ શયતાન સદો છે.
 હરાયા ઢોરની સ્થીતી સટોરીયાની જુઓ થાતી,
 શરીર સ્થીતીજ લયડાતી, જુઓ શયતાન સદો છે.
 ગુમાવ્યા ગાંઠના નાણા. રહ્યા નહીં કામ ઠેકાણા
 છતાંન સદા મુકાણા, જુઓ શયતાન સદો છે.
 બીથારી ઘર તણી નારી, બનાવી નાથે બીખારી
 હરી સ્થીતીજ લાથારી જુઓ શયતાન સદો છે.
 હતી જે ઘેર સાહયબીઓ. હતી જે ઘેર નોબતો
 ગુમાવી સાહબી નોબત, જુઓ શયતાન સદો છે.
 પડ્યા પાસા હદી પોનાર. મળી ગયા ભાગ્યે લાંબજેવાર.
 છતાં સંતોષ નવ શીખ્યો, જુઓ શયતાન સદો છે.
 સંતોષથી ન જમે પૂર. રહે છે ચીત ત્યાં શુર.
 ક્યા દાવે ખાદ હું પૂર જુઓ શયતાન સદો છે.
 સમજજો ચાણા વેપારી. સદાથી ચાચો બીખારી.
 વેચાચો મીઠકન અને નારી. જુઓ શયતાન સદો છે.
 હરો મહેનત તમે ત્રાચી, મૂકો સદો પ્રભુ યાચી.
 મદા મુખમાં રહો. રાચી. જુઓ શયતાન સદો છે.
 હજારો શેડ સાદુકારો, સદાએ દીધા નાદારો
 ધણાએ પીપા ઝેરનો ખાલો. જુઓ શયતાન સદો છે.
 બગી એ સદાની કમાણી, સમજજો દીન ચાર ચાંદરણી.
 ઉપરે ઉપર મુગધાણી. જુઓ શયતાન સદો છે.

સોય નેવી સાદી નારી, લે જને બહેનો માફરી
 તે ધાપન દેશની બલીહારી, મુજ દરજ્જા ૯
 ગ્રેમે વદ છે ભોગીલાન, ગજ કાતરને દાગો બહાર.
 તમે સોય દોરાનો સમજો ખ્યાલ, મુજ દરજ્જા. ૧૦

ત્યાગો

રાખો.

કુસંપ

સંપ

(ગજ કાતર)

સોય દોરો

૧૮

મુધરેલ સુંદરીઓ.

ભાવણી.

મુધરેલ સુંદરીઓ છવબસ. કરની તે મુજ નજરે આવે ,
 સાહેબો ધોળો ચોળી ધોળી, ચણીયો ઝીંજો પહેરે.
 અરધ સાહેબો શીરે ઝોટી. લશ ખજારે હીડે. મુધરેલ. ૧
 કેકમાં જુડે હાથમાં રૂમાલ. લટક મટકતે ચાલે.
 સામુનો સંગાથ ગમે નહીં બેનપણી સંગ મહાલે. મુધરેલ. ૨
 પગમાં (કચડા) કટ કટ બોલે. રમક જમક તે ચાલે.
 લાજ શરમ ને મૂકી ખીટીએ વાંકો શુરજો પાડે. મુધરેલ. ૩
 પોષકા માંહી પોષ કરાવે. દોષ દમક વગડાવે.
 દંતુતરખાતુ પ્લેટ ચોળીનું. હાથે માપ કરાવે. મુધરેલ. ૪
 પોલેસ ઘાટની બેઠ્ઠીએ બંગડી. તાછ્યા સાંક મંગાવે.
 વીશ રૂપરડીના પગારે. ગરીબ પત્નીને ધમકાવે. મુધરેલ. ૫

જુગ સ્ટોકીંગ મોજાં પહેરે. વળીજ ગરમમાં ઘાલે.
 સેન્ટ લવંડરને પદ પાઉડર. લગાવે પોતે ગાલે. સુધરેલ. ૬
 આવી હકીકત જોઈ લોગીલાલ. દીલગીરી મનમાં લાવે.
 દેશની પડતીનું મુખ્ય કારણ. વીસમી સદી બતાવે, સુધરેલ. ૭

૧૯

દીકરાની વાખ્યા.

દોહા.

જો દેવ દેતુ દીકરા. દે જે સદા તું દીનકરા.
 કુળ પૃથ્વી ને કરતા પ્રકાશીત, હજા તિમીર ટાળે ખરા.
 એવા ન હોજો દીકરા. જે દીકરા નહીં દી ક્યા.
 બહેતર અરે એથી લલા. રસ્તે રજાળતા ઠીકરા.
 કે કામ કંઈ આવે નહીં. નીજ નામને કુખાવતા.
 જે ભારરૂપે ભૂતજો. માળાપને જે તાવતા.
 એવા અરે દીકરાથી. વાંઝીયા રહેલુ ભલું
 જેણે વીતે તે જાણતા. કદ કપૂતનું કેટલું,
 માટે પ્રભુ પાસ ચાચું છું, એવા ન દેજો દીકરા.
 લોગી સદા યાચે ખરે. દેજો સરવને દીનકરા.

૨૦

લગ્ન પ્રસંગે અપાતી શમશ્યા.

આતાજનોને વીનંતી કરૂં છું કે ભૂતકાળના આપનાં જે જે રીવાજ
ભ્રમ વખતના દરેક છે તેમાં છુપુ રહ્યું કેટલું છે તે મારી.
સ્ત્રી અનુસાર આના સપટ રજુ કરૂં છું.

જ્યારે (વર). અન્ન આરૂઠ. ઘઉં, શેરૂર બાપ છે તે
પ્રસંગે વરની. સાસુની. મનોભાવના. અને શમશ્યા.

દોહરો.

સાસુ—આવો પધારો પ્રેમથી. ઓવારણા પ્રીતે લઈ.

જીવો ઘણું જીવો ઘણું દીધ ભાવના એવી કરૂં. ૧

શમશ્યા. દોહરો.

કુમ કુમ નીલક ત્યાં કળી. પ્રેમે જમાઈ ને તે કરે

રહેજો સદા તેજ શાશ્વ. એવી ભાવના દીલે ભરે. ૨

જ્યારે સાસુ જમાઈને કંકુનો ચોલ્લો કરે છે તે વખ-
તની મુખ્ય ભાવના એવી છે કે હે જમાઈ તમારું સદા ભરૂં
કરૂં છું અને સદા શાશ્વ કપાળ રહો. એવું યાચુ છું સાસુ
(નાક ખીંચી વખતે) શમશ્યા.

દોહરો.

નાક ખીંચુ છું જમાઈ આ વાતને સમજો સદી.

કાયા લાલે બાએ કદી પણ નાકને ખોસો નહી. ૩

કીધી શમશ્યા જે ખરી પ્રાણાંતે એ ભુલ્યો નહી.

નાક વગરની છંદગીમાં તો કદી જીવ્યો નહી. ૪

ઉદમ વગરના માનવી, પશુ જેવાજ ગણાય છે. ૧૩.
 સંસારની નોકા મહી, તાર સુતર બાંધતા.
 વરકન્યા ત્યાં માંહરે, સંસાર સાધી સાંધતા.
 ત્યાં એક બાળીકા બુઝો, લુણુ ત્યાં ઉતારતી.
 આધી વ્યાધિ ફરે જલે,એ ભાવના દીલ ભાવતી. ૧૫
 ત્યાંથી આડ્યા ચોરીમહી, સંસાર જીવન સાંધવા.
 પ્રભા મુમલ જોકુ ખરે, સંસારની મોજ માલુવા. ૧૬
 ચાર મંગળ ત્યાં ફરે. મંગલ મય જીવન હજો,
 માન માયા લોભ ક્રોધ. ને જીવરથી ત્યાગજો. ૧૭
 દાન રીયજ તપ ભાવના. વિચાર દીલ વીક સાવજો.
 માતા પિતા ચમુરની ઈજા શુભ વધારજો, ૧૮
 ત્યાં કણી કન્યાની માડી. કંસાર ધીરસવા આવતી,
 દીલ અંતરે શુભ ભાવના કેવી રહ્યમાં રચાપતી. ૧૯
 ધૂતની વાંટી લઈ. સાકર સાથે લાવતી.
 ધીની રેલ છેલમાં શુદ્ધ પ્રેમ એવો માગતી, ૨૦
 એકી બેકી પ્રેમધી. રમતાં બુઝોને વર વધ.
 શું ભાવના તેની ઠહી. તે અમજવુ છે દોહડું. ૨૧
 એકી આવે જો પુરૂષને. કહે તો ઓને મુજુને સદી.
 એક પતીને છોડીને,બીજાના પ્રેમમાં પડ્યા નહી, ૨૨
 બેકી જો આવી નારને પીયુ વાત તો જૂલ્યો નહી.
 બીજી તળી સોબતમાં વમ જાંદગી જોગો નહી. ૨૩
 એકી તણા એકાંનનાં પ્રભુ પ્રેમને ભેગો જરી,
 બેકી તળી,સોબત જો કરી,તો વાત બમડો ખરી, ૨૪
 આ લગ્નની રમસ્યા બુઝો. મુજ બુદ્ધીથી પૂરી રઈ.
 કહે છે લોગીલાલસત્યથી આજ લગ્ન વિધી છે. ૨૫

આ પ્રમાણે સામુન્ની શીખામણ પૂરા થયા પછી કપ-
ડાનો આડો પડદો ગાંધી કન્યા ચોતાના પતિને શમસ્યાથી
સમજાવે છે.

દોહરો.

આડો પડદો ગાંધતી. પીયુને શુ સમજાવતી.
તાંબુલ ભરી પીચકારી કન્યા તે પરે થું કીજતી. ૫
સમસ્યા પીયુ સમજી જરી સામે જતાવો કનેહતો
સમસ્યા વીના પીયુ માહુરા. ન ખોટો ગાંધો પ્રેમતો. ૬
તાંબુલ કેરો રંગતો. લફી ધુવે લથે નહી.
તેમ મારી તારી પ્રીતરી, મરતાં સુધી છુટશે નહી. ૭
બે ઇમાન થાણો નહી. કહુ છું જરી તે ધ્યાન કર
સાચો પ્રેમ જો ન મળ્યો. થુંકીશ તારા નામ પર

આ શમસ્યા પૂરી થયા પછી સાસુ પાછી (પોપણ.)
પુંખવા આવે છે તેના ભાવાર્થ.

સાસુ-જમાઈ પ્રત્વે. દોહરો.

સમજો જમાઈ સુલક્ષણા. ઘેર દૂગણાં છે કેટલા.
કેટલા છે હજી ખેતીવાડી, રેંટીયા છે કેટલા. ૯
છે કેટલા વડોણાં ઘરે, સત્ય વાતડીજ જણાવશે.
વસ્તુ કીધી તે છે કે નહી. તેનો ખુલાસો આપશે. ૧૦
જમાઈ-ખોટો દીવાસો ત્યાં કળી. ગરજવાન જમાઈ આપતો
સરવે વસ્તુ મોઝુદ છે એમ. ડોકુ. ત્યાં ફહાવતો. ૧૧
આ વાતની વાતમાં વિશ્વાસ થાતી થયો જમાઈ,
મારવસ્તુમાં આજ એકપણ કોઈ કેટલો છે નહી. ૧૨
તેથીજ સંસાર દુખીયો. ઉઘમ નાશી લાય છે.

ઉઘમ વગરના માનવી, પશુ જેવાજ ગણાય છે. ૧૩.
 સંસારની નૌકા મહી, તાર સુતર બાંધતા.
 વરકન્યા ત્યાં માંહરે, સંસાર સાથી સાંધના.
 ત્યાં એક બાળીકા જુઓ, છુલુ ત્યાં ઉતારતી.
 આધી વ્યાધિ દૂરે જાણે,એ ભાવના દીલ ભારતી. ૧૫.
 ત્યાંથી આસ્યા ચોરીમહી, સંસાર જીવન સાંધવા.
 પ્રભા યુગલ બેઠું ખરે, સંસારની મોજ માણવા. ૧૬
 ચાર મંગળ ત્યાં કરે. મંગળ મધ જીવન હજી,
 માન માયા લોભ ક્રોધ. ને જીવરથી ત્યાગજી. ૧૭.
 દાન શીયજ તપ ભાવના. વિચાર દીલ વીક સાવજી.
 માતા પિતા શ્વસુરની ઈજાત શુભ વધારજી, ૧૮
 ત્યાં કણી કન્યાની માડી. કંસાર ચીરસવા આવતી,
 દીલ અંતરે શુભ ભાવના કેવી રહ્યમાં સ્થાપતી. ૧૯-
 ધૃતની વાંડી લઈ. સાકર સાથે ભાવતી.
 ધીની રેલ ઉઘમાં શુદ્ધ પ્રેમ એવો માગતી, ૨૦
 એકી બેકી પ્રેમથી. રમતાં જુઓને વર વધુ.
 શું ભાવના તેની કહી. તે અમજવુ છે દોહડું. ૨૧
 એકી આવે જો પુરુષને. કહે તો સ્ત્રીને મુણને સહી.
 એક પતીને છોડીને,બીજાના પ્રેમમાં પડ્યા નહી, ૨૨
 બેકી જો આવી નારને પીયુ વાત તો જૂલ્યો નહી.
 બીજી તણી સોળતમાં તમ જાંદગી ખોચો નહી. ૨૩
 એકી તણા એકાંતમાં પ્રભુ પ્રેમને બેચો જરી,
 બેકી તણી,સોળત જો કરે,તો વાત જગડો ખરી, ૨૪
 આ લગ્નની શમર્યા જુઓ. સુજ જુદીથી પૂરી ૨૫.
 કહે છે લોગીલાલસત્યથી આજ લગ્ન વિધી છે. નહી. ૨૫

૨૨

પીનાતાણુ પેતે હણે

અર્થ

હુનીયા મરી પેના મુરી.	કે પ્રગટે કાપી શકે	
મુરેયા કાપે પીનાતાણી,	પેના તણુ પેતે હણે	૧
મરી મન્ય પાતુ કાપે,	પાપાણુ કાપે લોકને	
હુનેયા પીતી લોકાંતરી,	પીનાતાણુ પેતે હણે	૨
પીપ જે ચાણું વડનામતુ,	સોનાતાણુ ના કિતે	
હણ જે હવા જેરી મરી,	પીનાતા તણુ પેતે હણે.	૩
મરી તણુ જે હરી ને,	ઉપચાર કીતવથી વધે;	
હોય ઉપચાર મુરેયા,	પેના તણુ પેતે હણે.	૪
હરી કનેયા પેત વીણુ,	બાપ લેના જન્મ ને;	
પાપા તણે જાહે દીધે,	પેના તણુ પેતે હણે.	૫
સોના પીપ હુને લોકના,	વતારે ઉપરના રાગ;	
હણ મારે મું ન કહે,	પીનાતાણુ પેતે હણે.	૬

૨૩

સોનીલાદ

ધન વિણુ નીજ બન્યું

અર્થ. સાર્થકીની વૃત્ત

ધન વિણુ વિણુ બન્યું, વિધેને કુ હણે,
 જણુ લેના જણુ મનુ નેર, મનુને,

નીર જળ સર જેવો, દેહ નીરજીવ જેવો.
 નીધન તૃષ્ણ જેવો, લોકમાં તે ગણેવો;
 શરવર જીમ સોદે, નીર પુર ભેરાયો.
 ધન ઠરી નર સોદે, તેમની ત્ય ઉપાયો;
 કરીય મુંહતો, માથ જે બાણ હું તો.
 ધન પીણ પગ સુઝી, તેહ હીઠા મરતો;

૨૪

આનંદ જીવન દહાણુ

(રાગ: શાને કરે અલીમાન)

આનંદ	જીવન	દહાણુ,	
કરે	નર જન્મીને	કથ્યાણુ	ટેક
શીખે	જે પ્રેમે વીધા	રૂપન,	
કરે	નર જન્મીને	કથ્યાણુ	૧
પૃથ્વી	રાજની ધન્ય	જનેતા,	
સામંત	ચામુક જેવા	સોહંતા.	
વિશ્વે	દીપાબુ	નામ	
કરે	નર જન્મીને	કથ્યાણુ.	૨
વનતા	કુળ જેણે	દીપાવી	
કુળ	મંજરત જેણે	સોભાવી	
તે	વીર જીવ્યો	બાણ	
કરે	નર જન્મીને	કથ્યાણુ,	૩

શુભ	વિચારો	રદ્યમાં	ભરજો	
દીન	જનોનું	ભલું	કરજો.	
તણ	સૌ		અભીમાન	
કરે	નર	જનમીને	કહ્યાણુ.	૪
પ્રભુ	કૃપાથી	જનમ	મળીયો	
અનેક	સગવડતાથી		ભરીયો.	
એ	તો	પુણ્ય તણ	નિધાન	
કરે	નર	જનમીને	કહ્યાણુ	
અને	કષ્ટે	શાંતી	ધરતા	
રણુ	સંશ્રામે	આગળ	પડતા	
જેના	અમર		નામ	
કરે	નર	જનમીને	કહ્યાણુ	૬
પ્રમથર્થનું	પાલન		કરતા	
અળસાઓની	બહારે		ચડતા	
ધુળવતા	ધરણી		જાણુ,	
કરે	નર	જનમીને	કહ્યાણુ	૭
નીતિ	નીયમનું	પાલન	કરતા	
દેશ	દાઝ	અંતરમાં	ધરતા.	
એજ	ખરો		લાગ્યવાન	
કરે	નર	જનમીને	કહ્યાણુ,	૮
કહે	(ભોગી)	પ્રેમ	કેળવજો	
ભાતૂભાવ	બધે		ખીલવજો,	
સમજો	હીંદ	તણા	સંતાન	
કરે	નર	જનમીને	કહ્યાણુ.	૯

૨૫

જગત તો જે દીનતું મહેમાન

રાગ ઉપરનો

જગત તો જે દીનતું મહેમાન
દઈએ આદરમાન

જગત તો

મન અમારૂં મજબુત કરીએ
લાઈએ આનંદ દહાણ
વિશ્વના અમે પ્રેમી હીએ
વીચ અમારૂં જાણ

જગત તો ૧

શત્રુ અમ ઠોઈ છે ન જગમાં
એ અંતર વિશ્વાસ
પ્રેમમય જીવન સદા અમારૂં
એજ અમારો ફેલાસ

જગત તો ૨

એક એકના સમાગમ વીના
ચાલે નહીં સંસાર
લેણ દેણ વીના કશું ન જનતું
એ ભાવીનો ચીતાર

જગત તો ૩

જેવા સંયોગે સ્નેહ બધાએ
એ નીજાણને સૌ જન
નીલી વહેવાર મથણુક રહેજે
સાચવળે વચન

જગત તો ૪

૨૬

એ પૂરી પંચાત.

દોહરા

પુત્ર હોય કુલશલો,	વ્યસની ને કમળાત	
પીતાને શું કારણે,	એ પૂરી પંચાત	૧
નાર રૂપાળી હોય પણ,	પાડે દુર્ગણ છાપ	
સ્વામીને શું કારણે,	એ પૂરી પંચાત.	૨
શુદ્ધ વ્યસનીને લોભીયા;	કરે ક્રોધથી વાત	
સમાજને શું તારણે,	એ પૂરી પંચાત	૩
કોટે પથ્થર બાંધીને છુટે	પોતે આપ	
ખીજતે શું તારણે,	એ પૂરી પંચાત	૪
બસો મુનીમ પણ શેકની,	દરવા ધારે ઘાત	
ધન રંગીશું આપશે	એ પૂરી પંચાત	૫
મીત્ર દોય ઘણો મીઠો,	રાખે મનમાં પાપ	
હજે મદદ શું આપણે,	એ પૂરી પંચાત.	૬
બંધુ બાંધ સમાન છે,	પણ પાછળ કાપે વાત	
વખતે દગો એ આપણે,	એ પૂરી પંચાત	૭
વાન વીવય સમજે નહીં,	કરે હાતથી વાન	
ખાલી માયાદોંડ કરે,	એ પૂરી પંચાત	૮

૨૭

જગતમાં એક દારૂ છે

ગળલ

દુનીયાનું દુષ્ટ કરનારો, જગતમાં એક દારૂ છે. ૧
 ખરેખર પાપીની પુંજ, જગતમાં એક દારૂ છે. ૨
 મોટાનું માન મુકાવે, ઇજત કોડીની કરાવે
 કરાવે પાણી પર્થસાનું, જગતમાં એક દારૂ છે. ૩
 પીવાથી દીલ લથડે છે, ઠેકાણું લાન નવ રહે છે
 ગોથાં કીચડમાં ખાએ છે જગતમાં એક દારૂ છે. ૪
 પીયે હુઈયા પુટયા ખાપુ, પીવાથી કાળજી બળતું
 પીનારા મે'તને લાળે, જગતમાં એક દારૂ છે. ૫
 ઉલી હોય બહેન કે બેટી, મુકાવે લાજ તે છેટી
 નીર્જન બની જાય ત્યાં ભેટી, એવો જલ્લાદ દારૂ છે. ૬
 લુંટે તે સતીનું શીયળ, બની જતો ખરેખર ખર
 બગાડે આખરૂં ને જર, એવો શેયતાન દારૂ છે. ૭
 કમાણી હોય ઘણી સારી, પરંતુ તે કરે ઝેરી.
 દેખાડે મોતની ખારી, એવો યમરાજ દારૂ છે. ૮

પીનારા આંખથી અંધા, કંઈ છે નીચના ધંધા
 અને તે નીચના બંદા, એવો દુષ્ટ દારૂ છે. ૮
 કંઈક રાજા અને રાણા કહેવાતા લે ઘણા શાણા.
 દારૂએ ટાળીયા દાણા, એવો ગોઝારો દારૂ છે. ૯
 નીતીનું તેજ હરનારો, ચંદ્રમેને દૂર કરનારો.
 રખડતા થઈ ગયા ચારો, એવો આ નીચ દોરૂ છે; ૧૦
 કંઈક જણસો તમે સુકી, દારૂમાં દીધુ બધુ કુકી.
 રહી નરૂ પાસમાં સુકી, એવો અંડાળ દોરૂ છે, ૧૧
 સુકાવતો ચંદ્રમ ને માલ, ઈન્તરદાર થઈ ગયા તાંબા
 થયા પાયમાલ કંઈક રાજા, એવો હરામી દારૂ છે. ૧૨
 બચાવો વ્યસનના પઈસા, કરો કંઈ દેશનો. ઉદાર
 ભવિષ્યે થાવાને સુખી, સદા સૌ ત્યાગશો દારૂ ૧૩
 ભોગીલાલ સાચુ બોલે છે, પરીસ્થિતી બતાવે છે
 હજુ કાંઈ આંખ ખુલે છે, હવે તો છોડવા દારૂ ૧૪

૨૭

જગતમાં એક દારૂ છે

ગજલ

દુનીયાનુ હુદ કરનારો, જગતમાં એક દારૂ છે. ૧
 ખરેખર પાપીની પુંજ, જગતમાં એક દારૂ છે. ૨
 ચોટાનું માંન મુકાવે, ઇજત કોડીની કરાવે
 કરાવે પાણી પર્ષસાનું, જગતમાં એક દારૂ છે. ૩
 પીવાથી દીલ લથડે છે, ઠેકાણે ભાન નવ રહે છે
 ગોથાં કીચડમાં ખાએ છે જગતમાં એક દારૂ છે. ૪
 પીયે હૃદય પુટયા ખાપુ, પીવાથી કાળજી બળતું
 પીનારા મે'તને ભાળે, જગતમાં એક દારૂ છે. ૫
 ઉભી હોય બહેન કે બેટી, મુકાવે લાજ તે છેટી
 નીર્જન બની જાય ત્યાં ભેટી. એવો જલ્લાદ દારૂ છે. ૬
 હુંડે તે સતીનું શીયળ, બની જતો ખરેખર ખર
 ભગાડે આગર ને જર, એવો શેયતાન દારૂ છે. ૭
 કમાણી હોય ઘણી સારી, પરંતુ તે કરે ઝેરી.
 દેખાડે મોનની ગારી, એવો યમરાજ દારૂ છે. ૮

પીનારા આંખથી અધા, કેરે છે નીચના ધંધા
 બને તે નીચના બહો, એવો હુદ દારૂ છે. ૮
 કંઈક રાત્ર અને રાણા કહેવાતા જે ઘણા શાણા.
 દારૂએ ટાળીયા હાણા, એવો ગોઝારો દારૂ છે. ૯
 નીતીનું તેજ હરનારો, શરંભને દૂર કરનારો.
 રખડતા થઈ ગયા ચારો, એવો આં નીચ દારૂ છે; ૧૦
 કંઈક જણસો તમે સુકી, દારૂમાં હીંધું બધું કુકી.
 રહી નદી પાસમાં સુકી, એવો અંડાળ દારૂ છે, ૧૧
 સુકાવતો શરંભ ને માળ, ઈર્જારદાર થઈ ગયા તાંત
 થયા પાયમાલ કંઈક રાત્ર, એવો હરામી દારૂ છે. ૧૨
 બચાવો બચનના પઈસા, કરો કંઈ દેશનો ઉદાર
 ભવિષ્યે યાવાને સુખી, સદા સૌ ત્યાગ્યો દારૂ ૧૩
 ભોગીલાલ આચુ બોલે છે, પરીસ્થીતી બતાવે છે
 હજુ કાંઈ આંખ ખુલે છે, હવે તો ઊડવા દારૂ ૧૪

૨૮

તજને તુ તોફાને

રાગ ભેરવી.

રટતુ એક નીરંજન નામ,
મુરખ મવવા તજનેતું તોફાન ૧

માત તાત સુત બંધવ બહેની
માયા તણા ગુલામ રટતુ એક નીરંજન ૨

હાય હાય કરી રડે હજારો
કોઈ ન આવે કામ રટતુ એક નીરંજન ૩

બાગ બંગલા છેવટ છોડી,
જઈ વસવુ શમશાન રટતુ એક નીરંજન ૪

માતા કહે મુજ બેટડો બહેની કહે મુજ ભાઈ
નાર કહે મુજ કંથડો, સાથ ન આવે કોઈ રટતુ ૫

ચંત સમાગમ બહુ કયો, પણ શીખ્યો નહી કંઈ જ્ઞાન
દીન જનોની સેવા કરીને, કરો આત્મ કલ્યાણ રટતુ ૬

સેવક ભોગીની વીનંતી સુણી ધરો નીરંજન ધ્યાન
રટતુ એક નીરંજન ૭

૨૯

નીતી ઉપર.

નીતી નીતી (૨) નીતી, બોલો સાંવરીયા.
 રીતી રીતી રીતી, શીખો સાંવરીયા નીતી ૧
 શરીર શુદ્ધિ પુણ કરી. મન હૃદય રાંખો
 પ્રેમ પ્રેમ શું ચીજ જગતમાં અનુભવી જોજો નીતી ૨
 નીતી રીતી દોરતી હાથે, નહી વેચાતી મળતી.
 સોબત જેવી તેવી અસર કહેવત જપે બોલાતી નીતી ૩
 શુદ્ધ પ્રેમમય શુભન જનાવી નીતી વહેવારે રહેવું
 મનુષ્યનું શું શું કર્તવ્ય જરૂર શીખી લેવું. નીતી ૪
 ચકતીનું છે જગત બાપુ, પકતીનું નથી કોઈ
 ચાકુ ગાડીમાં સૌ કોઈ બેસે, તુટીમાં ન બેસે કોઈ ૫
 નીતી અનુભવ લીધો ન જગમાં ધીક મનુષ્યનું શુભું
 ધણા વિદ્વાનો શાખ પુરે છે અનુભવથી અનુભવું નીતી ૬
 સંત સમાગમ પ્રેમે કરીને, નીતી ધર્મ દીવ જાણવો.
 કંઈ જોગીલાલ પ્રેમ ધરીને પરશવ પાયો ચણવો નીતી ૭

રહે હોય મોટો કે નાનો બહે હોયો દુરાચારી
 જનાયે તે સદાચારી ખરી દોસ્તી તે તેનું નામ
 સદા રહે નિતી મંદીરે સદા રહે ધર્મ આચારે
 પુઠાવે ન કદી મીત્ર ખરી દોસ્તી તે તેનું નામ
 જમીને ધન થયુ ન્યાડ ન કોઈ સગુ થાતુ.
 છતાં ન ત્યાગ તો મીત્ર ખરી દોસ્તી તે તેનું નામ
 જમતનુ રાજ્ય બહે જાણે છતાં વિસામો ન ટળજો.
 પુટો ન ખાંદ્ય મીત્રની ખરી દોસ્તી તે આનું નામ
 પદમણી સમ યત્ની મીત્રની સ્વરૂપે હોય સુંદર જો
 છતાં તે બદલ મીત્રની ખરી દોસ્તી તે આનું નામ
 વીકારો વશ તે કરતો સદા પ્રમથર્થમાં રહેતો
 અણમોઢો પ્રેમ પાઠવતો ખરી દોસ્તી તે આનું નામ
 રાખે નહી સ્વાર્થની આશા નીરાશામાં ધરે આશા.
 બન્ધુત્વ પ્રેમ જાળવતો ખરી દોસ્તી તો આનું નામ
 દરે ભોગી મળો મીત્ર સદા જે સ્વાર્થને તજતા
 કર્તાદીમાં નહી હમતા ખરી દોસ્તા તે તેનું નામ

૩૩

દુનીયા તણા.

દુનીયા તણા વહેવારમાં રહેવું ઘણું મુશ્કેલ છે
 વીતે ઘણું વહેવારમાં નહીં જેવા તેવા ખેલ છે.
 આંશ પારકી રાણી ને જીવવું જગત ધીકાર છે.
 આપ પગપર ઝુઝવું તે મર્દનો વહેવાર છે.

૩૪

પુશાલી લગ્નની આજે

ગઝલ

સદા સુખમાં વસો પ્રેમે, સદા શુભ પ્રેમમાં રમજો
 નવીન સંસારની જ્યોતી પુશાલી લગ્નની આજે ૧
 નીતી મય જીંદગી કરજો, પ્રભુ પર પ્રેમ તો ધરજો
 દુવા અમ દીલમાં લેજો, પુશાલી લગ્નની આજે ૨
 યશસ્વી જગતમાં ણનજો દીનોનું તો લલું કરજો.
 અલીમાન કોમનો કરજો પુશાલી લગ્નની આજે ૩
 સાકર પય સમ પ્રેમ આચરજો નવીન વાટીકા વીચારજો
 સદા પ્રેમ જ્યોતી ઉજવલજો પુશાલી લગ્નની આજે ૪

ઘડા મન નેકમાં રાખી પ્રભુ રાખે સદા મુખી
 રોડો મુખી મુગલ લેડુ મુશાલી લગ્નની આજે ૫
 મુબારક લગ્નની પાંજે સદા દીવથી બહુ ચાલી
 રદયની મુખ કુવા એ મુશાલી લગ્નની આજે ૬
 લોગીલાલ પ્રેમથી જોલે, નીલાવજે દેલ લગ્નના
 દોલે મુખી સદા સંસાર મુશાલી લગ્નની આજે ૭

૩૫

આ કોણે બનાવ્યો ચરખો

રાગ ભજન.

કોઈ ઘડનારને લાવો, કોઈ કારીગર બતલાવો
 આ કોણે બનાવ્યો ચરખો, ચરખો ચરખો કોઈ ૧
 આમ જુવો કે તેમ જુવો પણ ત્યાં જુઓ ત્યાં ચરખો
 પંચ પીંટનું ગન્ધુ પુતળુ અંતરથી નીરખો કોઈ ૨
 માન માયા લોભ ક્રોધને અંતરથી પટકો
 દાન શીયળ તપ ભાવના કેરો રાખો જરી ચટકો કોઈ ૩
 અહીંમાન અંતરમાં ભરી ન કરો, જુવાની લટકો
 ચાર દિવસની આંદનીયુ છે કુટી જશે મટકો કોઈ ૪
 દેશ ઉદારક એ છે સાચો ધ્યાન ધરો મનકો
 નાના મોટા પ્રેમથી સા દેરવો ચરખો કોઈ ૫
 દેશ ગરીબાઈ એ મીટાવે, ને દેરવે ચરખો
 રહે ભોગીલાલ મુજો ચચનન, હું ચાકર પ્રભુ ઘરકો કોઈ ૬

૩૬

શાશનના શાણુગાર

રાગ મંગળમય માહવીર

- શાશનના શાણુગાર માહવીર મોરા શાશનના શાણુગાર (૨)
 જેનીજ અપરાધીનો ઉદ્ધાર કરતા, અનેક કષ્ટે શાંતી ધરતા
 કરતા લોકોન્તર ઉપકાર, માહવીર મોરા શાશનના શાણુગાર (૧)
 ચંદકોષી જ્યારે ચરણે ડસીયે; તો એ ક્રોધ અંતર
 નવ વસીયો
 પણ આખર કર્યો ઉદ્ધાર માહવીર મોરા શાશનના શાં (૨)
 ચંદન બાળા શ્રાવિકા સાચી, અડદ બાકુળા પ્રભુને અર્પી
 વરતાંતોં જય જયકાર માહવીર મોરા શાશનના શાં (૩)
 નર હુત્યારો અર્જુન માલી, જેના કર્મે દીધા પ્રજાળી
 ઉતાર્યો ભવપાર માહવીર મોરા શાશનના શાં (૪)
 શાશન સેવા અધિકજ દીધી રાત દીવસ નવ નીંદને દીધી
 આપ નોંધારાના આધાર માહવીર મોરા શાશનના શાં (૫)
 સેવક વંદણુ ચરણમાં ધરશે ભવોભવના પાતીક હણુશે
 છા લોગીના રદય શીરધાર માહવીર મોરા શાશનના શાં (૬)

૩૭

સુરીશ્વર ધર્મતણા અવતાર

રાગ (કયાંથી આ સંભળાય મધુર સ્વર)

સુરીશ્વર ધર્મતણા અવતાર શ્રી હિર વિજય મુખકાર સુરીશ્વર
શુદ્ધ ચારીત્ર ધ્યાનજ ધરતા અનેક છવોને ભુજવતા.

હતા જ્ઞાન તણા ભંડાર સુરીશ્વર ધર્મતણા અવતાર ૧
અનેક દેશમાં વીચરીને ઉપસર્ગો મહુ ચહન કરીને
છીધો નીજ ધર્મ પ્રચાર સુરીશ્વર ધર્મતણા અવતણા ૨
દીલ્લી પતી શાહ અકબર પાસે આવ્યા સુરીશ્વર

અંતિ ઉલ્લાસે ૩

શીખ મંદળ પરીવાર સુરીશ્વર ધર્મતણા અવતાર
અહિંસાત્મક ધર્મ બનાવી શાહના દીવમાં દીધુ દસ્તાવી
પળાવી છવડ્યા મુખકાર સુરીશ્વર ધર્મતણા અવતાર ૪
ગાવધ પજુ બધે કરાવી શાહન કેરો દ્વંજ ફરકાની
છીધો મુગા મામૂનો ઉદાર સુરીશ્વ ધર્મતણા અવતાર ૫
યાત્રા તણી દીલ્લી રીંતા લાવી, શાહનુ દીલ્લ જાને પીગલારી;
કરાબા પંચપટા નીરધાર, સુરીશ્વર ધર્મતણા અવતાર. ૬
તીર્થ રંતા પ્રહા કરીને, ખુદ ધર્મ જીરદ ધરીને;
પ્રીધો ધર્મતણો પ્રકાશ. સુરીશ્વર ધર્મતણા અવતાર. ૭

દીક્ષી પતી શાહ વશજ દીધો, અનેક જ્ઞાને જાંધી લીધો;
 શીખ્ય બન્યો તે વાર, સુરીશ્વર ધર્મતણા અવતાર ૮
 શાશન સેવા જૂઞ બજતવી, જ્ઞાન ધ્યાનમાં કાયા વોસરાવી.
 ધરતા નીરંજન ધ્યાન, સુરીશ્વર ધર્મતણા અવતાર. ૯
 અનેક વિદ્યાના પુરા જ્ઞાની, દીન જનોના ખુદ વિશ્રામી;
 તુજ ચરણે હો નમસ્કાર. સુરીશ્વર ધર્મતણા અવતાર. ૧૦
 સુરીશ્વર આપ ચરણમાં માહર, શરણે માગુ સદા હું તાહર;
 કહે (લોગી) ઉતારો ભવપાર, સુરીશ્વર ધર્મતણા અવતાર. ૧૧

૩૮

આર્યધર્મ ઉત્તમ કુળ.

રાગ (શ્રી સ્યુલીભદ્ર સુની ગુણુમાં શીરદાર)

આર્યધર્મ ઉત્તમ કુળ, પામ્યા પુણ્યથી.
 શરીર નીરાગી ધન કુટુંબ પરી વારજો;
 ને પરલવની પુનાર્થ આભવ ભોગવો,
 વૃધી ધનાં ખુદે નહી તલભારજો.

આર્ય ધર્મ ઉત્તમ કુળ. ૧

તે પુનાર્થને પાયો છે દયા ધર્મનો,
 દુખી હવેની કરો તમે દરકારજો;

અભયદાન સમાન અવરકો પુણ્ય નથી,
ધાતડી હાથે રે સાય જીવ અંપારજો.

આર્યધર્મ ઉત્તમ કુળ. ૨

જરથોસ્તી નામાને ઉકેલી જુઓ
મહાસારત બાઈબલને કુરાનજો;
સર્વ ધર્મ શાસ્ત્રમાં દયા મુળ ધર્મનું,
હીનોને તો દયા ધર્મ સ્ત્રીદાંતજો.

આર્યધર્મ ઉત્તમ કુળ. ૩

સહસ્રપતી લખપતી કોટાધિપતી,
ઘણા વાવરો છે પરમાર્યમાં હામજો;
અભયદાન છે એટલે સર્વ પરમાર્યમાં,
વધ યાતાં જીવ ઉગારો ધરો હામને.

આર્યધર્મ ઉત્તમ કુળ. ૪

હુનીયાતું પોપણુ કરનારા કોણ છે,
ગાય બગદને લેંસ જીવન આધારજો;
તે હજારોની સંખ્યામાં અરેરે કપાય છે,
દયાળુ હિલ નારડી રહ્યા છે ચોધારજો.

આર્યધર્મ ઉત્તમ કુળ. ૫

જીવદયા અંજળના સહાયક સહુ થજો,
નીચ નાણાનો કરવા સદ્ ઉપયોગ જો;

મુજ વીનતીને સ્થાન રદ્યમાં આપજો,
વપ્રસ્થાને અટકાવો દેવા ભોગજો.
આર્યધર્મ ઉત્તમ કુળ.

૩૯

જરી કંઈ દાન દેતો જા.

ગજલ.

પ્રભુએ જો તને આપ્યું, જરી કંઈ દાન દેતો જા;
ખરી છે દીનની સેવા, જરી કંઈ ધ્યાન લે તો જા. ૧
ખનાવ્યા મહેલને માળા, દેખીતા ખુબ રૂપાળા;
ગરીબની કુંપડી ઉપર, જરી કંઈ ધ્યાન દેતો જા. ૨
ખાઓ છે માલ મીસ્ટાનો, વળી સારાંજ પકવાનો;
ભૂખ્યાની ભુખની પીડો, જરી દીલ તુંજ ધરતો જા. ૩
ઘણાંજન દેશમાં દુખી, ઘણાંજન દોષમાં દુખી;
હોય જો દીલ દરીયાવતો, જરી ગુપ્તદાન દેતો જા. ૪
ફરો છે ગાડી ઘોડામાં, વળી મુંદર મોટરમાં;
પરંતુ જે પગે ચાલે, તેનો તું થાક જોતો જા.
પહિરો છે મુલ્ય પાળાને, વળી વસ્ત્રો ખડું ઝીણા;
ઘણા જન નગ્ન કાયામાં, જરી શરમ ધરતો જા.

તમારા દેશની લક્ષ્મી, તમારા જાતી પરદેશે;
 ધર્યો દા. દેશ જીભારી, સાદા કંઈ ચાલતો ન. ૭
 આવ્યો તુ ખાંપી મૂઠીએ, જવાનું કાષ ખાતી છે;
 ધરમનું ખાંધવાં જાનું, મુદ્દલ્ય કંઈજ કરતો ન. ૮
 ગરીબોના જગા દાખી, અનંતી મેળવી લક્ષ્મી;
 નદીએ સાયમાં આવે, દયાથી કાનં રેતો ન. ૯
 આજીમાન ત્યાગીને ખાણ, પ્રભુની પાસ માગી હો;
 સદા ઈશ્વર જગત સેવા, ભાવના એજ ભરતો ન. ૧૦
 ભોગીલાલ સાચું જાણે છે, આડંબર ખોટો મુકીદો;
 ખરી ૩ દુખીની સેવા, તમારો પ્રાણ અર્પો દો. ૧૧

દોહરા.

સેવા સુધુ ન ધન જગમાં, સેવા ધર્મનું મૂલ્ય છે;
 સેવા વગરનું જીવન, તે આ જમતમાં ધુળ છે;

૪૦

કર્મ કરે વો કોઈ નવ કરશે

રાગ લાવણી

કર્મ કરે વો કોઈ નવ કરશે બીના કરમ નહી હોનેમા (એ. રાહ)
 કર્મકુ કર્મ હો ન જરીએ કર્મ કરે વોહ હોવેગા. કર્મ ૧
 પાંચ પાંડવા દેજો દ્રોપદી દેજો દાખલા રાસોકા
 આર ભરસ વનવન મે ભીટકે દેજો દાખલા ક્રમેકા કર્મ ૨

રાજા નળ ઓર દેખો દયમંતી દેખો દાખલા ધર્મકા
 બાહુક બનકે રાજા લમીયા દેખો દાખલા કર્મકા કર્મ ૩
 રાજા હરીશ્ચંદ્ર ઓર તારામતિ રોહિત પુત્ર તુમ પીછાણો
 કર્મ કે લીયે રાજા હરીશ્ચંદ્ર લાંગી કે ઘર વેચાણો કર્મ ૪
 લંકાગઠ કે રાજા રાવણ દેખો સતી મંદોદરી રાણી
 કરમકે લીયે રાજા રાવણ પળમે હુવા ધુળધાણી કર્મ ૫
 રામ લક્ષ્મણ દોનું બંધવ દેખો દેખો સતી સીતા નારી
 ચૌદ વરસ વનવન મેં ભીટકે કરમકી ઘટના હે ન્યારી
 કર્મ ૬

કર્મે શેઠ શાહુકાર કહેલાવે કર્મ ટુકડા મંગવાવે
 કર્મે મહેલ મંદીર બનાવે કર્મે રહેવરાવે વનમાં રહેવરાવે કર્મ ૭
 હયું બાણકે ધર્મ કરો કુછ કરો સુકૃત્ય લાઈ તુમજગમે
 કહે ભોગીલાલ સુણો મોરે સજ્જન ધ્યાન ધરો પ્રભુકા
 દીલમે કર્મ ૮

૪૧

પ્રભુ તે તમોને નથી પૂછવાનો

રાગ ભુજંગી

તમે કેટલા બંગલાઓ બનાવ્યા.
 તમે કેટલા દામ ગાંઠે બચાવ્યા.
 ચલાવી તમે કેટલી ત્યાં દુકાને,
 પ્રભુ તે તમોને નથી પૂછવાનો.

તમે કેટલી રાજ ચીરૂં કુંકી.

તમે કેટલી વાપરી ચાહ્ય ભૂકી.

તમે કેટલા આવતા રાજ પાનો,

પ્રભુ તે તમોને નથી પૂછવાનો.

૨

તમે કેટલી ભાઈ ભાણ લણ્યા છે

બી. એ. એલ, એ. એમ. બી. શું થયા છે

થયા છે જેથી ચાંદ્ર સી. આઈ. ઈનો

પ્રભુ તે તમો ને નથી પૂછવાનો

૩

કઈ જાતના પહેરતા છુટ જોડા.

ઘરે રાખતા કેટલા ગાડી ઘોડા.

હતા કેટલાં દોર ને ગાડી વાનો.

પ્રભુ તે તમોને નથી પૂછવાનો

૪

કઈ જાતના ખાજતા ઘેર લેખો,

કઈ જાતની વાપરી પ્રિસકેપો.

બીને દેસ કેવો હતો પહેરવાનો,

પ્રભુ તે તમોને નથી પૂછવાનો.

૫

તમે નાટકો કેટલા ખેલ જોયા,

તમે સદામાં કેટલા દામ ખેળા.

લીધો સ્થાવ શું સદામાં જીતવાનો,

પ્રભુ તે તમોને નથી પૂછવાનો.

૬

મુલાકાત લીધી તમે હાટલોની,

ઘણી ગરહનો ભાગી છે બેટલોની.

લવેન્ડ અને સેન્ટની શીશીઓનો,

પ્રભુ તે તમોને નથી પૂછવાનો.

૭

ઉન્હાળે હવા સાડે કયા ઠામ જાતા,
 તમે રેલે માં કયો વર્ગ લેતા.
 કરી કેટલી મીઠાણી બુવાનો,
 પ્રભુ તે તમોને નથી પૂછવાનો. ૮
 ગરીબો તણ શું તમે હજી લીધું,
 ગરીબો તણ શું તમે હીત કીધું.
 દઇ અન્ન પોત્યા ભૂખ્યા ધનસાનો,
 પ્રભુ તે તમોને નથી પૂછવાનો. ૯

દોહરો.

પ્રેમે પ્રભુ શું પૂછશે તે વાંચીને ભલસો નહી,
 ખાલી મોજ સોખમાં પડી દેવા દાનને ચુકશે નહી.
 લી. ભોગીલાલ.

૪૨.

જગતમાં શું ચડવું સરકાર

સમજાવો શાણાઓ. નરનાર. જગતમાં શું ચડવું સરકાર
 નથી તેમાં સાર જરી લગાર, જગતમાં શું ચડવું સરકાર
 વાદી વકીલની પાસે જાણે, રાલાહ લેવા સુખ
 કેસની વાત તો પછી જાણે, પહેલા માગે કલહ
 જગતમાં.

ધણાં વખતની જેકે હોએ. શરમ મળે ને લગાર,
પૈસા આપણા વધીલ લીયે, અને બુઝોં સાદુકારે
જગતમાં. ૨

પૈસા ખરચી ટાંપાં ખાવાં તે આજ કુંભધણી પ્રતાપે
ખાઈ પૈસા વધીલ ઘેરે જેસે. ધણાં ખાઈએ દીનરાત.
જગતમાં. ૩

ધાદી પ્રતિ વાદી લેગાં મળતાં, કેસ કોરટમાં નાય,
સચી વાત બલે હોય વાદીની. છતાં કેસ માયો નોંવ.
જગતમાં. ૪

કારકુન માગે બેલીક માગે, બહુ ક્યો ઉપકાર,
છેવટ વધીલના, નોકર માગે માગે સૌ. કલહાર.
જગતમાં. ૫

શાક્ષી લેવા લય્યુ ભરવા: રખડીએ દીનરાત,
છતાં ન શાક્ષી આવે ત્યાં તો, પડે વધીલની લાલ.
જગતમાં. ૬

સમની સાંજ અને ગોચીનું વહાણું. શુદ્ધો એવી નાય.
કોરટ હવારે ધણા ખાઈ. ટાંટીયા દુટી નાય.
જગતમાં. ૭

કરમ ચાલેગે કેસ છતેતો, વધીલ ઘણા કુલાય.
વાદીને કહે કેવો છવાયો. ધનામે લેવા લલચાય.
જગતમાં. ૮

હુકમ નામું થયુ વાદીનું, પ્રવીવાંદી નાદાર થાય,
ઠરી મહેનત બધી ધુળધાણી. એજ આજનો ન્યાય.
જગતમાં. ૯

વર મરો કન્યાજ મરો. પણ વધીલ કયા નવ ખાય,
હુંસા તુંસી કરવામાં તો, કોરટ ખીસા ભરાય.
જગતમાં. ૧૦

શનવાનો તો કેસજ છતે. ગરીબ માયો ભાય.
અતુલવથી હું સાચું કહું; દામ કીયે કામ થાય.
જગતમાં. ૧૧

શર તીજેરી સાફ કરીને. કેસને છતવા ભાય.
કંઈક કુટુંબો દેખુ નજરે, વણી માગતા થાય,
જગતમાં. ૧૨

ઢાહ્યા લોકો ઘર મેળે તો, કરો નીજ પંચાત.
કહે લોગીલાલ સજ્જન માહુરા. જશે ન કોઈ દરખાર.
જગતમાં. ૧૩

૪૩

પ્રેમ વાખ્યા.

દોહા.

પ્રેમ પ્રેમ હનીયા કરે, પણ પ્રેમ શુ સ્વરૂપ છે,
સમજે તો પ્રેમ સાર છે. નહીતો ઉડો કુપ છે. ૧
સોમજ ઘણો છે ઉજળો, રૂપે રૂડો દેખાય છે,
ખાવા ને જઈએ પ્રેમથી. તો તરત જીવડો ભાય છે. ૨
દેશમ તણી જ્યાં ગાંઠ પડતી તેલની જ્યાં ધાર છે.

તુટે નહીં છુટે નહીં, એ પ્રેમનો વહેવાર છે, ૩
 પ્રેમ પ્રેમીને શુદ્ધ મલે. ત્યાંજ પ્રભુનો વાસ છે.
 શુદ્ધ પ્રેમ જો નવ મળે, તો એ પ્રેમને ધીક્કાર છે, ૪
 મ ગાંધી હાટમાં. કે હાટ દોશીઠે નવ મળે.
 પ્રેમની અટવી વટવવી, તે અનુભવથી જોવાય ખરે, ૫
 પ્રેમ શૂરા સીંહનો. કાયરનું નહીં કામ છે.
 પ્રેમી સ્વર્ગે સીધાવીયા, જેના અમર નામ છે, ૬
 પ્રેમે પ્રભુ પદ પામવા. જ્યાં છાંદગી આરામ છે.
 શાંતી તણા સાગરમાં, ઝીલવવા વલુ જો. પામ છે, ૭
 ભોગીલાલ,

૪૪

નીતીને ન્યાયથી ચાલો.

ગજલ.

તમારા હાથને ખાતર, નીતીને ન્યાયથી ચાલો, ૧
 પ્રભુની બીજ શખીને. નીતીને ન્યાયથી ચાલો, ૨
 કરી ભોગી ભણી પુલ. કર્યા નહીં ઇશને રાજ, ૩
 રહ્યા છેવટે પાછા, નીતીને ન્યાયથી ચાલો. ૪
 અરીજોના ગદાં કાપી, તમારી સાદખી સ્થાપી.
 જોવા જોયા પછા પાપી, નીતીને ન્યાયથી ચાલો. ૫
 જુલમનો દારૂડો લીધો, દુજો જે હાથથી દીધો.
 રસ્તો ન અહીંયો લીધો, નીતીને ન્યાયથી ચાલો. ૬

બુઝો રાજવી રાણા, કહેવાતાં જે ઘણા શાણા,
 અનીતીમાં થયા કાણા, નીતીને ન્યાયથી ચાલો, ૫
 તમારી સાદાળી સકલ ગરીબોનાજ લીધે છે,
 હવે તો રહેમ શીખીને નીતીને ન્યાયથી ચાલો. ૬
 હરામી માલ ખોવામાં કરો નહિ ઝાઝી બદમાશી,
 થશે તેની નાલાશી, નીતી ને ન્યાયથી ચાલો. ૭
 નીતીમય જીવગી કરવા, કરો પ્રભુ તણી પરવા,
 સદા ચાહો રહ્ય ધરવા, નીતી ને ન્યાયથી ચાલો. ૮
 અનીતિ માર્ગ મૂકી દો, નીતી સરીતામાં ઝીલી લો,
 કહે લોગી (એ) શીખી લો, નીતી ને ન્યાયથી ચાલો. ૯

૪૫

બાવન પતાંની બાજી.

દોહરો

સમજો જગતના બન્ધુઓ કહો, ગંજીદો કેમ ખેલશે
 શુ શુભ ગંજીદામાં શોભે, તે અંતરે અવલોકશે
 ભૂલચૂકની માણીજ યાચુઃ, ગંજીદો સાં શીખશે
 લીધી રમત ત્યાગી જગતમાં, શુભ દાવને ખેલશે

ગઝલ:

જગતના બન્ધુઓ મહારા સમજજો શુભ પાનાના
 જણાવું જુદિ અનુસારે કહું છું શુભ ગંજીદાના ૧

(હરી) નું પાન પહેલું છે તમારા પુણ્ય પાપો બે ૧
 કીધું શું પુન્ય હનીયામાં કહું છું શુભ ગંભીરના ૨
 (તીરી) ના ત્રણ ટેખલની તમે સોળત ન કર્યો
 નીંદા, ઈર્ષા, કુસંપોની (તીરી) બે દુર તો કર્યો ૩
 (ચોગા) ની ચાર ગતીઓ અનુભવથી શીખી લેવી
 માયા મદ લોભને કોપે નહીં છંદગી જરી ખોવી ૪
 શીયળ દામ તંપ લાવોમાં જરૂર (ચોકા) ને ઉજવવો
 (પંચો) તો પંચ પરમેષ્ટી હૃદયથી દૂર ન કરવો ૫
 (છછા) ના લેખ છઠીના ભુક્ષ્યાતો નહીજ ભૂસાસે
 જેવી કરણી તેવી ભરણી જરૂર તે કળ તો મળશે ૬
 (સત્તો) તો કહે છે જગને શુ વ્યસન સાતે સઉ તજશે
 દુરાચાર ને સદા ત્યાગી મનુષ્ય જીવન ચોભાવશે ૭
 (અઠ્ઠા) તો કહે છે જગને શું કર્મ અદ નહ તો કરશે
 આશ્રમ મંગળની ભાવના હૃદયમાં તે સદા ભરશે ૮
 (નવો) ગણી તે ખતાવે શું ન કોઈ ટેક તો તજશે
 શીયળની નવ વાડાનો જરૂર સૌ ઉપયોગ તો કરશે ૯
 (દસા) ની વાત બેવી છે દશે દીશાઓ ખુલ્લી છે
 પરાધીનતા શુભામીની ભુજો છંછર જઠરી છે ૧૦

શાધી:—

ગોલ્લા જેવા કરી કૃત્યો શુભાગો સૌ બની બેઠા

શાધી:—

હુકમ તો આવે રાણીનો પડ્યા તેથી સૌ હેઠા ૧૧
 કહે છે બાદશાહ છેવટે હવે સૌ સંપ તો શીખો
 મળે એ સંપ શાધી ભાગ વીચારો દીલમાં ચોખે ૧૨

મળે ને એકઠો દેશજને ઐક્યતા દીલમાં લાવે
 હીન્દુ ને બન્ધુ મુસલમાન હવે એક દીલ સૌ થાવે ૧૩
 મળે ને દેશને એકઠો સ્વરાજ્ય સામું ઝટ આવે
 ભગીલાલ અલ્પ બુદ્ધિથી ગંજીફા આજ બતલાવે ૧૪

૪૬

આજ કાલ રાજ માંહી.

આજ કાલ રાજ માંહી રાજના સમાજ મહી
 કોરટોના કાજ માંહી કેસ માર્યો જાય છે ૧
 ખરાબ કામોના ખૂની ખૂટેલ વધ્યા છે બહુ
 તેમાં વચ્ચે વકીલોની માળે તો મનાય છે ૨
 વાદી અને પ્રતીવાદી જઘને કરે ફરીયાદી
 તેમાં વચ્ચે શાક્ષીઓની પત્તરડી ઝધાય છે ૩
 નર્નુ તો સાંજ બહાણ મોચીનું તો મટે નહી
 મુદતોની માંહકાણું તો એવી રાજ જણાય છે ૪
 વર મરો કન્યા મરો ગોરનું તો લાણુ લરો
 વકીલો તો શ્રી લેવાને ખીસાઓ બતાવે છે ૫
 કહે છે ભોગીલાલ સુણોને દાહયા લોકો
 દીવાની કોરટ જાણે દેવાની દેખાય છે ૬
 દાહરો.

અદલ ન્યાય મળે નહીં આજ ન્યાય જુદો થાય છે
 સાચો કુટાય જુદો મનાય પોલ પોલ ચાલ્યું જાય છે

૪૭

સમજ લે શાણા.

રાગ બોલાવે કાન બોલો

- સમજ લે શાણા સત્ય વચન દીસધાર
 સમજ ને શુદ્ધ વીચાર સમજ લે શાણા
 સત્ય વચન દીસધાર
- દુર વ્યસન તણદો ભાઈ કંઈક થયા ખુવાર
 દુરાચારમાં સાર નથી કંઈ સમજ સમજ ગમાર
 સમજ લે ૧
- જુગાર ફેરા વ્યસને બાપુ નગ થયો પાપમાલ
 સતી હમ્યાંવી વનવન રખડી પાંડવ થયા બેહાલ
 સમજ લે ૨
- પરત્રીયાના પ્રેમે બાપુ આબ્યા ખરાબ પરીણામ
 રાવણ પદ્મોત્તર જેવાના જૂઓને ડુબ્યા નામ
 સમજ લે ૩
- દાડ નીચો ન કરવો ન રાખે કોઈ વહેવાર
 માંસ તણું પણ ભક્ષ ન કરવું વ્યાધિ રોગ અપાર
 સમજ લે ૪
- અનાચારના પ્રાપ્તે બાપુ ધન આવેલું જાય
 કદે ભોગીલાલ આફાની દુનીયામાં ભક્ષિતથી કાર્ય સધાય
 સમજ લે ૫

૪૮

સંપ કરો સુખકાર.

(રાગ) આનંદ આજ અપાર.

સંપ સદા સુખકાર, ઓ સનનન માહરા
 સંપ સદા સુખકાર
 સંપ ના ચાહે જેહુ જગતમાં, તે નરને ધિકકાર
 ઓ સનનન ૧
 કુસંપમાં દેશ તમારો, થયો કેવો ખુવાર
 ઓ સનનન
 દિન્હીપતી પણ કુસંપધી ભાગ્યા, ભુઓ પ્રથુ ચાહાણુ
 ઓ સનનન
 બાદશાહી તુડી કુસંપ કલેશે, વાંચો જરી ઇતિહાસ
 ઓ સનનન ૪
 ભુઓ મેવાડની બાહોજલાલી. કુસંપે ગઈ તરવાર.
 ઓ સનનન
 પાંડવ કારવ પણ કુસંપે લીધા. સૈન્ય કપાયુ અપાર.
 ઓ સનનન
 કઈક કુંદુઓ કલેશના પાપે, થઈ બચા પાયમાલ.
 ઓ સનનન ૭
 સંપ કરી આ જગતમાં અણુ. સુખી બનેા નરનાર
 ઓ સનનન ૮

અંતર પટ પણ સત્યજ કરતો કરતા દેશ ઉદાર
જો સજ્જન ૯
દેશ એવાને સમાજ સેવા કરે નિઃ સ્વાર્થે લગાર,
જો સજ્જન ૧૦
કહે ભોગીલાલ સંપ જ્યાં દેખુ, ત્યાં દેખુ મંગળ ભાગ
જો સજ્જન ૧૧

૪૯

ગુજરાત અમારી ભૂમી

(રાગ) અમારી ગુંગુવંતી ગુજરાત.

ગુજરાત અમારી ભૂમી છે, આનંદ મય વિદ્યાથી ગુજરાત
ગુર્જર દેશે રણવીર યોદ્ધા, ચડતા રણમાં અગ્રુથી ગુજરાત
જસમા એહણુ જેવી સતી, શીયળ પર ધરતી પ્રીતી
સુખ શાહબી નવ મણતીતી, ગુજરાત અમારી ભૂમી ૧
પરમાર વંશના જગદેવ બાણે, વચન ટેકી રજપુત પીછાને
જેને ચોખાવી નીજ જતુની, ગુજરાત અમારી ભૂમી ૨
આવડા મોલકી વાવેલા વંશે, જેના દેખાણે આજે અંશે
જેની દીર્ઘ ઇતિહાસે જાગડી, ગુજરાત અમારી ભૂમી ૩
જોખા ભીમદેવ બહાદુર રાણ, જેણે રાખી ગુર્જર માળ
ગણતો પ્રભ નીજ મા. ખેટા, ગુજરાત અમારી ભૂમી ૪

બહાદુર કરણ જેવા માહારાજ, જેના નામ હજી છે તાજ.
 સુખલ જેવા મંત્રી રહ્યા ગરજ, ગુજરાત અમારી ભુમી ૫
 ગરવી ગુજરાતના સંતાનો. બુદ્ધી ગયા શું સ્વઅભિમાનો
 દુરવ્યસન કુટેવોમાં રહો નહી વળગી, ગુજરાત અમારી ભુમી ૬
 ગુજરાતના ગચ્છા અક્ષરમાં, ગુલામી ત્યાગી દો હવે પજમાં
 રંક તણી સ્વીકારોને અરજ. ગુજરાત અમારી ભુમી. ૭
 ભૂત કાળની સ્થિતી સુણજો, ગૌરવ ગુજરાતનું કંઈ ધરજો
 ગુર્જર બંધુ વંદો માતૃ ભુમી. ગુજરાત અમારી ભુમી. ૮
 લોગીલાલ

૫૦

આર્થિક સ્થિતી

લાવણી ગુજ ઉપર ગુજરી

સમજો તમે સૌભારત નરનારા (૨)
 શુ ચાલે દેશમાં આજ કહો વીચારી
 દુખી થયો ક્યમ દેશ, કહોને બાપુ.
 શાથી દશા થઇ આમ વીચારો બાપુ ૧
 ચુક્યા તમે તો ધર્મ તમારો લાઇ. (૨)
 ફેશનમાં ફરતી આજ હીદની માઇ.
 જોને જ્ઞાન શીયળનું દીલ થકીજ ગુમાવ્યું (૨)

શીખી પરદેશી ઠાઠ કુળ કુમાબુ ૨
 આવી દશાથી દેશ થયો લીખારી (૨)
 ગુમાબુ શરીરનું નૂર કાયાને બાળી
 વળી ધન ગુમાબુ મન ગુમાબુ હાથે (૨)
 ખોઈ સ્વંતંત્રા થયા ગુલામો આને ૩
 સ્વંતંત્રતા લેવા ઉપાયો યોજે (૨)
 કરવાને દેશ કટ્યાણ હવે તો સમજે
 બની ખાલી મથ શુદ્ધ આત્મા કરજે (૨)
 કુસંપ કલેશ નીંદા સા પરહરજે
 સંભારો રદધમાં નીત્ય દીન દયાળ (૨)
 તો સુખી થયો નરનાર કહે લોગીલાલ ૪

૫૧

શીખામણના દોહરા.

૧

ધરનામીના ખ્યારમાં કઈક થયા ખુવાર
 ચેતી ભાણ બાલજે નહીતો થયો બેહાલ ૧
 વિદ્યા શીખો પ્રેમથી કરીને અંતર વીચાર
 બહુતર કરી બુલયો નહી સુખી થયા સંસાર ૨
 કંચન કામની ત્યાગી નહી બતાવ્યો સાધુ ટોળ
 બહુ ન કીધું કોઈનું વધાર્યો પાપનો બોલ ૩
 પરશીના ખ્યારમાં સાધુ બન્યા ગુહતાન

લવિષ્યે શું શું થશે
રામ જાહે ઉપરકી
સુણે લોકો કાનથી
નારી રૂપાળી દેખતાં
વીણય કેરા કુપમાં
ધર્મ ધતીંગ વધી ગયાં
શું થવાનું અવનીમાં
કંચન કામની ત્યાગેજે
સક્ષળ કરે તે જાંઘળી
પાડા સમ જાડા થયા
પીડ પરાઈ જાણી નહી
શુભ સ્ત્રીજામણુ સમજીને
ચેતીને સૌ ચાલજો

તે નવ શીખ્યા જ્ઞાન ૪
લીતરકીપણુ રામ
શું જાહે આ નામ ૫
સૌ કોઈ લોભાઈ જાય
સૌ કોઈ હુખી જાય ૬
વધી ગયું તોફાન
તે જાણે ભગવાન ૭
જરે તે સાધુ ધાર
વંદુ વારંવાર ૮
હાથીના અવતાર
તે નરને ધીક્કાર ૯
વીચાર જો તત્કાળ
કહે છે લોગીલાલ ૧૦

પર

દુનીયા રચી છે,

(સગ ઉપરનો)

દુનીયા રચી છે કેવી, જુઓ સમજાવા જેવી;
ગુપ્ત વાત ન કોઈને કહેવી, પહેલી શીખામણુ લેવી.
દુનીયા જીત્યું ન કોઈ, લડવીર રહ્યા પણ રોઈ;
દુનીયાએ નાંખ્યા નીચાવી, જુઓ સમજવા જેવી.
પુંઠ પરાઈ દુનીયા દેખે, નીજ અવગુણુ નવ ચેખે;

એવી દુનીયા નડારી, જુઓ સમજવા જેવી. ૩
 સ્વાસ્થ્યમાં મગી થાવી. લક્ષ્મીથી લલચાવી
 પટની મોટાને લેઈ મોટી, જુઓ સમજવા જેવી. ૪
 ગરીબને ધુતકારે, નહીં આશરો કોઈ આલે;
 સમજુ જુઓ વીચારી, જુઓ સમજવા જેવી. ૫
 ભર્યામાં સૌ બેસે છે, ભાખ્યાને, નહીં જુઓ ઇં
 એવી પાગલ દુનીયાદારી, જુઓ સમજવા જેવી. ૬
 દુનીયા તણા દરવાજા ખોલે દીલ પહેવારે સાચા;
 ધરો શુંલ શીખામણ એવી, જુઓ સમજવા જેવી. ૭
 જગત અપવાદ છતી. ગજો સૌ પર પ્રીતી.
 સાચવજો તમ એક નીતી, જુઓ સમજવા જેવી, ૮
 દુનીયાને છૂટા ગાંધી સૌ અવગુણને ગાંધી;
 લંગોટી એકજ પહેરી. જુઓ સમજવા જેવી, ૯
 જુઓ સાદામની બત્તીદારી, ખાલી ધરો નરનારી;
 તમ દેશ તણી બત્તીદારી, જુઓ સમજવા જેવી ૧૦
 ક્રીંકર લોગીલાલ બોલે, અંતરપટ ગ્રેમે બોલે
 દુનીયા બડા શહેનાની, જુઓ સમજવા જેવી. ૧૧

૫૩

હમે તો વીર પ્રભુ.

(રાજ બનજારાની લાવણી.)

વીર પ્રભુના બાળ અમે તો વીર પ્રભુના બાળ.
 દીનંત ટોલાળી ગજવીશુ, વિશ્વે ભરીને કાળ;

નવજીવન રંગરંગ ઉભરાયો જાણે તોળાળમરાળ. હમે ૧
 હૃદય હૃદયથી હાથ હાથમાં ધરી પરચર બહાલ
 કુસંપ કાપી સંપ સાંકળે જકડી કોમળી ડાળ. હમે ૨
 ઉન્નતી યજ્ઞે જાળી અશ્રદ્ધા ઈર્ષ્યા મહા વીકરાળ
 અવિવેકની આહુતી દેશુ ભાવ દયા પ્રતિપાળ. હમે ૩
 કાયરતા કચરી વીચરશુ નીડર કેશરી જાળ
 પ્રાણ જાતાં નવ લીરૂ જનશુ ડોળવશુ દીગપાળ. હમે ૪
 રાગ દ્રેષ સજગાવી સંયમ અંતર ભરી રસાળ
 કર્મરાયની ગુઠ ગુલામી ત્યાગીયું તત્કાળ. હમે ૫
 પ્રાણ જાતાં પાછા નહી પડશે જારા વીરના જાળ
 રંગરંગ શાશન રંગ પ્રગટતાં વરશુ મંગળ માળ. હમે ૬
 અંતર આત્મા સ્વદેશ શેવા જીવન ગલત નીમાલ્ય
 સર્વ સમર્પણ કરી પાટણકર લેશુ સુકતી સ્વરાજ્ય. હમે ૭
 આહીત્યનું કીધું વીવેચન પંડીત વીર વીદ્યાન
 ઘણું જીવેએ જન્મ મહારા હીન્દ તણા સંતાન. હમે ૮
 વીર પ્રભુના પગલે આલી જનો નીડર કેશરી જાળ
 સેવા કરવા તન મનથી, ઈચ્છે લોગીલાલ. હમે ૯

 ૫૪

વીચીત્ર જમાનો.

 રાગ દેશ.

વીચીત્ર જમાનો સુધારાનો આબોરે વીચીત્ર. (૨)

ઘરેણા બદલે કોટ પાટણન ઝવેરાતમાં ટાઈ
 નેપ્થ લેને ભાઈ દેશની ભવાઈ વીચીત્ર
 સવારે ઉઠી સેવા બદલે છુટને પોણીસ કરતા
 ધણીયાણી પર ધાક નહીને ફેગટ મૂળા આંખળતા વિ. ૨
 ધણીયાણી પર ધાક નહીને માથે છત્રી ધરતા
 પોણથનમાં રહી ઉભાઉભા મેક-વોટર તો કરતા વિ. ૩
 આપ પલું ત્યારે સમજશે ત્યારે ઉન્નતી થાયે
 કહે ભોગીલાલ પ્રેમે જગતમાં ત્યારે ચડતી જણાયે વિ. ૪
 ઘર વંઠયું ભક્તાણુ પેકું કુચો વંઠયો કણુતર પેકું
 ખેતર વંઠયુ હુરાયુ પેકું દેશ વંઠયો ત્યાં ગોઠયમ પેકું વિ. ૫

૫૫

દીનોનું શું બહું કીધું.

જન્મ પામી જમતમાં તેં દીનોનું શું બહું કીધું
 ઘણી લક્ષ્મી કમાયો તું દીનોનું શું બહું કીધું ૧
 વધારી લોભ ને તૃષ્ણા કર્યાં તેં કર્મો બહુ ગાજા
 કર્યાં તે નીચ કામો બહુ દીનોનું શું બહું કીધું ૨
 બનાવ્યા ઘાટ દાગીના દયા તેં ચોખ માયીના
 ઘણી સંસારે મારી મોજ દીનોનું શું બહું કીધું ૩
 ભલ્યા નહી તેં અંતરયામી કરી કોણી તણી છંદનો
 હવે ચોથા જરી દીલમાં દીનોનું શું બહું કીધું ૪
 પ્રજુના પ્રેમમાં રહીને કરો સેવા મરીચીની
 પ્રેમથી ભોગી થાયે છે દીનોનું શું બહું કીધું ૫

૫૨

અજળ નવાઈ.

(રાગ-શાણા કરે વીચાર

અજળ નવાઈ નમ્રીજની
 શાણા તું સમજ લે. (૨) અજળ
 કોઈ દીન મંદીર કોઈ દીનમાળા
 કોઈ દીન મહેલા વાસ
 એક દીવસ એવો આવશે રે
 જાણું પડશે વનવાસ. શાણા તું.
 કોઈ દીન હાથી કોઈ દીન ઘોડા
 કોઈ દીન છપ્પર ખાટ
 એક દીન એવો આવશે રે
 ભુજ્યાને નદી મળે લાત શાણા તું
 માતા કહે સુજ બેટકો જહેની કહે સુજ લાઈ
 નાર કહે સુજ કંઠકો નાથ ન આવે કોઈ. શાણા તું
 હનં રાયના અજળ તમાસા
 રહે રાય નદી ત્યાંય
 કરશું તેવું જરશું ભાઈ
 કામટ રટ કુદાય શાણા તું

૫૭

સોખત પછી શા કામની

ગજલ.

- ભુપિની સોખતે ત્યાં ભુખતો લાગી નહી
 ઓશીયાળ રહી હમુ લોકની સોખત પછી શા કામની ૧
 વિદ્યા ભણ્યા બહુ હોંશથી પંડિતોની પદવી લઈ
 નીજ સંતાનને શીખવ્યું નહી વિદ્યા ભણ્યા શા કામની ૨
 મોટા થયા પુનાઈ વડે પણ મોટાઈને સમજ્યા નહી
 દીનને પોષ્યા નહી, મોટાઈ પછી શા કામની ૩
 ઘોડા ગાદી ઓ વસાવી સેલ મોટરની કરી
 પાછું વાલી જોયું નહી એ સેલ પછી શા કામની ૪
 લોભ તૃષ્ણા બહુ કરી લક્ષ્મી કમાયો સ્નેહથી
 પરમાર્થ કંઈ કીધું નહી લક્ષ્મી પછી શા કામની ૫
 ખાધું અને પીધું ઘણું બહુ માલ મલોહા હોંશથી
 દીન ભુખને જોઈ નહી ખોટી વડાઈ શા કામની ૬
 મહેલ માળાઓ બનાવી દીવ હોંશ પૂરી કરી
 આશરો ન આપ્યો દીનને હોંશ પછી શા કામની ૭
 પ્રીતે જગતમાં ચાલવા બહુ બહુ અનુભવ શીખીયા
 કહે લોગી સમજ્યો નહી સમજણ પછી શા કામની ૮

૫૮

પતીવૃતા જેણે નારી

ગઝલ

જગતમાં સુખ સાચુ શું પતિવૃતા જેણી નારી
 ખરો તે સુખી જગમાં છે પતીવૃતા જેણી નારી ૧
 પતીના દુખમાં દુખી પતિના સુખમાં સુખી
 સહુ ચીંતાને તે હરતી પતીવૃતા જેણે નારી ૨
 પતીની જે કમાણી હોય સતી સંતોષ ત્યાં માણે
 પતીનું દુખ હરવામાં કમર કસતી સતી નારી ૩
 સદા એ ઘર સુખી દેખુ નહીં જ્યાં દુખ દેખાતું
 હમેશાં સ્નેહ દીલ ઝરતું પતીવૃતા વસે નારી ૪
 સદા શુદ્ધ ભાવના ભાવે નહી ઉદ્વેગ દીલ ભાવે
 સદા નીજ પતીને હરખાવે પતી વૃતા ખરી નારી ૫
 પતીને જમાડતી પ્રીતે પતી સંગ રહેતી સુખ રીતે
 પતીનો પ્રેમ જપે નીત્યે પતિ વૃતાં ખરી નારી ૬
 અધુર સુર મીઠડો બોલે કોયલ સમ સુરને તોલે
 બોલેહુ વચન નહી બોળે પતિવૃતા ખરી નારી ૭
 હશે જે ભાગ્ય શાળી તે મળે તેને આવી નારી
 કહે ભોગી ભાગ્ય વિના તો મળે નહી પતિવૃતા નારી ૮

૫૬

વચન ને બોલેલું બોલે.

ગજલ

વચન ને બોલેલું બોલે, નહીં તે તો મનઘ્ય સમજે
જગતના સરવે ઓતાઓ. સોખત જે વચનીની કરજો ૧
વચનમાં રાજપાટ આપ્યાં, વચનમાં શીર ઉતાર્યા
વચનમાં જળ પથર તાર્યા, સોખત તો વચનીની કરજો ૨
વચનમાં શણા પ્રગાથે, ઘણાં કષ્ટો સદાં જુઓ
વચન દાજ જુખ દુખ વેઠ્યાં, સોખત તો વચનીની કરજો ૩
વચન માટ રામ રાખજો, જુઓ વન પાંસ ને વેઠ્યાં
વચન માટ રજુ ઝગુધાવીર, સોખતનો તો વચનીની કરજો ૪
વચનમાં ક્ષત્રીઓ સાચા, બગીચાન આલુના દેતા
વચન બોલ્યું નહીં કરતા, સોખત તો વચનીની કરજો ૫
વચનમાં ભક્ત નરમીદે, જુઓ ભગવાન બોલાવ્યા
વચન તો શેઠ શામળશાહું, સોખત તો વચનીની કરજો ૬
વચનમાં શુરી ક્ષત્રાણીઓ, બગીચે ભરમ એ થાતા
ધવીકાસે વાતો વંચાવી, સોખત તો વચનીની કરજો ૭
વચનમાં જીવતા શૂરા, વચનમાં ધીર એ પૂરા
શુચરતા છંદગી વચને, સોખત તો વચનીની કરજો ૮
ઠહે સોગી રદયથી તો, વચન પાળી જુઓ નર જે
અલવાળી કુમ જનેતાની, સોખતતો વચનીની કરજો ૯

૬૦

ખરે ભવજળ તરવાને.

ગજલ

કરે સેવાજ સતોની ખરે ભવજળ તરવાને ૧
 સુંકો ગમતા જગ ખોટા, ખરે ભવજળ તરવાને ૨
 રદ્યમાં શાન્તી શીખીદો, દુરાચાર દુર મુકીદો ૩
 પ્રભુ સાથ પ્રેમ જોડીલો, ખરે ભવજળ તરવાને ૪
 કમાણી તો કરે સાચી, દીનાનાથને રહો યાચી ૫
 કરે તમ ઇશ ને રાજી, ખરે ભવજળ તરવાને ૬
 વીપયનાં પ્રેમ-ત્યાગી દો, જગમાં લાકતી રથાપીદો ૭
 જાળાપો ખોટો મુકી દો. ખરે ભવજળ તરવાને ૮
 નીતીમય છંદગી કરજો, લખાડી ચોરીને તજજો ૯
 અહરનીપ પ્રેમને ભજજો, ખરે ભવજળ તરવાને ૧૦
 ખરૂંએ છંદગી સાધન, સ્વાર્થના સઉ સગાસ્વજન ૧૧
 કહે ભોગી ભજો ભગવંત, ખરે ભવજળ તરવાને ૧૨

૬૧

હળાહળ કળબુગ આવ્યો.

ગજલ

હળાહળ કળબુગ આવ્યો સમજજો જગતના બન્ધુ
 ખરેખર સમય બદલાયો હળાહળ કળબુગ આ આવ્યો. ૧

નીતીમય ને ક્રમાપ્તિ દની
અત્યારે નીતી ન દેખાતી
પીતૃ બહિ ન જળાતી
અનીતી છંદગી બગી
દેખીતા સતો જાણ્યામાં
ખરા નંદી સત દેખાતા
મજાને તો ગયો ભાગ્યો
વિષયમાં ચીતડો જાગ્યો
પતિ ભક્તિ ગઈ નાશી
અજાણ એ જાણે તો જાગી
કહેવાતા શીરછત્ર પીતા
સમયનો ખેલ જાણતાં
કહેવાતીતી રનેહની માતા
માતૃમય પ્રેમ ગયો ભાગી
કહેવાતી જડેન સફળગી
મીઠર સાથ પાલવે જાતી
પ્રભુના નામને જુઝ્યા
નીતીમય ધર્મને ચુક્યા
કહેવાતી જાંદુય બંધનની
પ્રાતૃમય પ્રેમ રહ્યો જાતો
કહેવાતી દીકરી સાચી
અરે શુભ ભાવના જાતી
'હતા રાજા અરે 'કેવા
અત્યારે સમુદ્ધ એ થાતા

મયાંદા ચૌની સમવાતા
હજારો કળાનુગ આ આગ્યો.૨
શરમ કે લાજ ગઈ બાગી
હજારો કળાનુગ આ આગ્યો.૩
પકેતું સંયમમાં કાંચાં
હજારો કળાનુગ આ આગ્યો.૪
સદા રહ્યો લોભમાં રાગ્યો
હજારો કળાનુગ આ આગ્યો.૫
ચંપુર 'સંક્રિત' ગઈ બાગી
હજારો કળાનુગ આ આગ્યો.૬
અત્યારે 'હાથર' જોડાતા
હજારો કળાનુગ આ આગ્યો.૭
અત્યારે 'મધર' જોડાતા
હજારો કળાનુગ આ આગ્યો.૮
અત્યારે ચીરદર કહેવાતી
હજારો કળાનુગ આ આગ્યો.૯
એવટ એક જોડને શીખ્યા
હજારો કળાનુગ આ આગ્યો.૧૦
અત્યારે 'અધર' જોડાતા
હજારો કળાનુગ આ આગ્યો.૧૧
અત્યારે 'ગર્જ' જોડાતા
હજારો કળાનુગ આ આગ્યો.૧૨
પ્રજના પ્રતીપાળ સાચા
હજારો કળાનુગ આ આગ્યો.૧૩

હતા સુગાળ આગળ તો અત્યારે કાળ સદા પડતો
હૃદયનો પ્રેમન ઉછળતો હળાહળ કળભુગ આ આળયો.૧૪
દેખ્યા સાંધુ ને સન્યાસી દુરાચારે રક્ષા રાચી
મતી નહી શુધ દેખાતી હળાહળ કળભુગ આ આળયો.૧૫
પાખંડી લોક પુનતા ધર્મી ધક્કાઓ ખાતા
કહે ભોગી જૂઠી દુનીયા હળાહળ કળભુગ આ આળયો.૧૬

૬૨

(ભક્તીવશ ભગવાન)

ભક્તી વશ ભગવાન જગતમાં ભક્તી. એ ટેક
સુદ્ધ ભક્તિના પ્રેમમાં જુઓ ભક્તોની પાસમાં રહેતા હરી
નરસીંહ ભક્તની ભક્તિ અનોભમ, વશ થયા કુષ્ણ મુરારી
ભક્તિ વશ ભગવાન ૧

મીરાં દેવીની ભક્તિ સાચી ટેક રદ્યમાં દીલ ધરી
અનેક કપ્પે પડતાં તોએ ભૂલા નહી સ્યામ હરી
ભક્તિ વશ ભગવાન ૨

શેઠ સગાળશા ભક્તિ જીવનમાં રહેતો સદા શુભતાન
કુંવર કેલધ્યાના શીશનુ એતા દેતો જળીદાન
ભક્તિ વશ ભગવાન ૩

સુદ્ધ જીવનમાં શુદ્ધ વીચારે ગ્રંહો વીધાનુ જ્ઞાન
કહે ભોગી ભક્તી વીણુ જીવ્યું પશુ સમાન
ભક્તિ વશ ભગવાન ૪

૬૩

(માટીનું પરિવર્તન.)

૧

શ્રીતાળને અગાડી માટીનું પરિવર્તન વાંચવા સ્વ
કરું હું તો આશા છે કે વાંચી વીચારી મનમાં મનન કર્યો
તેમાં ખમ્બરા કરી દરેક જોડોને આ માટી ઉપર ખાસ
ધડા લેવાનો છે અને પ્રેમ મય સુર્તીનું હીંગદર્શન માટી
કેવી રીતે કરાવે તેના ખ્યાલ દરેક હીંદની રમણી કર્યો
તો જરૂર બાવીની પ્રજામાં જરૂર શુદ્ધ નીતી અને વહેવાર
જ્ઞાન આવશે. લેખક.

દોહરો.

શુદ્ધ નીતી શુદ્ધ વર્તન.	શુદ્ધ ચારીત્ર શાશ્વત
શુદ્ધ દર્શન શુદ્ધ પ્રેમ મય.	શુદ્ધ જીવન અવલોકન
શુદ્ધ પતિ ભક્તિ ભલી.	માટીમાં જેમ ચોખલી
અનેક કષ્ટે પ્રેમ સુર્તી,	નહી ટેકને એ ઊડતી.

ગાંધી.

ખરેખર શુદ્ધ માટીના અલૌકિક જ્ઞાન આપે છે,
પતિ ભક્તિ તથા પ્રેમ ખરેખરો ખ્યાલ આપે છે. ૧
પ્રજાપતિ છે પતિ તેનો નહીં દાંધ જ્ઞાન દેખુ છું.
છતાં શું જાવના સતીની માટીના શુદ્ધ જતાવું છું ૨
કુંભાર મઠ હાથ કોઢાળી બાંધે છે જોડવા માટી,
લાવીને તેણે નાખીને, માટીનાં શુદ્ધ જતાવું છું ૩

જમીન પર તેને પટકે છે પાણીમાં ખુણ ગુંદળે છે.
 બનાવે પીંડ ત્યાં તેણે। માટીના ગુણુ બતાવું છું, ૪
 ચડાવે ચાકડા. ઉપર ચોરાશી ફેરવે ફેરા.
 બનાવે ઘાટ ત્યાં તેનો માટીના ગુણુ બતાવું છું, ૫
 થયો જ્યાં ઘાટતો તૈયાર છતાં નહી ક્રોધ તો કરતી.
 પતિ લક્ષિત રહ્ય ભરતી માટીના ગુણુ બતાવું છું, ૬
 જુલમ ખમતી સતી પોતે છતાં નહી ક્રોધ લાવે તે.
 ખરેખર સાચી રમણી એ માટીના ગુણુ બતાવું છું, ૭
 અત્યારની રમણીઓ એવી પતી પ્રેમને ધોઈ નાંખ્યા
 શીખો પ્રેમ માટીના જેવો માટીના ગુણુ બતાવું છું, ૮
 થઈ નથી શીક્ષા તો પૂરી હજી તો રહી છે અધૂરી.
 પાતં લક્ષ્મીમાં એ શુરા માટીના ગુણુ બતાવું છું, ૯
 થયો જ્યાં ઘાટ કાચો ત્યાં પછી શીક્ષા લાકડની,
 દયાજનક દશા તેની માટીના ગુણુ બતાવું છું, ૧૦
 થયો જ્યાં ઘાટતો (તૈયાર) પછી ગુસ્સે પતી તેનો.
 દયા કે રહેમ નહી ધરતો માટીના ગુણુ બતાવું છું, ૧૧
 ધખાવી ખુણ અગ્નીને રહ્ય પાષાણુ બનાવીને.
 જુકાવી ને ભાડે તેને માટીના ગુણુ બતાવું છું, ૧૨
 ખરેખર દૈવ મુર્તિએ ખરેખર સાચી રમણીએ.
 જનતાની કુળ શોભાવીએ માટીના ગુણુ બતાવું છું, ૧૩
 જુકાવી કાચા અગ્નીમાં સીતા સતીનો ખ્યાલ આવેછે.
 પાણી આજ્ઞા પ્રભુ રામની માટીના ગુણુ બતાવું છું, ૧૪
 ધોળીનું મેણુ સુણીને ખરેખર રામ ચમકે છે.
 હજી છે વહેમ સતીના પર માટીના ગુણુ બતાવું છું, ૧૫

પત્નીના દુઃખ અગતી ત્યાં સુધી પહોંચ્યામાં સુધારી.
 પતિ-વ મુદ્દ જાતમાંથી માટીના કુણ્ડ અનાવું છું. ૧૬
 પતિના મુદ્દ જાતમાં અનન્ય સીતલ કૃપા સંધે
 દીપાવતુ નામ કુળીયામાં માટીના ગુણ જતાવું છું. ૧૭
 જોવી છે મુદ્દ સતી માટે પત્નીના પ્રેમના માટે
 પતિ બાજીજ કીર અટે માટીના ગુણ જતાવું છું. ૧૮
 અનેક કષ્ટોજ પેટીને આવી અમી ઘડી બદાવે.
 છતાં રહેતી મહા દરવી માટીના ગુણ જતાવું છું. ૧૯
 ઘણે ને બાદો ન્યાં લેવાર પ્રત્યાપત મુ સીચાર કરતો.
 બોલાવુ ગામની નારી, માટીના ગુણ જતાવું છું. ૨૦
 સકળ ન્યાં ગામની જહેનો. મટકી લેવા આપે છે,
 દેહારા માટીને જોતી, માટીના ગુણ જતાવું છું. ૨૧
 પતિના પેટને માટે સતી દુઃખા કેવા ખમતી;
 છતાં નદી દુષ્ણ રીત ધરતી માટીના ગુણ જતાવું છું. ૨૨
 પતીપર પ્રેમ જાણાવવા જગતને મું તે સુચવતી,
 વેચાતી પેટ પતી માટે માટીના ગુણ જતાવું છું. ૨૩
 અનેક કષ્ટોજ વેટીને પત્નીની સેવા કરી કેવી,
 દેહ પેસે તે વેચાણી માટીના ગુણ જતાવું છું. ૨૪
 સુદીશ્વંદ્ર સત્યવાદીની પતીવ્રતા મતી તારા,
 પત્નીની દેહ સાચવવા માટીના ગુણ જતાવું છું. ૨૫
 વેચાણી જો સતી તારા પત્નીની દેહને માટે
 જોવી આ છે સતી મારી માટીના ગુણ જતાવું છું. ૨૬
 લખને મટકી નારી કુલે જળ સીચવા જતી
 રદમ દુષ્ટા જહેનો તે માટીના ગુણ જતાવું છું. ૨૭
 ગળામાં કાંચો નાંખીને કુવામાં દેતી તે પાસી,

છતાં ને જગતને જળપાય માટીના ગુણુ ખતાવું છું. ૨૮
 શીયાળુ મોસમની મટુકી ઉનાળે શીતળ નીર પાતી
 ફહેવાતી ખેન સુધડ તે માટીના ગુણુ ખતાવું છું. ૨૯
 કરી સેવા ઘણી તેણે છતાં નહીં યોધ કોઈ લેતું
 અહાહા શું ભાવના તેની માટીના ગુણુ ખતાવું છું. ૩૦
 છેવટમાં ઠેસ વાગતાં મટુકી કુટી બાએ છે;
 છતાં કંબુસ ખેનોએ માટીના ગુણુ ખતાવું છું. ૩૧
 છોડે નહીં કાંઠલો તેનો ભફી ચૂલાની ત્યાં મૂકે
 કરે સેવા દયા નીતે માટીના ગુણુ ખતાવું છું. ૩૨
 સાચવે રસોઈ રાંધેલી ચડે નહીં જીવ કે જંતુ,
 દાઝે છે ખીઠ ખીચારાની માટીના ગુણુ ખતાવું છું. ૩૩
 ખરી એ જીવ દયા તેની દયામય સૌ બનો એવા,
 ફરજ એ પુરૂષની કીધી માટીના ગુણુ ખતાવું છું. ૩૪
 છતાં નહીં શીક્ષા પૂરીયાય દશા શું છેવટમાં બનતી,
 છોડે ન ઠીકરી ખેની માટી ના ગુણુ ખતાવું છું. ૩૫
 લઈને ઠીકરી તેની લાંગીનું કામ સુંપે છે,
 વાળે છે વિપ્તા ખીચારી માટીના ગુણુ ખતાવું છું. ૩૬
 છતાં નહીં કોપ એ કરતી ક્ષમાની ઢાળ દીલ ધરતી
 જગતને સેવા બતલાવતી માટીના ગુણુ ખતાવું છું. ૩૭
 અરે ઓ જગતના લોકો વીચારો ગુણુ માટીના,
 વીચારી ને કરો સેવા બેઠને ગુણુ માટીના. ૩૮
 અવલધી કે આખર સુધી રંગોરમ ભાવના સાચી
 સેવા સુજ ધર્મ સાચો છે સંભારો ગુણુ માટીના, ૩૯

જગતની ખેન સુશીલ જો પતિભક્તિ ધરા હૈયે,
 અનેક કષ્ટે ન છોડો ટેક લોખને ગુણ માટીના ૪૦
 જીવમ છાને પતી કરતો સતી પ્રેમ નહી જુસાતો
 અલૌકિક આનંદ હેખાતો જીઓને ગુણ માટીના. ૪૧
 અપ્ય બુદ્ધિ ચડી-કાવ્ય રમ્યું મેં દીર્ઘ દૃષ્ટીથી
 જગતના ખેન બન્ધુજો સમજાવે ગુણ માટીના ૪૨
 નખાણું શીર શારદાને નગાણું સીર જનેતાને
 લોગીલાલ સદા આઢે જિ કૃપાવર્ષા ગુણ માટીના, ૪૩

૬૪

કાપ્ટના ગુણ.

સજન.

સા બાર્ડ મુણે સજન મોરા,
 દેખો ગુણ વે લકડીકા.
 છસ વખત તોરા જનમ હુવા જબ
 દેખો ઘોડીયાં લકડીકા. એ ટેક
 વીવીધ જાતકા લાયા રમકડા,
 વોહી રમકડા લકડીકા;
 છસ વખત તોરા જનમ હુવા જબ
 દેખો પારણા લકડીકા. સૌ બાર્ડ. ૧
 પાંચ વરસકી હુધ ઉમર જ્યાં
 ખજે પદને નીચાળ લણી
 વીવીધ જાતકી લાયા પાટી
 લાયા લેખન લકડીકા. સૌ બાર્ડ. ૨

૬૫

બનાવ્યું પાનનું બીડું.

ગજલ.

બનાવ્યું પાનનું બીડું	પીયુને આપવા માટે	
જમાવ્યું કાથા ચુનાથી	પીયુ રીઝાવવા માટે	૧
નસો કાઢી બરાબરની	રસીકું પાન સાફ કીધું	
અંતરપટના ઉમળકાથી	બનાવ્યું પાન પીયુ માટે	૨
બરેબર રંગ તંગોલનો	ભઠ્ઠી ધુવે નહીં જાતો	
સદા એ પ્રીત નીલાવવા	બનાવ્યું પાન પીયુ માટે	૩
સફશુણી બેનપણી તેની	સોપારી કાતરી સારી	
લવીંગ નાંખી કરી બીડી	બનાવ્યું પાન પીયુ માટે	૪
અનમોલી પાનની બીડી	બતાવે પ્રેમની સીડી	
રેલવવા પ્રેમ સરીતાને	બનાવ્યું પાન પીયુ માટે	૫
સુદામળ હસ્તથી કીધું	પીયુના મુખમાં દીધું	
અધરામૃત પાન તો કીધું	બનાવ્યું પાન પીયુ માટે	૬
બરેબર લાહવો સંસારનો	ટકાવવા પ્રેમ પીયુ તણો	
સદા મુજ પ્રેમનો સીનો	પીયુ રીઝાવવા માટે	૭
બરેબર પાન અણુમોલુ	અંતરપટ જઈને ખોલું	
સદા પ્રેમે વચન જોલુ	પીયુ રીઝાવવા માટે	૮
બરેબર રંગ અંતરનો	નહીં એ રંગ ઉપરનો	
જમાવ્યો રંગ પ્રેમજનો	પીયુ રીઝાવવા માટે	૯

મયાલો પ્રેમથી નાંખી અજ્ઞાન ક્વાત્રીન મેં કીધું
 સદા તરૂં પ્રેમ સરીનામાં પીધું રીઝવવા માટે ૧૦
 વગન નરનારી સૌ સમજે ઉપરનો પ્રેમને તજતો
 અહનીશ પ્રેમમય બનતો સંસાર નીભાવવાં માટે ૧૧

૬૬

કસ્તુરી છે રંગમાં કાળી.

ગંઝલ

કસ્તુરી છે રંગમાં કાળી છતાં એ હેઞ ગુણવાળી
 વીચારી શુભ વસ્તુના સૌ શુભ આહી તો બનતો ૧
 ખરેખર રૂપમાં નહીં શુભ સદાશુભમાં મોહીત બનતો
 સ્વાસ્થ્ય મય પ્રેમ વીસરતો સૌ શુભ આહી તો બનતો ૨
 સોમક છે ઉજળો કેવો સંગત કરતાં હરી લે પ્રાણ
 સમજતો સૌ અદુર મુબલ્લુ સૌ શુભ આહી તો બનતો ૩
 બલે હોય રંગમાં ગારી બલે હોય રંગમાં કાળી
 છતાં ને હોય શુભવાળા સૌ શુભ આહી તો બનતો ૪
 ખરેખર કાગ નાં સંગે કાપી હંસતો આવે
 બગાટે હંસની છંદગી સૌ શુભ આહી તો બનતો ૫
 વચન મીઠા ઘણા બોલે ઉપરનો ડોળ બતલાવે
 સ્વાસ્થ્યમય સોબત તણે સૌ શુભ આહી તો બનતો ૬
 મજાનો રંગ ને ધોતાં નહીં ભડી થકી જાતો

અણીમાન ઉંચું મુકીને સૌ શુભ આહી તો બનજો ૭
 વીધયના પ્રેમની ઇચ્છા શરીરમાં ઝેર રહે છે
 એવા પીશાય પ્રેમ ત્યાગી સ શુભ આહી તો બનજો ૮
 ખરેખર જીવન દુનીયામાં સદા સંતસંગથી શોભે
 જીવનને શુદ્ધ કરવામાં સૌ શુભ આહી તો બનજો ૯
 કહે ભોગી રહ્યથી એજ ભલે કાલી છે કસ્તુરી
 છતાં છે જીવન દેનારા એવી સોખત સદાકરજો ૧૦

૬૭

પીપળાના પાન પર

ભજન.

પીપળાના પાન પર બેઠા પંખી દોય રે જી જી જી
 તેમાં ઝૂર ચેલો એક બન્ને જ્ઞાનથી ભેયરે જી જી જી
 પીપળાના

અગ્નીમાંથી જળ પ્રગટયું મોલે પોઆ પાણીરે—
 ભાઈ મોલે પોઆ પાણી

ગાયત્રી કુખેથી મોટા સીંહણ વી, આણીરે જી જી જી
 પીપળાના ૧

દેનારીને ખીલો દુવે લેંસ બેઠી રૂવે રે ભાઈ લેંસ
 બેઠી રૂવેરે

સતીતો વેશ્યા ખાટે જુગારીથી સુવેરે ૭ ૭ ૭
 પીપજાના ૨

રાજતો પ્રજાથી જીવે અંધારૂં તો દીવરે
 ભાઈ અંધારૂં તો દીવરે

અન્નવાગુતો અંધ દેખે સમને સોય સીવેરે ૭ ૭ ૭
 પીપજાના ૩

તીલો તો ઘાણીને પીલે અવળી આ છે વાણીરે
 સાઈ અવળી ચાલે વાણીરે

જુદીસાગર એમ જોલે દુનીયા દીવાનીરે ૭ ૭ ૭
 પીપજાના. ૪

શ્રીમદ ગુરૂ જુદીસાગર.

૬૮

સામુદ્રીક દોહરા

દોહરા

લંબી જુગ વીચીત્ર નર ઊંટો જૂજકો દાસ
 હોય શુશીલ સોદામણો નહીં સ્તુતી લો પ્રકાશ ૧

લંબી જુગ લો દહાની મુરમા બહા મુજાન
 નાહો જુગ લંબી રહે મહા કાયર પહીયાન ૨

યા નરકે કર દેખીએ કુણાકાર સો દોષ

ધન સંગ્રહ ભોગી સુખી વહ જાનો સખ કોઈ	૩
વા નરકે કર દેખીએ પત્ર કારસો હોય	
રાજા ભોગ સો નર કરે ચહ જાનો સખ કોઈ	૪
આ નરકે કર દેખીએ મંડવા કારસો હોય	
નીત્ય ગુલામી વો કરે ચહ જાનો સખ કોઈ	૫
લાલ નખ ને પુરૂષ કો ભોગી સુખકી ખાના	
પુત્રવાન ધનવાન ગ્રહ ચાર હોય સન્માન	૬
નખ કાવો ને પુરૂષકો વાટે હોય કુશીલ	
મહા હુખી સો જાનીયે સખસે રહે હલીલ	૭
શ્વેતો નખ ને પુરૂષકો બહો હુખીવહ કોઈ	
જવર પીઠા વ્યાપે સદા સુખી ન હોવે સોઈ	૮
ખીતવણું નખ પુરૂષકો સો પરદેશ કમાઈ	
નહી ઘરખારમાં રહે ચીંતા કે વશ થાઈ	૯
લાલ પશુ નખ પુરૂષકો તેજ વંતશો હોઈ	
મહાસુખી સોજા નીચે શુભ લક્ષણ સખકોઈ	૧૦

૬૯

સામુદ્રીક દોહરા

દોહરો

એક ચક્ર વાચાળ ખાને હુઈ ચક્રે ગુણવંત બહુજાને
 વીન ચક્ર વાણીજ્ય ધન હોવે ચાહી ચક્રસો દારીદ્રજન નેવે ૧

પાંચ ચક્ર સર્વગ ખીલાસા છટ્ટા ચક્ર રસકામ હુંલાસા
 સાત ચક્ર બહુ મુખકો સાબ આઠ ચક્ર રોગી તન કાળ ૨
 નવ ચક્ર સો રાબ કરે દશચક્ર તે સાદા પગુધરે
 એક સંખ મુખી ઠરાઈ દ્વીતીય સંખ દરીદ્ર કે ભાઈ ૩
 તત્તીય સંખ નીર્ગુણ વખાણે ચારી સંખતે ગુણ બહુ બને
 પાંચ સંખ તે નીર્ધન હોઈ છઠ્ઠા સંખ બને સખ હોઈ ૪
 સાત આદી અરૂંદાંત દશ ઇતને સંખ નો થાય
 રાજા કહીયે દાસકો ચાલિ નીશાન બતાય ૫
 એક શીપ ગુણવંતણ હોઈ હુહી શીપ વક્તા જગ મોહી
 ત્રીન શીપ ધન સંગ્રહ કરે ચાર શીપ યશ ગુણ બહુ ધરે ૬
 ચાર શીપ તે આધક ને દશ પર્યંત ચંદી હોય
 રૂદ્ધિ સ્ત્રીદ્વિઓ મુખ કરે મહા પુરુષ જગ નોય ૭
 પદુથે રખા ઇક યદી હોવે રાજ્યભોગ મુખ ચેંહાલે સોવે
 રખા પદુથે હુઈ યદી લાનો વક્તા ગુણી ધનવંત વખાણે ૮
 ત્રીન રખા ને પદુથે ને રેખો મહા મુખકર્તા જગ લેખો
 ચારી રખા પદુથે કે ભાઈ બટે કષ્ટ હુખી જગ નાઈ ૯

પુરં સુખ ક્યાં છે.

ગઝલ

સુખી થાવા કદી તારૂં રાખે ને ઉર ઈ છે તો
જરા પણ વાસના કરને ટદી સારા નકારાથી. ૧
હવામાં એકલો રહેને રદ્ય દષ્ટિ કરી ખુદ્દી;
જગત પડદો બધો દેખીશ તું ત્યાં શાંત વૃત્તિથી ૨
હવા આ ઉણુ વહતી ને જગતના પ્રાણીઓ માટે
રદ્ય તારૂં નહીં સહશે બન્યું ને કુમળુ પ્રેમે ૩
ઘણાં જેરી અને તીણાં ભર્યાં છે કંટકો તેમાં
ભુલ્યો તો વાગશે બિડા પછી શું થાશે તારાથી ૪
પ્રભુય ન એ કદી સાચો થતો ને દષ્ટિના પડમાં
ખરેખર જેરના ઝરણા વખત જાતાં વહી રહેશે ૫
ગરીબ કે રાંક ન થાતો કદી સંયોગ ના મળતા
પ્રભુના ખ્યારમાં સઘળું અહો અદૃશ્ય સીધું છે ૬
અહો શાંતી તણી મુર્તિ ખડી એકાદી ત્યાં થાશે
નહીં પરવા જરી રહેશે જગતના દૃશ્ય જોવાને, ૭

૭૧

દુગો

ગજસ

અરે કાલિલ અરે જાલીમ ભૂલાવી પ્રેમના પયે
 ખરાબી તો કીધી માહરી રહી નહી કાંચ મને માલુમ ૨
 ગણી મહાબુજમે મહારા નધી શુક તો કહી જગરે
 ખરે પૂરા નખીલ હોયો રહી નહી કાંચ મને માલુમ ૨
 ખુદાની શુક કરનારા તણા લેખાસમાં ભાળી
 જગરને સોંપવા ચઢાતા પડી નહી કાંચ મને માલુમ ૩
 છુપું આવેશમાં ખંજર હશે રાખ્યું ધરી હસ્તે
 કદમ બોલી અરે કરતાં પડી નહી કાંચ મને માલુમ ૪
 અમીના આભયો પ્યાલા હશે શું (જહર) ની જરૂરી
 ઉઠાવી દસ્ત થે પીતા પડી નહી કાંચ મને માલુમ ૫
 અરે ખૂની અરે જાલીમ તમે શું જૂદમના અંગાર
 અરેરે રેડ્યો મોં પર પડી નહી કાંચ મને માલુમ ૬
 હવે પરવા નથી રહેતી લલે ચાહો કરો તવુ
 રહી ગરદન કરો દુકડા કહી લ્યો જીવનુ બહેતર ૭
 હમારા એશનો પડહો પ્રભુના પ્યારમાં જુકયો
 નધી કંઈ જીસ્મનીજ નક્કર કરી લે જો ચહો તેવું ૮

.....

૭૨

સહન કરતાં શીખો.

ગઝલ

- ધરમ શાન્તી અને ધીરજ તણાં પહેરી અરે બખતર,
 સહા એ કે સહાયે ના બરેબર ઇંટ સહેવું તે. ૧
- લલે લાલા કદી તીખા મૂળોમાં પહોચી લોંકાતા
 સહન કરતાં પડે અશુ પરંતુ ઇંટ સહેવું તે. ૨
- રહયમાં ખાર રેડાતો જગત કે કર્મના યોગે,
 બળી બતી બધી ખાલા પરંતુ ઇંટ સહેવું તે. ૩
- ભૂલા એ કે રૂઝાએ ના છગરના મર્મ આધાતો
 પીડા દેતા ઘડી બિંડી પરંતુ ઇંટ સહેવું તે. ૪
- રહયમાં બિલરા આવે રહયને કતલ કરનારા,
 બિન્હાં આંસુ પડે તુટી પરંતુ ઇંટ સહેવું તે. ૫
- ગમે તેવું થતું બરે ગમે તેવું લલે આવે,
 પરંતુ એ ગણી ખ્યાર રહયથી ઇંટ સહેવું તે. ૬
- અરે એતો કસોટી છે જગતની પાર બવાને
 રહય થાકી જશે ભેતો પછી જ્યથી નહીં મળશે. ૭
- શઈ બહાદુર થવું સહામુ રહયની ફજા માનીને,
 થતાં પાછો જશે પાછા હુમેશાં બસ પછી પાછા. ૮

.....

૭૩

ભોળા ભૂંગને

.....

ગઝલ

અરે રે ભૂંગ જો ભોળા ચમનમાં શીદ જવા રહાદિ
 ખીટ્યુ તું પુખ્ત કાલે ને ગયુ કરમાઈ તે આલે ૧
 પ્રસરવીતી મુગધી ને હવે તે તો નથી તેમાં
 દીલાસો લે હવે જાણી કદી નીશાશ થાજે તો ૨
 થયુ ને ભાવીનુ છે તે નથી તે હાય તારામાં
 પ્રભુની મ્દર ને હોજે હવે લે હર્ષ ખીજામાં ૩
 ઘણો આનંદ દે તુ તુ પરંતુ ના હવે તે છે
 ઉઠાવી લે નથી ઈચ્છા જીગરને હા કરી જીવ ૪

૯૪

ભૂંગને સદ્બોધ.

ગઝલ.

અરે રે ભૂંગ આ કુલકુ નથી આર નથી આર
 કદુ તે લે હવે ધારી ભૂલે છે હા ભૂલે છે હા
 હતાં જાવો દીધાં સારાં પરંતુ ના હવે તેમાં

૧

૬૭

તમન્ના એ રહી છેલ્લી.

ગઝલ.

શું ખીસમીલ્લાકુ પઢાવો છો	જીગરને કે જલાવો છો	
દીવાનુ આ જીગર લોળુ	અયી સમજે નહી દીલલિર.	૧
ઉદ્દતતું રસીલું આ, અને	મહોળત તાણું ખવાહી	
નશે ચકચૂર બન્યુંજ સુમ	ખખર ના ખલકની કઈ છે	૨
સિતમગારો અને ઝાલીમ	સિતમ ગુજારવા રાજી	
સિતમ કરશે મને એ જોડે	જીગર ના મગર આવ્યો	૩
નશાની મસ્તીમાં ખ્યાલી	જહરની હા ભરી પાઇ	
અયે ઉદ્દત મગર લાઝીમ	તને સહવું હમેશાં છે	૪
અરેરે ખલકની ખલકત	હમેશાં જે હયા કાતીલ	
ધરી તલવાર કે ખંજર	ખફા સાથે ખડી રહે છે	૫
મગર લહેજત મને મળતી	શરાબોની મીઠાસોમાં	
નથી પરવા ખલકની કાંઈ	હવે હમ દહીં આ દીલને	૬
ગજલમાં જાંઘળી બહાલી	થશે પૂરી અયે પૂરી	
પ્રભુ હાપીજ થસે કે ના	તમન્ના એ રહી છેલ્લી.	૭

૯૮

દોસ્ત કે દુશ્મન:

ગઝલ.

દુમારા બાગના શુભો	હવામાં એથ કરતાંતાં
મેગર ત્રોડ્યા તમે હસ્તે	કહો છો દોસ્ત કે દુશ્મન ૧
હમેને મોજ મેળતીતી	અહો મોઘા શુભોની
તમેએ મુજમાં નાંખી	કહો છો દોસ્ત કે દુશ્મન ૨
શુભાળી લેજેતે મસ્તી	હમે કરતા શુદાઈથી
શક્યા ના તે તમે એઈ	કહો છો દોસ્ત કે દુશ્મન ૩
કીતાઓ કંઈ પંદાવીને	સખક કંઈ રીખાવ્યા ૪
છતાં ચરમે કરે ઇચ્છા	કહો છો દોસ્ત કે દુશ્મન ૫
હમેચાં દીલ ચ્હાણું	અને કોડો દુઆ દેતું
અહા જખમી કર્યું તેને	કહો છો દોસ્ત કે દુશ્મન ૬
જગરની ક્યાં હયા એઈ	અને અહેસાન ક્યાં ભૂલ્યા
ખુદાનો એક પલુ નીહીહા	કહો છો દોસ્ત કે દુશ્મન ૭
હવુ ક્ષાતલ જગર આલુ	કશત ખુશી સીના મોરી
પકી ખંજર હવુ દેવુ	ખુશીથી એ સહત વંદાલુ ૮
પરંતુ આ અચાનક ઘા	કર્યો મુજ દીલપર બિડો
સહાશે કે જુલાશે શુ	જગર એવી જગર કરતુ ૯
બધુ એ હા જુલી નાશુ	અને છટા થવા ચ્હાણું
ધરીશુ દીલ મસ્તીમાં	લવે હો દોસ્ત કે દુશ્મન ૧૦

૭૯

મીત્ર જેવા દેખાતા વિષે.

ગઝલ

અરે દોસ્ત કહેતા આ લગરમાં આગ વરસે છે
 નહિ દોસ્તો અરે દુશ્મન નીખાલસ આંખ દેખે છે ૧
 અમીની મેં ગણી ઝારી ઉરે પીવા લખે મૂકી
 અરેરે ઊર તરસ્યા તેં જરરી એ જહેરની પીધી ૨
 ગણી કુલીન કરી મોહખત અને ખાણું ચહયું લેવા
 દીધા મીઠાઈમાં કંકર અરે શયતાન પૂરા છો ૩
 અચેહુ દુશ્મન ખળુચકઓ ખરેખર બેકદર પૂરા
 નથી શું હયા લગરતાંહી ખરે કાતીલ નહીલ છો ૪
 હમારા ખાગના ગુલે કદી ના ખારા ઘોંચ્યા છે
 તમેને ને તમારાને હમેશાં પ્રેમથી ભેતાં ૫
 તમારૂં દીલ પૂરૂં ખુની અને છે ખૂનનું તરસ્યું
 હમે તે તો હવે ભેયું બેઉ ખુલ્લા કરી ચશમે ૬
 હમારા હસમના માટે નહીં પરવા હવે કરશે
 પ્રભુ હાપીજ થશે મહારો અને સૌચે હવે કરશે ૭
 જશે કબ્રેકે રાજાશે અરે આ મુર્દ મીટીમાં
 નથી પરવા હવે કાંઈ ખટકનો ખાલીક સા કરશે ૮

૮૦

ખુદાઈના રાહ.

ગઝલ

જળાં બોલી અયે આશકે
ચહો જો મુજથી મહોબત
ધરો આ લામ એ લખ પર
તથ જહાંગીરની પરવા
ખુદાઈ દયાં સમાઈ છે
ખલક પરવા નહી કરશે
નથી જહ-મ નથી જિન્નત
નિખદ એ વફાઈ છે—

૮૧

ઈતના કરો તુમ સ્વામી.

ગઝલ

ઈતના કરો તુમ સ્વામી જળ પ્રાણ તનસે નીકરે (૨)
હારે જળ પ્રાણ તનસે નીકરે (૨) ઈતના કરો તુમ સ્વામી ૧
કહે ગોવીંદ કાયાકુ મેરી વાન તનસે નીકરે (૨) ઈતના
કરો. ૨

આહય ગંગાજી હો તટ હો આહય યમુનાજી હો જટ હો
એહી સામરા નીકટ હો જળ પ્રાણ તનસે નીકરે ૩

શીરેયે મોર મુગટ હો કાનુમે કુંડળ પીત્ત પટ હો.
 એ ધ્યાન મેરે ઘટહો જળ પ્રાણ તનસે નીકલે ૪
 ઇસ વખત જલદીઆના દીયા કોલ નહી ભૂલ જાના
 સીતર ડી ધુન સુણાના જળ પ્રાણ તનસે નીકલે ૫
 મેરા પ્રાણ નીકલે તનસે. તેરા નામ નીકલા મુળસે
 જાય જાઉ મેં ઘોર દુખસે જળ પ્રાણ તનસે નીકલે ૬

૮૨

કાવ હીરો કાવ્ય છે,

મનહર

ઝવેરીનો હીરો હીરો તરૂણીનું તન હીરો
 પદમણી પાવન હીરો કવિ હીરો કાવ્ય છે ૧
 ગગન અરૂણ હીરો નીશા રતન શશી હીરો
 ભૂવન દિપક હીરો કવિ હીરો કાવ્ય છે ૨
 મહંતનો ક્ષમા હીરો પુરૂષને સત્ય હીરો
 યુવતીનું શીયળ હીરો, કાવ હીરો કાવ્ય છે. ૩
 કુળમાં સપુત હીરો, ધર્મ શ્રેષ્ઠ જૈન હીરો;
 સાગર સયંભુ હીરો, કવિ હીરો કાવ્ય છે. ૪
 સંયમમાં તપ હીરો, સભામાં પંડિત હીરો,
 સંતનો સંતોષ હીરો, કવિ હીરો કાવ્ય છે. ૫
 સરીતામાં ગંગા હીરો, વૃતમાં આચાર હીરો;
 સાધુમાં તપસ્વી હીરો, કવિ હીરો કાવ્ય છે. ૬

હિત શીક્ષા.

મનહર.

જગતમાં યુવતીનું જોર તો, અમુકું છે મધ્યું;
 જોગન જૂલમ જોરે પુરૂષ દસાય છે. ૧
 જાકુટી તણા બાલોથી, લામીનીયો તીર મારે;
 અળગા સંહારે નામ, અગળા કહેવાય છે. ૨
 જો,વીનાની લામીનીયો જૂનગ જમારી નાંખે;
 ચોકને સંતાપ સદા, સુંદરીથી થાય છે. ૩
 લંપટ લખાડ લોભે, દેખી રૂપ લલણામાં;
 જરને જોગન રસ, જોતાં જોતાં લાય છે. ૪
 ચોવનનો રંગ જાનાં, શરીર કરૂપ થાય;
 અગુચીનુ તન હેંચ, પુતળી લેણાય છે. ૫
 મુખ શમે પમ ભર્યું, શ્વાસ તો ગંધાતો હોય;
 તેને શર્દ અંદ, ઉપમા અપાય છે. ૬
 હોઠમાં અમૃત ભર્યું, ઉપમાઓ આપે કવી;
 હજાહજા ઝેર એના, ઉરે જાગડાય છે. ૭
 તરૂણી તંન રંગ, સંગમાં દસાય કેક;
 રૂપ બળ વિર્ય ચારી, કરવા એ ચાહ છે. ૮
 મધુર વચન વદી, માનનીયો કરે મુઠ;
 રાક્ષસી રામાઓનીજ, કથને નચાવીયા. ૯
 કોણિકની કામનીએ, હાર હાથી લેવા માટે;
 એક કોડ એંશી લાખ, મનુષ્ય સંહારીયા. ૧૦

હારત ભૂમિ ને નીર, વીર કરી રામાઓએ;
 ગોટા મોટા થોધા ચમ, પુરમાં પોચાડીયા. ૧૧
 લપસ્યાઓ ભંગ કરી, વેરાગી સંસારી થયા;
 જોકલ શ્રંગી રૂપિને, રામાઓ ભમાવીયા. ૧૨
 ભાનુમંતી ભોજ અશ્વ, કરી ચાગકાઓ માયો;
 માનાવતી માન તુંગ, ચરણ ચટાડીયા. ૧૩
 અનેક દૃષ્ટાંત એવા, જુઓ તમે વાંચી વાંગી;
 રત્ન કોઈ ચપળાને જીતી નથી ખાટીયા. ૧૪

૮૪

મનહર.

નારીના વિદાસી લહેરી, લાલા વાત સુણો તમે;
 કુળવતી કામનીને, નીતી જોધ આપશે. ૧૫
 સ્વાંગ ધરો છો સલુણા, જૂલપીયો ઝોલા ખાતી;
 ચરીરને શણગારી, રામા ન લેલાવશે.
 ધીક ધીક વ્યભીચારી, વૃત્તી તલે ને નહારી;
 અપચ જળ ખીછાવી, નવોઢા મીલાવો છો. ૧૭
 લજ્જ કુળની આચારી, લીધી બહારી બ્રહ્માચારી;
 ધર્મ લળ નીવારોને, નામને કુળાવો છો. ૧૮
 અર રામાઓ ખીચારી, તેનું શીયળ સંહારી;
 લાલચની આપી ચારી, લોળીને ફસાવો છો. ૧૯
 તલે દાનત હરામ, નીંદાઓ તમે તમામ;
 કલુષિત થાશે નામ, ધનત શુભાવો છો. ૨૦

દળે માનને ગુમાન, કેવાયો તમે નાદાન;
 મળે નહી સન્માન, અપમાન પામીયે. ૨૧
 ભુવાનીમાં ચાલ્યો વંચ, કિંવી એ નીર્ધન યાય;
 એ ગુન્હાનો એજ ન્યાય, શાસ્ત્રી પ્રમાણીએ. ૨૨
 મનથી તો નહીં પણ, દબથી લે શીજ પાણે;
 જ્ઞાનીનું વચન નકેકી, દેવતાએ યાય છે. ૨૩
 મર્પ ફલ માલ યાય, અમી શીતળ યાય;
 શશી રક્ષાટીક શીયગનો મહીના ગવાય છે. ૨૪

૮૫

નારી છે રતનની ખાણ.

મનહં.

નારી છે રતનની ખાણ, મળે છે ઘણાં પ્રમાણ;
 ઘણા પાક્યા ગુણગાન, રતન પારો કુખમાં. ૨૫
 ઘણી મા' સનીઆ ઘર્ષ, રવર્ગે મોક્ષમાં ગધ;
 મુલ્ય રહ્યા છે ગર્વા, જન વૃદ્ધ મુખમાં. ૨૬
 દુષ્ટા દુષ્ટા માનો નહી, અ ગુપ્ત જાણો નહી,
 પાપ પુષ્ટ અનહંના કુચગના વાસ છે. ૨૭
 પામ્યા ઘણો ખેદ છેદ, કુલીનો જલ્દી બેદ,
 આધુનીક કાળે ઘણા નારીનો દાસ છે. ૨૮

મળે સારી નારી તેણી, જનમ સફળ ગણું;
 હુસારજાઓ મળયાથી કંકાસ તો થાય છે. ૨૯
 સતી મીઠા બોલ બોલી, પતિને પમાડે ધર્મ;
 લૂંડી ભામા પાસે પતી, પીંજણે પીંજાય છે. ૩૦
 સતી અવનીમાં, પ્રખ્યાતી પામીને ગઈ,
 ચોટા સંતની જનુની, જુઓ નારી જાત છે. ૩૧
 ઘણી કહે સુનારીથી, ધર્મ અર્થ સિદ્ધ થાય;
 સોનામાં કુંદન તણી, શોભતી એ ભાત છે. ૩૨

૮૬

ધાર્યુ ધણીનું થાય છે.

ગણલ

હું ક્યું મેં આ ક્યું એમ, લોક બોલુ બોલતા;
 કાઈથી ના થતું ટશું, પણ ધાર્યુ ધણીનું થાય છે. ૧
 રાજ્યરાય બોલતા કે, રાજ્ય રામને આપવું;
 બોલ સૌ હેઠા પડ્યા, પણ ધાર્યુ ધણીનું થાય છે. ૨
 રાજ્ય નળ ને બંધુ પુષ્કર, સાથમાં જૂગટું રમ્યા;
 નળ નહોતા જાણના હ રશું, પણ ધાર્યુ ધણીનું થાય છે. ૩
 રાજ્ય સીતાને લાવ્યો તો, બહુ બાહુમાં બળ ધરી;
 એ બળ સૌ હેઠું પડ્યું, પણ ધાર્યુ ધણીનું થાય છે. ૪
 પૃથુ અહુઆણ લાવ્યો સંયુક્તા, દીલ અભીમાન આદરી;
 દોરત દરમન થઈ ગયા, પણ ધાર્યુ ધણીનું થાય છે. ૫

મુછ વાંકડી તાબી ખરેખર, કરના જગતમાં નેરવી;
 કુદરતને પોતે ન દોષ, પણ ધાયું ધણીનું ધાય છે.
 વચન આપ્યું રાજવી, હરીશ્વરે જ્યારે પ્રેમથી;
 ખાતર નહીં પછી યું થયે, ધાયું ધણીનું ધાય છે. ૭
 વરમાદ પડતો નેસથી, ત્યાં લોક ખુશી જદુ થતા;
 પણ મહેર નહીં કુદરત તણી, ધાયું ધણીનું ધાય છે. ૮
 શરીર બળવાન ચોભતું, હાથી હજે હાથે કરી;
 એ દેશરી હેઠા પડ્યા, ધાયું ધણીનું ધાય છે.
 સંતો બની સાચા જગતમાં, અંયમને ખુશ કેળવી;
 પણ એકમાં પલટાઈ જતા, ધાયું ધણીનું ધાય છે. ૧૦
 કહે ભોગીલાલ પ્રેમથી, ભક્તિ હૃદયમાં ધારજો;
 ભક્તિ વથ ભગવાન છે, ધાયું ધણીનું ધાય છે. ૧૧

૮૭

શાખામાણુના દોહરા.

દોહરા

સંપત્ત ગર્ભ તે સાંપડે, ગયાં વળે છે વહાણ
 ગત અવસર આવે નહીં, ગયા ન આવે પ્રાણ. ૧
 બૂઝ્યા ત્યાંથી ફરી ગણો, જાગ્યા ત્યાંથી સવાર
 ને જન જાણે એટલું, તો ઉતરે ભવપાર. ૨
 તુજને પુકું હે સખા, જીવત કયું ન મરાય;
 ને મુવા પીછે મીલે, સો જીવત કયું ન પમાય. ૩
 ઠાંતો તલ ઠાચા ભલા, ઠાંતો તેલ કદાગ;
 અધકચરી ઘાળી જુરી, જેટું વાતથી જાય. ૪

અતી લલા નહી ઝરસના અતી લલા નહી ચૂપ.
 અતી લલા નહી જોદના, અતી લલા નહી ધુપ. ૫
 છોટે નરકે પેટમે, રહે ન મોટી જાત,
 પાશેરીકા પાત્રમે, કહાંસે શેર સમાન. ૬
 દુર્જન મુખમાં દુર્વચન, સજન મુખ મીઠાશ,
 હોય સુગંધી ખાગમાં ગંધાતો સંડાશ. ૭
 ઉઘાડવો સંડાશ તો, તો ઢાંકે નાક નીદાન,
 જો જોલાવો નીચને, કરો ગંધ નિજ કાન. ૮
 દુષ્ટ તજે નહી દુષ્ટતા કદી કરીયે સત્કાર,
 નીત્ય દુધ પાચો નાગને, પણ કરડે કો વાર. ૯
 કૃતધ્નીને જો ગુણ ક્યાં, ધરી ધૂળમાં ધૂળ
 જાવળીયો જળીયો જની, સદાય આપે શૂળ. ૧૦
 સાફ કરતા વાર ગહુ. નરસુ તરતજ થાય
 સાકર ગંધક તેલથી, તરત કોયલો કરાય, ૧૧
 નીદા રતુતી નવ ગણો, હૈડે રાખી હામ,
 સર્વનું શુભ આહીને, કરું તારું કામ. ૧૨
 જેવા તેવા મનુષ્યને, કરશે કદિ ન જોધ
 માણો વીખર્યો સુગરીનો, કર્યો વાનરે ક્રોધ. ૧૩
 જેની જ્યાં સરજી ગતી, તેને ત્યાંજ જવાય,
 ધરણીમાં હરણી ફરે, જળમાં મચ્છી જાય. ૧૪
 કતો એ કાયા કરી, તેવું કામ કરાય,
 યજમાં ગાડીની પેઠે, નાવે નહી ચલાય. ૧૫

મુરખ જાલો મુજ વીના, ચાલે નહીં વ્યવહાર.
 ગયા મુખીઠીર રામ નજ, પણ ચાલે સંસાર. ૧૬
 તુજ ઘર પાણી પડે, પરઠવ ત્યાં પરનાળ,
 નભ સંપત્તિ દંકાય નહીં, તું તારું અંભાળ. ૧૭
 કામ કામ પણ આવડે; કરના નીત્ય અભ્યાસ,
 નદ ચાલે છે દોરડે, શીખે વરસ 'છ માસ. ૧૮

૮૮

શીખામણના કાવ્યો.

મનહર છંદ.

કાયાની શી માયા, કાયા વાદળીની છાયા,
 રેતીના રચાયા પાયા, એવી કાચી કાયા છે. ૧
 દહન થના દેખાયા, રાંક અને રાણી જાયા,
 માથે મેક્કી મુએઝામાં, ગણાયામાં ગણાયા છે. ૨
 ધન માટે ધાયાને કમાયા, ન કમાયા કાંઈ,
 બંધને બંધાયા, કાળ બાળમાં જલાયા છે. ૩
 લાલચે લોભાયા પણ, રથીર ન થોભાયા લાઇ,
 મહીં સૈ શમાયા, એવી ઇશ્વર સમાયા છે. ૪

૮૯

મનહર.

સાઈ કામ કરે તેની ખામીઓ ના ખોળી ભેવી,
 સાત્ર સારા ગુણ ભેઈ, કહેવું કે આ સાઈ છે. ૫
 શાણપણે શાણા જનો, સજે કામ તો એ તમાં,
 નકકી જાણો તેમાં દ્યુ, કહેવાનું રહેનાઈ છે. ૬
 ઇશ્વરના કામમાં અનેક, રીતે ખામી ભારે,
 મણિમાં મીઠાશ નહી, નિધિજળ ખાડ છે. ૭
 કહે કવિજન કોઠી, ભાનુનો આભાસ છતાં,
 આશમાની રંગ આ આકાશમાં અંધાઈ છે. ૮

૯૦

દોહરો.

કોઈ કરે છે ઝેર અતી, વીંધી તણા એ આંકડે
 કહે કહે છે ઝેર ઝાઝુ સર્પનું તેથી ચઠે.
 ઝેર ઝાઝુ તે થકી, શ્વાન હડકાયાની મહીં
 એથી ઝેર ઝાઝુજ દેખ્યું, વેરીતણા વચનોની મહીં
 પણ કોઈ કહે છે ઝેર ઝાઝુ શોભે રતનાસાગરે,
 એથી વધારે ઝેર ઝાઝુ, વન કેરા ઝાડવે.
 સુણો સહુ વીદ્યાન જણાવે, શ્રોતાઓ સાચુ માનજો
 પણ ઝેર ઝાઝુ મનુષ્યમા, એ ઝેર સરવે ત્યાગજો.

૯૧

છને આપકો જોયા નહી.

રાગ-તીલક કામોદ તાલ પીસ્તો

- છને આપકો જોયા નહી, તન મેલકો જોના નહી;
મન મેલકો ધોયા નહી, અંગુલ કીયા સો કયા હુવા. ૧
- ગઠા હુવા ધન માલકા, ધંધા કરે જંગલકા;
જા આયા તિથે દારીકા, છાપા લીયા સો કયા હુવા. ૨
- જોગી સો જંગલ રાવતો, લાલ કપડે પહેનકો;
ઉસ રંગકો જાના નહી, જોગી હુવા સો કયા હુવા. ૩
- ચોથી પુરાણ શીખકર, પ્રીત્તા પ્રીરે ઘર ઘરકો;
પરીવ્રજ કો પરખ્યા નહી, ભમ્મન હુવા સો કયા હુવા. ૪
- એક દીનબી પલ્લાર પ્રેમસે, પ્રભુકા ભજન કરતા નહી;
બગા સો સારી રૈન ભર. કીર્તન દીયા સો કયા હુવા. ૫
- કાજી કીતાબ જોલકે, નમ્રીદત કહે અખ લોગકો;
આપહી અદલ ચલતા નહી, કાજી હુવા સો કયા હુવા. ૬
- રૂપીએ અચરકીયા જોલકર, બેડા રહે બજાર મેં;
કુછ દાન પુન કરતા નહી, પયસા મીઠા સો કયા હુવા. ૭

૯૨

કહો દુઃખ કાપણો ક્યારે.

(સાગ-ભેરવી ત્રીતાલ (થવાહું ન થવાહું કે)

- ઘરે ધનવાન નીર્ધનના, કહો દુઃખ કાપણો ક્યારે;
પ્રીતે પરનાર્થનાં પેસા, તમારા આપણો ક્યારે. ૧
- નિરાશીતને અનાથોની, હૃદયસાંહી દયા દાવી;
જ્યોતજ્ય ધર્મશાસ્ત્રને, અન્નાશ્રમ જોલણો ક્યારે. ૨
- જિજ્ઞાસા બાળકો માટે, શું વિદ્યા દાન દેવાને;
નિરાણો પાઠશાળાઓ, તમે બંધાવશો ક્યારે. ૩
- હજારો મોજ મેળવવા, હુમાણ દ્રવ્યનો થાગો;
જપણો અંધુ પાંડે છે, અરે અવલોક શો ક્યારે. ૪
- તમે દરેકજ મોટરમાં, પ્રીતે પેટ્રોલ પુરો છો;
જુખ્યા ના પેટના ખાટા, જુદીથી પુર શો ક્યારે. ૫
- તમારી પાન બીડીનાં, મુખે જન એક પાપાએ;
વિદેહે તે વીચારીને, દયા દીઠ રાખશો ક્યારે. ૬
- હમે છે મરુ તે માથે, ન આવે સંપત્તિ સાથે;
મુત્તા શું મોઢ તારૂંને, જુદરેના અગણો ક્યારે. ૭

કલી બુલાના ના ન ચહીએ.

- રાગ-ઝાફી (ઝોતાળ) (રીપસલજુંદ વીમગઝીરીમકન
 પ્રભુકા નામ સુમર નર પ્યારે, કળી બુલાના ના ચહીએ;
 પાકર માનુષ તન દુનીયામેં, મુદત સમાનાના ચહીએ. ૧
- જૂઠ કપટ ઓર પાપ કર્મસેં, ધનકો કમાના ના ચહીએ;
 પરનારીસેં કલી બૂલકર, પ્રીત લગાના ના ચહીએ. ૨
- દે કરકે વિશ્વાસ કીત્રીકો, શીર હલના ના ચહીએ;
 દુર્જન નરકો અપને પાસમેં, કમી બીકાના ના ચહીએ. ૩
- સચ્ચે મીત્રસેં દીલકો ઠોણ, જાત છીપાના ના ચહીએ;
 અપને ઘરકા લેદ કળી, દુરમનકો જતાના ના ચહીએ. ૪
- આમદસેં પૈસેકો બ્યાદા, ખર્ચ બદાના ના ચહીએ;
 લોક બદાઈ મેં કરજા કરકે, ધનકો ઉઠાના ના ચહીએ. ૫
- પુન્ય કર્મ કરકેં પીછે, મનમે પછતાના ના ચહીએ;
 પાપ કર્મકી તરફ કળી, દીલકો લલચાના ના ચહીએ. ૬
- જહાં ન આદર હોય કમી, ઉસ ઘરમેંજના ના ચહીએ;
 અપને આએ જનકે દીલકો દુખના ના ચહીએ. ૭
- બીના હુકમ માલીક કીચીકી, ચીજ ઉઠાના ના ચહીએ;
 ઘરકે ઝગડે દારન રાજ સલામેં, જના ન ચહીએ. ૮
- બીન જાને પરીણામ કીત્રી, દારજકા જના ના ચહીએ;
 અપના કરના ભરના હોય, દુજેકો લગાના ના ચહીએ. ૯

રણભૂમીમેં જાકર, મરનેસેં ડરપાના ના ચહીએ; ૧૦
 બીપત પડે જો આય કલિ, દીલમેં ગલરાના ના ચહીએ; ૧૦
 ઈહ ઈદ્રય દુશ્મન હંચતેરે, ખસમેં આના ના ચહીએ; ૧૧
 જ્ઞાન વિવેક યોગ મારગસેં, દીલકો હઠાના ના ચહીએ. ૧૧
 સળ જગ મીથ્યા જનન, ધરો પ્રભુ ધ્યાન હુલાના ના ચાહીએ; ૧૨
 અહ્માનંદકો પાકર શીર લવમેં, લરમાના ના ચહીએ. ૧૨

૯૪

પત્ની-પત્ની.

પત્ની—અહો નાથ આજે સાથી ઉઠાસ,
 પુછે તમ બહાલી ધરી દીલ ખ્યાર;
 કહો સ્વામી આજે શરીર બગડયું,
 કહો પીયુ કયુ દુખ નડયું.
 બોલો સ્વામી માહારા દીલના આધાર,
 પુછે તમ બહાલી ધરી દીલ ખ્યાર. ૧
 ખરેખર મુખડું દેખી તમારું,
 વીંધાયે દીલડું પીયુ આ મારું;
 દીયો ખુલાસો હૃદય આધાર,
 પુછે તમ બહાલી ધરી દીલ ખ્યાર. ૨
 કહો સ્વામી વેપારમાં નાણાં ખોયા,
 કહો કોઈ દુશ્મનો એ દીલખોયા;

આપો ખુલાસો અંતરથી એ નાથ,
પુછે તમ બહાલી ધરી દીલ ખ્યાર. ૩

પીયો ભરી જળ પાત્ર હું લાવી,
મુજ દીલડાનો દો તાપ સમાવી;
કટમાં સ્કાય સરજનહાર,
પુછે તમ બહાલી ધરો દીલ ખ્યાર, ૪

હેવટ સ્વામી એટલું ખોલું,
અંતર પટનો પડદો ખોલું;
મને નહી કહો તો કહેયો કેને નાથ,
પુછે તમ બહાલી ધરી દીલ ખ્યાર. ૫

પાત—જોઈ બહાલી હઠ વાદ તમારો,
આપુ ખુલાસો હું સાંભળ મહારો;
કહું છું હું દીલડાની વાત,
શુસ્ત્રે ન યાચો ખ્યારી લગાર. ૬

અણ ચીંતબું મેં કાર જ કીધું,
ધણું નુકસાન ખમી દીલ લીધું;
પણ હવે નથી એકે આધાર,
શુસ્ત્રે ન યાચો ખ્યારી લગાર. ૭

નીચ મીત્રોની સોળતે ચડીયો,
દંજલ શુભાવી હોઠો પડીયો;
મર્યો તો રમવા બહાલી :જુગાર,
શુસ્ત્રે ન યાચો ખ્યારી લગાર. ૮

રમત રમવા બેઠા જે વાર,
 ખોયા રૂપીયા વસુ સ્વર;
 નીચ સોળતે જન્મેા પુવાર,
 ગુસ્સે ન થાશે ખ્યારી લગાર. ૯
 દેવડ વાત બહાર જ પડતી,
 આવી પોલીસ ત્યાં અમને પકડતી;
 દંડ ક્યો જે હુમર,
 ગુસ્સે ન થાશે ખ્યારી લગાર. ૧૦
 કહેતાં કહેલું ખ્યારી કંપે છે,
 મુખ જતાવતાં શર્મ છુટે છે;
 હવે છે ફક્ત તારો આધાર,
 ગુસ્સે ન થાશે ખ્યારી લગાર. ૧૧
 બુલ તણી હું માફી માગુ છું,
 સત્ય વચન હું ઉચરૂં છું;
 સાચું કહું છું દીલદાર,
 ગુસ્સે ન થાશે ખ્યારી લગાર. ૧૨

પત્ની—વાત સુણીને પીયુ તમારી,
 હૃદય છાતી ચીરાણી મારી;
 સહાય થશે ફીરતાર,
 પીયુજી ચીંતા કરો ન લગાર. ૧૩
 પાપ પસ્તાવો જ્યારે થાતો,
 તેથી જીવ મારો હરખાતો;
 શાંતી ધરોને દીલની સાથ,
 પીયુજી ચીંતા કરો ન લગાર. ૧૪

ફળ પટે નાથ ખીરજ ધરવી,
મધુ સંગાયે મીતડી કરવી;
ઉતારે એ . . . ભવ પાર,
પીયુષ ચીંતા કરે ન લગાર. ૧૫

આપનું ફળ મેં વીચારી લીધું,
શું કરવું એ નહો મેં કીધું;
કહું છું હું દીલની વાત,
પીયુષ : ચીંતા કરે ન લગાર. ૧૬

હાગીને પીયુ મારે વટાવે,
રૂપીયા વેચી રોકડો લાવે;
કરે ન ચીંતા લગાર,
પીયુષ : ચીંતા તમે આ વાર. ૧૭

આવેછું ફળહું તરત વીદારે,
અંતર પટને હવે સુધારે;
ધરી બહાલી પર ખ્યાર,
પીયુષ ચીંતા તમે આ વાર. ૧૮

ફળ દારીદ્ર દર જ ભરશે,
ધરણી ધરની કૃપા યારે;
ધરે ભક્તિ પર ખ્યાર
પીયુષ ચીંતા તમે આ વાર. ૧૯

હુખ પડે છે મદોના માથે,
 શાને કરે છે ખાલી ઉઘાટે,
 થાય ધાયું ધીરતાર,
 પીયુષ ચીંતા તને આ વાર. ૨૦
 માટે રદ્યના હાર આ મારા,
 આપું સ્વામી દાગીના ખ્યારા,
 વેચી લાવે કલદાર;
 પીયુષ ચીંતા તને આ વાર. ૨૧

પતિ— દોહરો.

ધન્ય બહાલી તુજને, ધન્ય તારી ટેક છે
 લક્તી ધરી સાચી હૃદયમાં, તુમાં પ્રભુનો નેક છે. ૨૨
 જ્યાં આશા નહોતી પ્રેમની, ત્યાં પ્રેમસાગર ઉછળે
 સદ્સાગ્યથી મુજને ખરેખર તુજ જેવી રામા મળે. ૨૩
 દાગીના ના જોઈએ તાહરા, લેતા દીલડુ બહુ બળે
 જે થવાનું હશે તે થાશે, મુજ પાપની શીક્ષા મળે ૨૪
 માટે કહું છું પ્રેમદા, મુજને તમે ભુલશે નહી,
 શુદ્ધ પ્રેમની સરિતામાં ખ્યારી જીગર જીડું કરશે નહી ૨૫
 જોઈ કસોટી મુંઢરી, જેમ દમયંતી ચોભતી,
 સાચી સંતી ચીંતા, ખરાખર લાવના તુજ આપતી. ૨૬
 માટે કહું છું લાગીની મુજ ભૂલની ક્ષમા કરો,
 જે થવાનું હશે તે થાશે, શુદ્ધ પ્રેમને હૈયે ધરો. ૨૭

પાત્રી—

ગંઢઃ

ખરેખર સ્વામી જો માહરા, તમે શું આમ બોલો
અમારી ભક્તિની કસોટી તમે શું આમ તો લ્યો કે રૂ
નથી છગર જરા ભુક, ધણાવો ખુજ અમીરે
કરોને પારખુ સ્વામી, તપાવી ખુજ તો જાણે રૂ
કહો તો ઝેરનો ખાલો, પીયુષ પીને જલથાકું
કહો તો ભેટીમાં ખોરા, ખરેખર દેહ અપથાકું
બતાવું તાર છગરના, હવે શું જવાબ તો દો છો
પરાયું કાં તમે સમજો, તમે શું પારખુ જુઓ કે રૂ

પતિ—

હરીગીત.

માહબાસ બહાલી માહરી,
તુજ ભક્તિ અપરંપાર છે;
તારા જેવી મળી સુંદરી,
સુજ સુખી તો સંસાર છે. ૩૨
પણ પશુ લેવા ખારી મારી,
તુજ પતિ લાચાર છે;
વેયુ હાગીના તાહરા તે,
ધીકક સુજ અવતાર છે. ૩૩

પાત્રી—

ગીતો

બોલો સ્વામી આ શું,
પરાયું કાં બોલો પીયુ માહરા;

પીયરની નથી સત્તા,
સત્ય કહું છું જોલ પીયુ માહરા. ૩૪

શ્રી—

ચોપાઘ

પ્રેમ જોયો રસીલી ઝો માહરી,
હવે ધીરજ રહે ન લગારી;
પતિ લક્ષિતમાં અચળ રહી તું,
સત્ય મારગમાં ન ડગી તું. ૩૫

દોહરો

ધન્ય પ્યારી તુજને,
શીક્ષણ તેં લીધું ખરે;
ભાગ્યવીન ઝો પ્રેમદા,
તુજ જેવી નાર નહી મળે. ૩૬

ગજલ

મળે ને પ્રેમદા સાચી, સૌ ત્યાં સુખતું સાધન,
અરેખર ભાગ્યશાળી ઝો, મળે ને પ્રેમદા સાચી. ૧
અનેક કષ્ટો સહન કરતી, કેળવણી ઉચ્ચ જે ધરતી;
સદા પતિ પ્રેમમાં રમતી, મળે ને પ્રેમદા સાચી. ૨
ચતિ આવક સદા જોતી, સંતોષમય જીવન ઝો કરતી,
નહી દુખ દીલમાં ધરતી, મળે ને પ્રેમદા સાચી. ૩

એવી છું તો મળી નારી, ખરેખર સાચ્ય બહીષ્કારી;
 સદા મુજ મુખી સંસારી, મળે ને પ્રેમદા સાચી. ૪
 સદા શુદ્ધભક્તિમાં પ્યારી, અહરનીશ પ્રભુ ભજનારી;
 કુટુંબીનું લક્ષુ ચાહતી, મળે ને પ્રેમદા સાચી. ૫
 નહીં ભુગાર હું રમીયો, નહીં સટ્ટો કદી કરીયો;
 નહીં અનીતીમાં ચડીયો, કહું પ્યારી વાત હું સાચી. ૬
 નેવાને પારખું તારૂં, બન્યું બહીવલ મનં મારૂં;
 દુખાબધુ દીલ મેં તારૂં, કહું પ્યારી વાત હું સાચી. ૭
 અનુભવથી પડી સાચી, નં ચાલી મુજ જૂઠું બાણ;
 કયું મુજ દીલ તેં રાણ, કહું પ્યારી વાત હું સાચી. ૮
 શુન્દો પ્યારી માફતું કરજે, અલૌકિક પ્રેમમાં રમજે;
 સદા નિજ પતી પ્રભુ ગણજે, કહું પ્યારી વાત
 હું સાચી.

ખરેખર પ્રેમ સાચામાં. સદા શુદ્ધ પ્રેમ સમણુ છું
 દુખાબધુ દીલ મેં તારૂં રદયથી માફ ચાહું છું

સી—

લાવણી

દરજ બજવી મેં તો પીયુ,
 જાજુ અમે એમાં શું જ કયું;
 પતી પન્તિની દરજ જગતમાં,
 એથી જાજુ શું જ કયું.

હુકમ નાથનો થાય કદાપી,
આમ ઉતારી તો દહએ,
નાથ કદાપિ માગે શીર તો,
ઉતારતા નવ દીલ કરીયે. ૨

ખરી લલિત જે કીધી શાસ્ત્રમાં,
તેને મન અનુસરીએ;
સ્નેહ ધરી સદા લલિતમાં,
પતિ તણુ રટણુ કરીયે. ૩

સંતોષ મય તો જીવન કરીને,
પતિ પરાયણુ તો રહીયે;
પતિ અમારો દેવ દીલનો;
જરી જીદાર્થ નહી ધરીયે. ૪

આર્ય રમણીનું સાચું ભુષણુ,
શણુગાર શીયળનો સજીએ;
અનેક કબ્દો આવે તો પણુ,
જરૂર પાછા નહી પડીયે. ૫

એધી વધારે કીધું ન સ્વામી
આવું પારખુ જોશે નહી;
કહે ભોગીલાલ આર્ય રમણીને,
પતિ લલિતને ખોશો નહી. ૬

પતિ—

ધન્ય રમણી ધન્ય સહુળી,
ધન્ય શીખામણુ તે દીધી;
આર્ય રમણીમાં ઉચ્ચકોટીની,
શુધ્ધ ભાવના તે દીધી. ૭

મળી સુંદરી તારા નેવી,
પ્રભુનો પાઠ હું માણુ છું;
સ્નેહ સરીતાની તું દેવી,
મુજ અંતરથી વધાવુ છું. ૮

હીધું પારખું ખોટું લાગ્યું તે,
જરૂર સહુળી માફ કરજો;
મળે પદમણી સૌને આવી,
એવી ભાવના દીલ લરજો. ૯

હીટ્ટા નની રમણીઓ માં,
શુદ્ધ પ્રેમ તણુ સીંચન કરજો;
દહે બોગીલાલ અંતરથી,
આવી શશીવદની સૌને મળજો. ૧૦

દાહરો

પ્રેમના એ પાઠ પૂરા,
પણ એકમાં સમજાઈ ગયા;

૧

પ્રેમના વહેવારમાં,
દીલ શુદ્ધ એક જ થઈ ગયા.

જુઓ સનેહુ એવું કે,
જ્યાં દીલ તો જુદા નહીં;
સંસાર જેનો સુખમય છે,
દીલની ભીન્નતા નહીં.

૨

આવાં સનેહાં ઘેર ઘેર,
પ્રભુ નીત્ય ગટાવજો;
હોન્દના સંતાન સાચા,
પ્રેમ પાઠ પઢાવજો.

૩

જય પ્રેમમય જીવન નથી,
ત્યાં સંસાર આખો શુન્ય છે,
જ્યાં પ્રેમથી ભક્તિ નહીં.
તેનાથી ભગવાન દુર છે.

૪

સાચું જગતમાં સુખ શું,
પણ સુખ પ્રેમનું મુળ છે;
કહે ભોગીલાલ પ્રેમ વીના,
જીવ્યું જગતમાં ધૂળ છે.

૫

શ્રી—

લાવણી

આ શું બોલો છો નાય,
વડો શું વાણી (૨)

સમજી શું બહાલા નાથ
કહે તમ સાણી ૧

મેં ધર્મ બંભળ્યો નાય
વધુ નવ કીધું (૨)
જે હતું રદ્યની સાથ
ચોખી મેં દીધું ૨

દીન દારા તમારી નાય, રદ્યમતો કર્યો (૨)
કરજોડી કહું શું નાય, હૃદયસ્થાન દેશોવ

પતિ—

ચોખાઈ

મળી મુજ ભાગ્યથી પ્યારી ખરે,
પ્રભુ જીવન શુદ્ધ કરે;
દુભાવી કીધી મેં દુખી પ્યારી,
સમા માત્ર દીલોધન તારી. ૧

હૃદયમાં રાખજો મુજને સદા,
અદરનીશ નામ જપુ સર્વદા;
પગ એક વીજોગ તારો પ્યારી,
દુખી સ્થીતી ઘરે નીત્ય માદરી. ૨

દીધા મેં તુજને ઘણો આગ્રાધ,
સદા કરજે બહાલી તુને મારું;
સદા શુદ્ધ પ્રેમ જીવન બનજો,
સદા પ્રભુ તુને સદાય કરજો. ૩

છેવટ—ઉપસંહાર.

ભાવણી.

સુદ્ધ જ્ઞાનને શુદ્ધજ નીતિ, નહીજ ગયાં છાની રહે છે;
 જેવી સોખત તેવી અસર, કહેવત નહી ખોટી કહે છે. ૧
 અજલ પ્રેમની વહેતી સરિતા, સુંદર જીવન એ કરતી;
 સંસાર સુમુદ્રે નાવડી તેણી, નહી કઠી લાગી જતી. ૨
 એ જીવનમાં પ્રેમ નીશાની, સાચી સેવા તે શું છે;
 પતિવૃતા જે ધર્મ સ્વીકારે, ખરી સેવા તે તેમાં છે. ૩
 વીકાર વદી ને થાયે કાશ, ખરી કસોટી તેમાં છે;
 શુદ્ધ જીવનની શુદ્ધ વૃત્તિઓ, શ્રીખવાની ખૂબી એમાં છે. ૪
 કરી કસોટી નીજ નારની, છતાં જરી નહી તે ચળતી;
 કેળવણીના સુ સંયોગે, નહી ભાવના બદલાતી. ૫
 ખોટું ખોલીને નીજ પતિએ, પરીક્ષા સ્ત્રીની તો ક્રીધી;
 છતાં પતિવૃતા શુદ્ધ ભામિવી, નહી ટેક જાવા દીધી. ૬
 હીન્દ તણી સાચી રમણી, જો, પ્રેમ પતિનો બહેલાવે;
 સતિ સુકન્યા સાવીત્રી પેઠે, અમરનામ તે દીપાવે. ૭
 થૂંધ કસોટી પૂરી ત્યાં તો, પતિ પ્રેમદા હરખાતાં;
 અનેક સંકટ આવે છતાં પણ, નહી જુદા દીલ દેખાતાં. ૮
 કહે ભોગીલાલ પ્રેમે જગતમાં, જરૂર પ્રેમ શુદ્ધ કેળવજો;
 નિજ જનુની કુખ દીપાવી, અમર નામના મેળવજો. ૯

૬૫

ગરીબાઈનો સંસાર.

અને

(સાદાઈનો શણધાર)

અને

વિધવાનો વહેવાર.

હરીગીત.

રળીયામણુ સુવર્ણ પુર, બંધ્યનંગરે સોસતુઃ
 નંગરજનો વસતા બહુ, ઇદ્રપુરી સમ આપતુ. ૧
 વેપાર મંજનો આવતો, જ્યાં દાનથાળાઓ ઘણી;
 શુદ્ધ અંતર પુર જનોના, વસ્તીની ચોસા ખરી. ૨
 વહેવારીયો એક-ચોસતો, જેનું સોમદત્ત નામ છે;
 પતિવ્રતા શુદ્ધ સાધ્વી, (ધીરજ) દીલ આરામ છે. ૩
 પુત્ર સુંદર ચોસતો, આસાકારી ને વનીત છે;
 પ્રીયકાન્ત જેનું નામ, જેની ધર્મ ઉપર પ્રીત છે. ૪
 પુત્ર વધુ છે શાંત્વા દેવી, સતીત્વનું જ્યાં નુર છે;
 પણ ભાગ્યહીણજ એટલા દે. લક્ષ્મી જેનાથી દુર છે. ૫
 એક દીવસ ચેઠજી, એકાન્તમાં વીચારતા;
 નીજ સ્થિતી દેખીને, દીલમાં ઘણું સંતાપતા. ૬
 વીચાર દીલમાં લાવીને. નીજ પત્નીને બોલાવતા,
 અંતર તણી અર્ધાંગનાને, પ્રેમે ખુલાસો આપતા. ૭

સેઠ પોતાની સ્ત્રી પ્રત્યે—

રાગ ચોપાદ.

સાંભળ વાત દીલારામ માહરી, જવું મારે પરદેશે વીચારી;
ઉઘમ વીના શેમાંથી આવુ, ઉઘમ માટે પરદેશે જાવું. ૧
નથી લક્ષ્મી વહેપાર થું કરવો, ખાલી બંડાર શીરીતે ભરવો;
ઉઘમ કરવા વીચાર નહીં માહરો, દેવી શો છે વીચાર તમારો. ૨
ધીરજ—

સ્વામી આપની વાત સૌ સમજી, જેવી આપ પતિ શ્રીની મરજી;
પૈસા વિના પીયુ થું કરશો, કંઈ સ્થીતીએ દુખને હરશો. ૩
સ્વામી મુજ વિચાર દીલ જોલું, મુજ અંતર પડદો જોલું;
જૂલ લાગે તો ક્ષમાજ કરશો, પીયુ પલ્લુ ઉપયોગમાં લેશો. ૪
માટે સ્વામી પદ્માને વટાવો, વેચી રૂપીયા રોકડા લાવો;
સ્વામી કુશળે પરદેશ સીધાવો, મુખશાંતીથી વહેલા ઘેર આવોપ

સેઠ

ગજલ.

ખ્યારી તુજ વાત સુણીને, કલેજી મારૂ હરખાતુ;
મૂંઝીને તુજને ખ્યારી જતાં મુજ દીલ દુલાતુ ૧
છતાં લાચાર છું ખ્યારી પ્રાલબ્ધની છે ખુળી ન્યારી
ઉદાસી ન લાવેને બહાલી જીગરથી માફ ચાચું છું
ખેટાને સંઘમાં લઈને કરે ઉઘમ પરદેશે
ટળે દુખ મુજ ગરીબાઈનું પ્રભુ પારા એજ ચાચુ છું ૨

ધીરજ—

સેતુરા

જેવી આપનીમરણ પીયુ' જોઈ મદારી મરણ ખરી
 મુખે સીધાચો પુત્ર સાથે આવજો જલ્દી ફરી ૧
 લક્ષ્મી મળે જો ભાગ્યથી દીન સેવાને ચૂક્યો નહી
 સાચી સગાઈ ગરીબાર્થની અંતરે જુલ્યો નહિ ૨
 દાસીતણી શુભ ભાવના રાખી રહ્યમાં માલસયો
 મુજ ભાગ્યના સાચા ચીતારા નીજ ઘેર વહેતા આવશે ૩
 આપનો વિયોગે પીયુ ચીંતા ધણી દીલ યાય છે
 કુદરત તણા આ ઠોપમાં વહાલી ધણી મુજાય છે ૪
 પાલુ વટાવી પ્રેમથી કલદાર લાવો તમે
 મુજાઓ હો શા કારણે સુદ પ્રેમથી દહીએ ખમે ૫

ગ્રોહ—

સેતુરા

મુખે મુખે સંસારમાં ધન્ય ભાગ્ય કુંભાર
 ચીંતા બાંધી ચાકડે ધન્ય ધન્ય અવતાર
 ધન્યવાદ લખનારને ખરેખરો કુંભાર
 જે ધર નાર મુલક્ષણી તે મુખમાં મુનાર
 (વીજાવેલી)

ગજલ

ખરૂ છે મુખનું સાધન પતીવૃતા જેની નારી
 ચીંતા ચક્રવર્તી કરતા હુ દગી દાખવી સારી ૧
 પતીના શબ્દો નીકળતાં સતી તે વચનો ઝીલવી
 પતીના કષ્ટોમાં સતી સદા આનંદ તો લેવી ૨
 પતી તો રહ્ય પરમેશ્વર સતી જો ભાવના બરતી
 કહે લોગી સદા સાચુ જોવી ભાગ્યવાનને મળતી ૩

દોહરા

થાને પિતાજી આપ આને કેમ કહો ઉદાસ છે
સોગન આપું છું માહરા જલ્દી ખુલાસો પ્રકાશશે,

શ્લોક—

સુજ કુળ નો તું કુળ દીપક આપુ ખુલાસો સુણને
ઠીક લાગે તા બેટા તુ માહરા મારી સંગે-ઓ ચાલને

શ્લોક પુત્ર પ્રત્યે કહે છે રાગ પીઠુ

સાંભળ પુત્ર તું વાતજ માહરી
જવા પરદેશે કરી તૈયારી: સાંભળ પુત્રજ
ભવિષ્યનું સુખ પ્રાપ્તજ કરવા
દુખદારીદ્ર સઘળું હરવા
મનમાં ટેક મેં દીધી વિચારી
સાંભળ પુત્ર તું વાતજ માહરી
મૂડી વગર બેટા ધંધો કયાં કરેવો
આશરો બેટા દોનો જઈ લેવો
મનમાં શુભામલ્ય આવતી બારી
સાંભળ પુત્ર તું વાતજ માહરી
તુજ જનુનીએ સહાયતા દીધી
જણુસે! પહાની આપી દીધી
કહે વેચીને લાવે કલહારી
સાંભળ પુત્ર તું વાતજ માહરી

૨

૩

તેથી બેટા જરી હીમત આવી
 લક્ષ્મી વગરની નકામી ચાવી
 કરશે સહાય શ્રી કીરંતારી :
 સાંભળ પુત્ર તું વાતજ મહારી ૪
 લક્ષ્મી કમાવવા સારૂ બો-બેટા :
 જઈ પરદેશે ચાલો છેટા
 હોય વીચાર તો કરોને તૈયારી,
 સાંભળ પુત્ર તું વાતજ મહારી ૫

પુત્ર

દોહરો

આપનો આજ્ઞા પિતાજી ચાલવા તૈયાર છું
 પરદેશે આજુ સાધનાં ઉઘમનો ઈતેબર છું

શાંતદિવી—

લાવણી

શું દીધી ખીયુજી વાત તમે તો છાની (૨)
 કંઈ જવા વિચાર પરદેશ વાત મેં બાણી
 કરજોડી કહું છું નાથ ખુલાસો દેજો (૨)
 તમ ઘણીની કંઈ વાત રથમાં ધરજો
 તમ માતૃધીએ પતી બહુતી બહુ દીધી (૨)
 માદરી ઉઠમજા કંઈ કહું ધરી પ્રીતી

પ્રીયકાન્તા—

શું ઉ રસીલી બોલો રથ મુજ પ્યારી (૨)
 ઈચ્છા તો શું તમ હીલ બોલોને વહાલી

હું તો દાસી આપ ચરણની નાથ હું
 મુખે સીધાવો વહેલા પીયુ આવળે
 સતીનું સાચું ધન પતીનું માન છે
 અંતરપટના સ્વામી મુજ આધારજો ૨
 પરદેશ જઈ શુભ કમાણી આદરો
 વધજો લક્ષ્મી વધજો ઇન્ત માનજો
 સદા પીયુષ ધ્યાન પ્રણેતુ ધારણો
 તમ કીંકરીને નવ લુલણો પ્રાણાધારજો ૩

દાહરો

મુખે સીધાવો નાથ નહીં ચીંતા જરા દીલ લાવણો
 દીલની મુરદ પુરી કરી જઈ નીજ ઘર આવણો ૧
 શુભ કામના શુભ વાંછના શુભ લાવના પુરી થજો
 શુભ કાર્ય કરવામાં પીયુ તને મન ધન સૌ અર્પજો ૨
 ઉવેટ કહું છું પ્રેમથી આ દાસીને લુલણો નહીં
 પરદેશથી વહેલા આવવા પીયુ તમે મુકજો નહીં ૩
 માલ મુકલની પંચમીનું મુહુરત લલેચ કાઢીક
 શુભ મુકલ ગીર ધરી નીજ વડાણને હંકારીયું ૪
 ભરદ્વાસે વડાણ ચાલીક દાહી દવે છુટી પરી
 કહે છે કવીજર પ્રેમથી ત્યાં કર્મની દશા નહીં ૫

અર્ચન

અર્ચ તોફાન દરીયામાં ધાતુ છે બહાણ વટાવે
 વાવોઝોડ - ધાતુ ચાલે ધાતુ છે બહાણ વટાવે
 પાણીનાં મોંઘા ઉઠે છે ઉતારોનાં મુઠાને છે
 પ્રભુનું ધ્યાન સ પાવે ચક્ર છે બહાણ વટાવે
 યયો કંઈ કોપ દેખીને પકકમાં મું જરે ધાતુ
 હવે-તારો-હવે તારો ચક્ર છે વહાણ વટાવે
 મુઠાણાં નરે અને નારી ખલાસીઓને મુઠાવા
 સહે ન દીશ કાઢને ત્યાં ચક્ર છે વહાણ વટાવે
 વહેવારીયો શેઠ સોમણ પણ પુત્રને ગોઠમાં લઈને
 બચાવ શી રીતથી કરવો ચક્ર છે વહાણ વટાવે

દાહરો

તોફાન દરીયામાં મંદી વધ્યું શેઠ બહુ મુઠાંય છે
 પુત્રને લીધે ગોઠમાં ધાતુ ધણીનું ધાંય છે
 દેશ ત્યગી પરદેશ ચાલ્યા એ બાંધ્યોની ભાઈ વાંત છે
 તૂટી તેણી છુટી નથી ધાતુ ધણીનું ધાંય છે

શેઠ પુત્ર—

અર્ચન

કરમ ઘટનાં નસીબોની નહીં કો-નું ત્યાં ચાલે છે
 નાના મોટા સર્વ સર્જના નહીં કો-નું ત્યાં ચાલે છે ૧
 ભલે હોય મનો કે ચાણુભલે હોય રાજની રાણી
 જેવી કરણી નેત્રી મરણી નહીં કો-નું ત્યાં ચાલે છે. ૨

ઘણા મોટા થયા દુખી તગદીરના ખેલ ન્યારા છે;
 જેવી પ્રેમ તણી મરણ, નહી કો-નું ત્યાં ચાલે છે. ૩
 કરો મહેનત લલે બાપુ, મળે નહી લાગ્ય વીન કોડી;
 કહે ભોગી સુણો સજ્જન, વીધીનાં લેખ ન્યારા છે. ૪

લલીત.

અરર ઓ પ્રભુ, સાહ્ય તો કરો;
 દીન બાળકનું, દુઃખ પરહરો.
 ઘણી આશથી, નીકળ્યા અમે;
 અરર લાગ્ય શું, આમ તો દમે.
 નથી કયો શુન્દો, લેશ એ પ્રભુ;
 અરર તારણે, નાથ હે વીભુ.
 ઘર કુટુંબને, છોડી આવીયો,
 પુત્ર એકને સાથ લાવીયો.
 દયા કરી પ્રભુ. પ્રેમે બચાવો,
 રંક કુટુંબ પર, રહેમ તો લાવો,
 અરર નાથ ઓ, વાહાણ લાગ્યો.
 આશા ભરી મુજ નૌકા ડુબે.
 દયાનીધિ હવે, શરણ માગતો,
 આશા ભર્યો રંક, આજ ડુબતો.

દેવરી

સોદાની દરોહો થઈ જતાં, સદાપુ કુળે જન્મ છે.

ગોધાન અને ગ્રીવદાન, પદોદારે સદાપુ જન્મ છે.

દેવરી:—શુભળું પુરખાં, સંદાનસાળખાં સદાપુ જન્મે
શુભળું જન્મે જન્મ પતિની ઘોડાખાં.

રામ—શું દરું કથની ખાતી રાજ.

શુભા પીઠુ શુભ જન્મે જન્મ.

પતી સમાચાર જાણે જાણ.

જન્મ જન્મ જન્મે પતી જન્મે' જન્મે નહીં સમાચાર.

પતી પમાળુ સદા સતી રહેતી. હવે જોને જાણાજ
રાજ. શુભા પીઠુ. ૧

શાંત દરખાતી પતીજ ખાદારા જન્મે પુત્ર સાથ.

હાથ હાથ હવે કથારે મળતી. ઠીકમાં જન્મે ઉમાદ રાજ.
શુભા પીઠુ. ૨

રામ—શાંતા દેવી.

જાને દરો કથાંત સામુલ માદરા, (જાને દરો કથાંત)

કુખ પડે ખીરજ પદરી સામુલ. દરોને મન જરી શાંતા
સામુલ. ૧

જાન્યદીજ આપણી પુત્રાઈ. તેમાં જોને વાક.

દેવરી રૂંધે ત્યાં જોને દોષ દેવે. ખાતી માધ્યા ઠોડા
ખાત, સામુલ. ૨

સાની વચ્ચે પણ મું મું વલતા, જે વીધીના લણાયા આંક.
 દેવ પણ સમર્થ છે નહીં સામુદ્ય; મારવા લેખાપર દાંક.
 સામુદ્ય. ૩

આવી પછી જે શીરપર આકૃત. વીયોગ મુજ પ્રીય કાંન.
 રમેદ સરીતા ક્યાં હવે જોશું. પણ તજવું ન દીલ સત્ય. ૪

દોહરા.

આવા વીચારમાં ખરે. દીન યાઆ તો વહી જાય છે.
 પત્ની પતીના વીયોગે, દીન દીન સુકાઈ જાય છે,
 ક્યારે મળે ક્યારે મળે. એ સાવના દીલ સાવતી.
 આઘ્યા દોઈ પરદેશથી, પીયુ સમાચાર પૂછતી,
 પુછતાં સમાચાર એ મળ્યા, તમ પીયુ મુત્ર કુળી ગયા,
 આ જગતની જંજળથી, કાયમ વીધુટા થઈ ગયા;
 વ્રાત આવી સુણતાં. દીલતો દીવાનુ થઈ ગયું.
 નાથના વિયોગમાં સર્વસ મુજ લુંટાઈ ગયું.

શીરજ—

ગજલ.

અરે એ કાળ ગોઝારા; ગરીબને ક્યાં જઈ દમીયો,
 અમારો દીનનો સંસાર. અરે શુ તુને ન ગમીયે,
 ગયા ત્યારે હતી આશા થઈ તે આજ નીરાશા.
 અમારા ભાગ્ય તો વાંકા, ગરીબને ક્યાં જઈ દમીયો,

મળે નહીં પાસમાં પસા, મળે નહીં અન્ન દાણા તો,
 પુર ક્યાં પેટનું કરવું, ગરીબને ક્યાં જઈ દમીયો.
 હવે જે પાસમાં ધન કંઈ, સહિ તે નાથને હીધુ,
 છતાં નહીં રહેમ લાખ્યો, ગરીબને ક્યાં જઈ દમીયો.
 ગરીબાઈ મીટાવવાને, જાયાલા પત્ની : પરદેશે,
 એવી આશા હતી મોટી, ગરીબને ક્યાં જઈ દમીયો.
 અરેરે શું હવે કરવું, જઈ ક્યાં પેટ તો ભરવું,
 લક્ષ્મી વીના ક્યાં જઈ રહેવું ગરીબને ક્યાં જઈ દમીયો.
 અરેરે નાથ જો માહાર, જહાણી તમ વીના કુદે છે,
 દયા ન આવી યમરાજને, ગરીબને ક્યાં જઈ દમીયો.

શાન્તાદેવી— (શાને કરે અપ્સીમાન)

સામુલ મહારા, શાને તમે ગભરાઓ (૨)
 પત્ની વીયોગ જે જાને પડીયો,
 હજી દારીદ્રનો ભુજોતો દરીયો.
 શ્વેથ ન દીક્ષમાં લાવો, સામુલ મહારા, ૧
 મોટા મોટા પુણ્ય જુઓ તે આલ્યા.
 કાળ કંપાટે સમિતે સુવાહ્યા,
 માટે દીલને સમજાવો : સામુ. મહારા. ૨
 હિમમ કરીને પેટજ ભરશું,
 પત્નીના નામને નહીં લજવીશું.
 માટે હામલ દીલ લાવો, સામુલ મહારા. ૩

ઉદમ સાર કહો શું કરવું.

ઇતજત રાખી પેટજ ભરવું.

એવી સલાહ બતલાવો, સાંસુજ માહરા.

નીજ ધર્મમાં મસ્તજ રહીશું,

અનેક કષ્ટે નીતી ધરીશું.

હવે તમે ન સુઝાઓ, સાંસુજ માહરા.

આ પ્રમાણે પુત્ર વધુ પોતાની સાસુને આધાસન આપી
રહી છે તેવે વખત સાસુ બીચારીએ જીંદગીમાં નહીં અનુ-
ભવેલું એવું દુખ આવવાથી પોતેજ.

ગજલ

કીધું તે પુત્ર વધુ માહરી, શીખામણ હીત કરનારી
સમયની ખાંધણીની જુદી, સમય આધીન નરનારી.
નથી કંઈ આપની પાસે, ઉદર પોષણ ક્યમ કરવું,
પતીની આબરૂ સાચવી, કહો કામ શું હવે કરવું,
નીતીમય જીંદગી ધારી, શીયજની રક્ષા તો કરવી.
પરંતુ પુત્ર વધુ માહારી, દુનીયાને કંઈ રીતથી જીતવી,
ઘણું હું મન વાળું છું, છતાં ઉદ્વેગ બહુ કરતું,
પતીને પુત્રના વીરોગે સદા સુજ મનડુ રડતું,
પ્રભુનો શો કયો શુન્દો, સમજ કાંઈ તેની નવ પડતી
ચરેરે શું ઘરે લાવી, કંઈ લીતી પાપની નડતી.

દેખી પુત્ર વધુ તુને, સીરાલી છાતી તો માહરી,
અરેરે જાગવીધવા તું, દયા તું કર્મજ લાગારી,
હવે તું કહે એમ કરવું, નીતી નીયમને અનુસરવું,
પતીની આજરૂ સાચવી, ઉરરતું પોષણ તો કરવું.

શાન્તા—

(જરી બોસોલ બોસે.)

મુણે મુણેને મુજ વાતલડી (૨) મુંજ વાતલડી (૧)

સ્નેહ ધરીને દુખજ સહેવું,

પાત્ર વીના દુખ કોઈને ન કહેવું;

વીતે તે : જાણે નીજ આંતરડી; મુણે મુણે. ૧

જમે તેવું યાવ સારાને માટે,

ફનીયામાં આવવું નીતીની વાટે;

અંતરપટ શુભ ભાવ ધરી; મુણે મુણે. ૨

ધણે કરી નીજ ચેટને ભરવું;

પ્રભુ ચરણમાં ચીતકુ ધરવું;

શુદ્ધ નિષ્ઠાએ મુખની ઘડી, મુણે મુણે. ૩

માહાન પુરુષોને દુખો પડીયાં,

ઘણી સતીઓએ દુખ લોગવીયાં;

તોએ છોડી નહી નેડી જરી; મુણે મુણે. ૪

માટે વીચારો સામુઓ માહરાં,

સ્વાર્થનાં સદુ સગાં યનારાં;

કર્મને આધાન ફનીયા પંડી; મુણે મુણે. ૫

જ્ઞાનસમો નહીં ધન, જગતમાં જ્ઞાનસમો નહીં ધન (૨)

જ્ઞાન વીનાનું જીવન નકામું, ખોલે છે જ્ઞાની વચન.

જગતમાં જ્ઞાન. ૧

જ્ઞાને દર્શન જ્ઞાને ચારીત્ર, જ્ઞાને તપ જીવન;

જગતમાં જન્મી જ્ઞાન ન લીધું, ધીક તેનું જીવન.

જગતમાં જ્ઞાન. ૨

મોટા મોટા મહિપતી મહર્ષી, જ્ઞાને જીત્યા જેના મન,

લક્ષ્મીવાનોની લક્ષ્મી લુંટાશે, પણ પુનઃશે બધે વિદ્વાન.

જગતમાં જ્ઞાન. ૩

સાર નરસુ જ્ઞાનથી સુજે, કરે વીચારી મનન;

મહાન મોટા સમ્રાટ આચાર્ય જ્ઞાને ધૂળબ્યા દેવજીવન

જગતમાં જ્ઞાન. ૪

એ સુજળ પોતે પોતાની પવિત્ર સાસુને શુદ્ધ ભાવ-
નાથી સમજાવતી રહી ત્યારે સાસુજી પોતે પોતાના મનમાં
પોતાની પુત્રવધુના જ્ઞાનની પ્રશંસા કરતી હતી છેવટે પોતે
પોતાનો ખુલાસો આપતી ખોલી.

ધીરજ—

આશાગોડી

વીનંતી સ્વીકારે અમારી, પ્રભુ માહરા વીનંતી સ્વીકારે અમારી
દુખ દરીયે નાવ પડયુ અમ, કિતારે ભવમારી. પ્રભુ માહરા.
પતિ વીયોગે જીવગી દુખી, કરે મદદ દિલધારી. પ્રભુ માહરા.
ઉદમ કરવા દીલ લલચાયું, આપો બુદ્ધિ તમે સારી. પ્રભુ માહરા.

શાંત સમાગમ સંતોનો મળતો, એવી જાણીય માણ તારી,
 પ્રભુ માહરા
 કરવો ઉઘમ પાપ વીનાનો, ધર્મમય જાવના પારી પ્રભુ માહરા
 શુદ્ધ જુદા જામ કાવમ રહેલો, રહેલો મની મુખશારી.
 પ્રભુ માહરા
 અંતઃકરુણી પ્રેમે નમું છું, સ્વીકારો વંદના માહરી.
 પ્રભુ માહરા

દોહરો.

ઉઘમ દીક્ષ વિચાર, આપ્યો પ્રલાસો પ્રેમથી;
 શોધવો ઉઘમ એજ, ધર્મ સમાજો સ્નેહથી,
 દુનીયાની જગત, આડીન આવે ત્યાં જરી;
 મુખે ભરીજો પેટ, શુદ્ધ વીચારો આચરી.

શાંતા—

જાવળી. (હું નહીરે વંચું)

મેં ઉઘમ તો (ર) શોધીને નકકી કીધા,
 પ્રાપ્ત કરીશીત લાગે નહી, રસ્તો એવો મેં લીધા.
 મન મક્કમથી (ર) જરૂર ઉઘમ વશ કરવો,
 શાંત મિતે પ્રેમથી, વિચાર શુદ્ધ આચરવો.
 પ્રાણાંતે પણ (ર) નીતી ન્યાય ન તજવો,
 સંતોષમય દીલ જાવથી, પ્રભુસ્નેહ નહી વીસરવો.

આ મુજમ સંવાદ પૂરો થયાપછી સાસુ અને પુત્રવધુ
 બંને એકજ જોગાર પર આવ્યા, અને નકકી કર્યું કે આપણે

હવે સ્વાશ્રયી જીવન ગુજારવું અને પેટનું ચોષણ કરી પ્રભુમય
જીવન કરવું. એજ નીશ્ચય.

ઉદમ વીના આ સંસારે, જીવન નકાસુ ગણવાનું,
ઉદમ વીના જગમાં ખાપુ, કદી ન ખીરદ વધવાનું;
ઉદમ વીના જગમાં ખાપુ, વીશ્વાસ કો નહી કરવાનું,
ઉદમે વધતી લક્ષ્મી જાણી, જરૂર આગળ વધવાનું
ઉદમે તો જન સમાજે, જરૂર પૂછણ થવાનું,
ઉદમ વીણુ આ જીવન જગમાં, પશુતુલ્ય ગણાવાનું;
માટે ઉદમ પ્રેમે કરવો, જીંદગી સાધન તરવાનું,
કહે લોગીલાલ ઉદમ વીના, કશું લલું નહી થવાનું.

ગમ્મલ.

શાસુજી શોધીયો) ઉદમ, ચલાવું રેંટીયો પ્રેમે
ખરં એ સુખનું સાધન, ચલાવું રેંટીયો પ્રેમે.
નીતીની શીખ દેનારો, દુખીનો આશરો સાચો,
દયાળુ દુખ હરનારો, ચલાવું રેંટીયો પ્રેમે.
સમયને માન દેનારો, લવીધ્યનો સુખ કીનારો;
ખરેખર દેવ સમ ખ્યારો, ચલાવું રેંટીયો પ્રેમે.
સતીની ઇજ્જત સાચવનાર, શીયલનું રક્ષણ કરનાર;
ખરોએ સંત સાચો છે, ચલાવું રેંટીયો પ્રેમે.
પુરં એ પેટનું કરતો, જીવન એ સાદુ સુચવતો;
ભાગ્યાનો લેરંએ ધાતો, ચલાવું રેંટીયો પ્રેમે.

દુખીનું દીલ રીઝવનારો, શીયળનું રસણ કરનારો,
અનેકા પાપ કરનારો ચલાવુ રેંટાચો પ્રેમો.
ઉઘમ ચોધ્યો ખરે સામુ, વરસાવો હર્ષના આંસુ,
બનાવે જીવન એ શાફ, ચલાવુ રેંટીચો પ્રેમ.

દોહરો

અછલ જીભ વાપરી, કરી વીચારી દીલ,
સુખે ઉઘમ ચોધો પોતે. હવે ન જરૂર
ખરીદવા એ રેંટીચો, નથીજ લક્ષ્મી પાસ.
ક્યાંથી લાવુ રેંટીચો, મન તેથી ઉઠાસ,

ગઝલ

મુજામલ્લ એથી બહુ થાલી, અરેરે છાલી મલરાતી,
વહે છે અશ્રુની ધારા, સાંભળ પુત્ર વધુ માહરી.
પણે! ધરૂ દીલમાં સંતોષ, છતાં દેખુ લાવીનો દોષ,
જેવી કરણી તેવી ભરણી, સાંભળ પુત્ર વધુ માહરી.
ખરીદી રેંટીચો લેવો, કલદારને ક્યાં ધકી દેવો,
મુજામલ્લ એ ધણી થાલી, સાંભળ પુત્ર વધુ માહરી.

લાવણી (નરસીંહ મહેતા ભજન)

સાસુ માહરી વાત તમારી, મુળીને ચીંતા હરતી,
અનેક આપત્તી આવે તોએ, ધર્મથી હું નવ ચળતી.
પતી પરાયણ સદા પ્રેમદા, કેમ રહેવું એ હું શીખી.
નથી પાસમાં પહંસા વોએ પણ ટેક જરી નવ ચુકી,

તાંણા પીતળના (વાસણુ, વેચીને કલદાર લ.વો.
ઉદર તણુ તો પોષણુ કરવાં, જરૂર રેટીયો મંગાવો,
ખુલાસો મેં દીધો, સાસુ, જરૂર ઉઘમ એ કરશો,
પુત્ર વધુ તમ બોલે સાચુ, ભવિષ્ય વીચાર ધરશો,
કષ્ટ પડતાં ધીરજ ધરવાં. એ સીદ્ધાંતને દીલ કરશો.
સત્ય નીતીને વ્યહવાર સાચવી, જીવનમાં નીતી અનુસરશો,

આ પ્રમાણે વીચાર કરી છેવટે નીશ્ચય ઉપર આવી
અને રેટીયો કાંતવો નક્કી કર્યો હવે તે પ્રમાણે દીવસો
કાઢે છે નવી ખુબી એ ગોઠવી કે કહેવત પ્રમાણે વાત ન કરીયે
રાતે અને વાત ન કરીયે વાટે આમવીચાર કરી પોતાના ઘરમાં કોઈ
ચીજ ન હોય તો તેની ભાષા બદલીને બોલવું તેથી પાડોશી
કોઈ બાણે નહી અને પોતાના પતિની આબરૂ ઘટે નહી. સાથી
કે દુનીયાની કહેવત પ્રમાણે પોતે પોતાનો મોલો જેટલો
વધારવો. ધારે તે વધારી શકાય તેવી રીતે સાસુ અને પુત્ર
વધુ અને જણ પોતાની શક્તિથી ઉઘમ કરવો શરૂ કર્યો એમ
કરતાં ઘણા દીવસ વહી ગયા ત્યારે એક દિવસના વખતે
રાતના બાર વાગ્યા તે વખતે સાસુ અને પુત્ર વધુ બન્ને
જણ રેટીયો કાંતવો શરૂ કર્યો તે વખતે સાસુનું (શીર) દુખવા
આવ્યાથી સાસુ સુઈ રહી અને પુત્ર વધુ રેટીયો કાંતતી હતી તે
વખતમાં પોતાના પતિની હલકાઈ ન પડે તેના ખાતર
દરેક ચીજની ભાષા બદલી નાંખવી તે સારી તેથી (વાત ન
કરીયે વાટે) અને વાત ન કરીયે રાતે તે મુજબ.

રાતના એક વાળે નગરચંચો લેવા સારૂ રાત્રે પોતે
એકલો નગરમાં આવવાથી જે જાણી ઉપર સામુ અને વહુ
અને દેટીયો કાંતવી વળતે સામુની શીર દુખવા જાણ્યાથી
સામુ મુંઝે રહે છે તે વખતે રાત્રે જાણું, અને
વહુને જોવું.

(વોહ હરી વોહ નય છે) સામુ-એટલે છે. (વોહ
નય તો જાણુ દે) (ધરમાં વોહ નહી છે.) આ શબ્દોની
વાક્ય આપુર્ય રાત્રે સમજી શક્યો નહી તેથી રાત્રે પોતે
જોતા વહેમમાં પડી જવાથી રાત્રે પોતે.

દોહરા

નગરમાં ચચા જોવા સ્વારી. રાત્રીની આવવી
દુખી મુખી પ્રભ છે કેવી જોવાની ઇચ્છા ઉર યતી,
દેટીયો કાંતે સતી સામુની શીર દુખાય છે.
મુવી સામુ પ્રીતે કરી ત્યાં પડી મું યાય છે,
મું મું થવાનું જાણીમાં ખંજર કાંઈને ન પડે
રાત્રે આવ્યો એ જાણે સતી મું મું ઉચ્ચે,
સામુ જ મારી મુજબે વોહ હરી વોહ ચાલ્યો જાય છે.
જાતો હોય તો જાણ દે નહી વોહ શીલીક દેખાય છે,
જાણા જાંપટી મુજબે રાત્રે ઘણો વહેમાય છે.
છે કાંઈ દુલટાજ નારી એવું રાત્રે વીચારે છે;

નીશાની રાણી ઘર તણી રાજા જ ચાલ્યો જાય છે.

સતી પત્રી પોતે પછીથી ઉઘમાં વેરાય છે.

ઘરની નીશાની રાણી પોતાના રાજા મહેલમાં ચાલ્યો જાય છે. બીજા દીવસે સવારે સતીઓ પોતાનું ધર્મ કર્મ નીત્ય નીયમ પ્રમાણે કરવાની તૈયારી કરતી તેવેજ વખતે ત્યાં રાજાના સીપાઈઓ સતીને પકડવા આવે છે. ત્યારે સતીઓ ચમકી થર થર ધુન્ને છે કે આવી અણુધારી આકૃત સીપાઈ:—

(સત્રી કહાંકે)

સુણ સુણ અહીં તું નાર. (હુકમ તમપર અયો રે)

જલ્દી બોલાવે રાજા ધીરાજ, ”

ન આવે તો બાંધો મુસ્કેટાટ.

માટે ચાલો તમ છોડી દો વીચાર, ”

નહી કાલાવાલા ચાલશે લગાર. ”

માટે લગાડો ન હવે તમે વાર, ”

નહી આવો તો પકડો ચાણુક માર. ”

પહેરો કપડાં ને પ્યાઓ તૈયાર, ”

આવો અચાનક હુકમ સાંભળી સતીઓ ગભરાઈ ગઈ. પણ લાચાર રાજાનું અપમાન કેમ ચાલ્યું એર જેવી બાવીની મરણ નીજર થઈ પોતે રાજમહાલમાં જવા તૈયાર થઈ તે વખતે પ્રભુની રહુની ગાવા માંડી.

સાજન.

પારે પધારે નાથ.....મમ ચીરતાજ.

દાસી દુખમાં,.....

ચુકી ન પતી ધર્મ.....આવે :શર્મ.

દાસી દુખમાં,

કંઈ કરોને બીઆર.....દયા પદો લગાર.

દાસી દુખમાં,

ન કીધો દુરાચાર.....ન હોયો બ્યભીચાર.

દાસી દુખમાં,

આનંદમાં રહેતાં અમે.....કોયા પાપ બચ્યાં ઠમે.

દાસી દુખમાં,

પતી લઈ શાશ્વત હોય તે.....

સાક્ષ્ય કરશે આજ તે.

નહી તે બચે દાસી દુખમાં,

જેડુ છું પ્રભુ હાથ.....જાણ બેઠી લાજ.

જાણે હાથ.....દાસી દુખમાં.....

કીંકરી દુખમાં વહારે,

આ પ્રમાણે બોલતાં લાજ અને મર્યાદાની સાથે
આમ્ર અને પુત્રવધુ અને જણ સાથે જીવેલીમાં જવા તૈયાર
સ્વા કચેરીમાં જતાંની સાથેજ.

દોર.

તેડુ ન હોય તમારા લે સમજશે દીલ સાથ.

વાત વાતે પોચતાં વાત યર્મ ચહેર મોઝાજ,

જેવાનો ત્યાં ઠાઠ વાતો એવી થાય છે

હજારોની સંખ્યામાં લોક ચાલ્યા છે,

આ પ્રમાણે વાત વાતમાં હજારો માણસની મેદની
કચેરીમાં ભરાઈ ગઈ. તમાસાને તેડું ન હોય તેથીજ અ-
ત્યારે કોઈને આમંત્રણ નહોતું પણ તમાસો ધારી હજારો
લોક કચેરીમાં ભેળું થયું, લોકો પોતાની મરજીમાં આવે
તેમ વાતો કરે. પણ આખર સત્યનો જોલી પ્રભુ.

રાજા પધાર્યા સીંહાસને ત્યાં ન્યાય જોનો થાય છે.

ત્યાં વહુ સાસુને શું કહે નહી કોઈથી સમજાય છે,

સાસુ માહરી સુણજો આજ (વોહ) તો દેખાય છે.

સાસુજ જોલો (વોહ) નહી પણ (વોહ) મને સમજાય છે.

આવો સ્વાલ જ્યાં સાંભળી રાજાજ ગુસ્સે ખડું થયો.

શું જોલો છો રંડા તમે શું ગાંડો તો મુજને ગણ્યો,

જે વખતે રાજા કચેરીમાં સીંહાસન ઉપર બીરાજ્યા ત્યારે
સાસુ અને પુત્રવધુ પણ કચેરીમાં હાજર થઈ ગયાં હતાં.
તમાસો જેવાસાડ હજારો સ્ત્રી પુરૂષો પણ હાજર હતા.
તે વખતે પુત્રવધુ જોલી સાસુજ આ રાજા તો (વોહ)
છે, ત્યારે સાસુ જોલી છે તો (વોહ) પણ, [વોહ નહી)
આ શબ્દો સાંભળતાં રાજા એકદમ ક્રોધે ખરાઈ ગયા અને
ન જોલવાના શબ્દોનો પ્રહાર વાપરવા માંડ્યા, પણ આપણી
વાતોની નાથક બંને પવિત્ર સતીયો પોતે રાજાની સામે

બહુજ શાન્ત અને ગંભીર પહે પોતે જવાગ આપવા
ગાંડ્યો.

ગજલ

પરમ પવીત્ર પ્રજાના પીતા આપ વાત સંભળજો
બોલાવ્યા કીધાં શુન્દેથી બુલાસો તે જરા દેશે
નથી કંઈ શુન્દો મેં કીધો છતાં પકડી મંગાવો છો;
ન બોલાવ તેના શબ્દોથી અમારું દીલ વીધો છો,
ખતાવો પુત્રીના પીતા શાને કાજ અહીં બોલાવ્યાછે.
સતી તો હાથ ભેડીને શુન્દાની વાત પુછે છે

આ પ્રમાણે જ્યારે રાજાને જવાગ આપ્યો ત્યારે
રાજા જરા શાંત થયો ત્યારે રાજાએ પુછ્યું કે, ગઈ કાલ
રાત્રીને વખતે ખાર વાગ્યાના સુમારે તમારા બેજલુ વચ્ચે
શું શું વાતચીત થઈ હતી તેનો જવાગ આપો તે વખતે
સતી ખોદી: પ્રજાપિતા આપનું સમજવું બુલ લારેલું છે
રાત્રીના મારી સામુજનું માથું દુખવા આવેલું તે વખતે મારી
સામુ સુઈ ગયાં હતાં તે વખતે આપની સ્વારી કદાચ આવી
હોય તો પ્રભુને ખબર-પણ તે વખતે હું નીચેના શબ્દો
ખોદી હતી તે શબ્દો પણ અમો અમુકે લાખા તરીકે
વાપર્યાં હતા

પુત્રવધુ: વોહરો વોહ. જાંય છે:હે સામુજ દીવો જાય છે

સામુ:-વોહ જાય તો જાણેઢે ઘરમાં વોહ નહી હે:-દીવો

જાય તો જવાદે પણ ઘરમાં તેલ નથી.

આ જવાબમાં તમે ઊંધું સમજીને અમને કચેરી માં ખોતિ-
વ્યા કયા શુંહાથી કયા અપરાધથી, આ વાત રાજા
સાંભળી રાજા દીગ... ગયો પુછ્યું આવી ભાષા
બદલાવી કેમ પડી અને તમારે સારા કુટુંબમાં રેડીયો કેમ
કાંતવો પડ્યો? વખતે પોતાના પર જે જે વાતો વીતી
હતી, જેવું બન્યું હતું, તેવું સંક્ષીપ્તમાં કહી બતાવ્યું:
ત્યારે રાજા ઘણો ખુશ થયો અને સતીઓનું ઘણું રહસ્ય અને
ઘણીજ સાદાઈથી પોતે ધન્યવાદ આપવામાં કચાશ
જાણી નહી.

પછી રાજા બોલ્યો કે, તમારી વાત સાંભળી હું ઘણું
સંતોષ પામ્યો છું. પણ જ્યારે તમને કચેરીએ પકડી
મંગાવ્યા ત્યારે તમારી પુત્રવધુ શું બોલી તેનો અર્થ
સમજાવશો ત્યારે તમે પાછું જે કીધું તેનો પણ ખુલાસો
સમજાવવા કૃપા કરશો.

દોહરો

શાન્તા:—કીધું વચન મેં જે અહીં તેનો ખુલાસો આપું છું,
શુસ્સો ન લાવો દીલથી એવું વચન હું ઇચ્છું છું;
બોલો આ સાચુ માહરા વોહરી આતો વોહ સહી,
મેં કીધું પેણ હીમતથકી વોહ-તો છે પણ વોહ નહી.
તેનો અરથ સમજાવીને સંદેહ આપનો ભાગું છું,
અક્ષર બોટો હોય તો શીક્ષા તેની ઉઠાવું છું.

રાજા સાંભળે—મારી પુત્રવધુજોડી કે: વોહરી આ તો વોહ છે
મેં કીધું:— વોહ તોહ પણ વોહ નહીં:

અર્થાત: વોહરા આતો વોહ છે: હે સામુજી આતો રાજા છે.
વોહ તોહ પણ વોહ નહીં છેતો રાજાજી પણમાથે શીંગડા નથી

આ વચન સાંભળતાં રાજાના ગુસ્સાને પાર રહ્યો
નહીં પણ, લાચાર કે વચન—આપી દીધું તેટલે. કંઈ ન
કરતાં બને સતીયોની હીમત આતુય તથા પતીભક્તિ
સંપૂર્ણ ભક્તીવાળી બની તેથી પોતે નીચેના વચન સતી-
ઓએ સંભળાવ્યાં

દોહરો

બને બેની છે, માંહરી હું તો તમારો બાઈ છું;
કીધી છોકર મત મેં વળી તેની મણી માથું છું;
સરપાવ આપું પ્રિતથી તે કૃપા કરી સ્વીકારશે,
આપું વચન હું પ્રેમથી કામ પડે સંભારશે
શ્રોતાજનો સૌ સમજીને આ દાખલો મનન કરો,
બેનોજ સરવે સમજીને પતીભક્તીપર પ્રીતી ધરો;
કુખ પડે કસોટી યતાં જેથી નહીં ગભરાઓ જો,
સોનું કસોટી પર ચડે કીમત તેની યાય જો;
રંટીયામાં શીયળ અને શાન્તી અને કામા રહી.
વીધવા સ્ત્રીઓની લાજ પણ રંટીયામાં તો કહી,

એવો સાધુ સન્યાસી રેંટીયાને તો ભજે
લોગીલાલ જોલે શાંતીથી સ્મરણ તો તેનું કરો.

આ વાતનાં ટુંક સાર સ્ત્રીઓએ પોતાનું સાદુ જીવન
કેમ કરવું પતી તરફ કેવો પ્રેમ અને ભક્તી બતાવવી.
પતીનાં દુઃખ વખતે પોતાની દહાલી ચીજની પણ દરકાર
ન કરવી. પરાઈ ચીંતા-નીંદા કુથળી મુકી પોતાનું આત્મ
કલ્યાણ કરવું તે દરેક સાર્થક ક્રિયા રેંટીયામાંજ છે માટે
ધ્યાનમાં રાખી પતીભક્તિ એજ મોક્ષનું પવિત્ર સાધન છે.

ગજલ.

આખરે સત્ય તો તરતું. નગર જણ ખુશ બહુ થાતાં.
શીયળવંતી સતી નારી દેખીને સ કો હરખાતાં;
થયો ત્યાં રાજવી ખુશી વખાસન ત્યાં કરણી બાંધે.
સાદાઈમાં જીવન ગુજરો આશીર્વાદ ત્યાં કરણી આપે,
સદા જો હિન્દની નારી પવિત્ર પ્રેમ જો ધારે.
સદા કુળની શોભા સારી વધારી દીનને તારે,
વળી જે પ્રેમ સાસુનો સદા જો હૈયામાં ધારે.
સદા કલેશ પણ દૂર થાય સદા સુખી તે સંસારે,
સાદાઈ જીવનનું વૃત્તાંત બુદ્ધીથી તો પુર થાતું.
લોગીલાલ અલ્પ બુદ્ધીથી જોલે સતીત્વ સતીઓનું ઝળકતું.

આવી પવિત્ર હિન્દની રમણી પવિત્ર પતી પ્રેમ મેળવી
સંસાર સાગર ન નૌકા પાર પાડે અને શુદ્ધ નીતી ચારીત્ર
વતી પોતાની પ્રભા પર પણ સારા સંસ્કાર પાડે.

એજ વીનંતી.

પ્રેમ પુષ્પાંજલી.

સત્ય શુભમાં જોતું અંત કરેલું હુની મૃત્યુ છે. તે મહાત્મા સાધુ અને વીર છે તે દોષો પોતાનું હૃદય જીવન ત્યાગ કરી એવું ઈશ્વરી જીવન પામે છે કે તેના માટે સંસારના કુલ અંગરૂઠા માર્ગો સાફ થઈ જાય છે આકાશ એમના ઉપર વાદળની છાયા કરે છે પ્રકૃતી એની મનોહર માયા ઉપર રાજ્ય તિલક કરે છે આ અમારા આગળના રાજા સાધુ ત્યાં મહાત્માઓ આજે હીરા અને લાલ પત્થા જડેલા સોના ચાંદીના સીંહાસન પર બેસેલું અને ગરીબોના ગળાં દેખી મેળવેલી મીઠકા પર તાગડ ધીન્દા કરવું અને પોતે શુર્જના નાવિર થવું એ જરૂરી મંત્રમૂલ અને જ્યેષ્ઠાથી લાંબેલ માંસના પૂતળાઓ હરહમ કંપતા રહે છે. પ્રભુ છે, ઠરે છે, શું કરે, બીચારા પદોપકારના રસ્તે જતા વખતે પોતાની ઐશ્વર્યતા નષ્ટ થયે, માની ઠરે હિ બીજું સરકારી રાજ્ય દરબારી સત્તા માંજીસોના શરીર લગી પહેચે છે પણ તેમના ઉઠા અંતઃકરણને કારવા તેનામાં શક્તી નથી.

લેખક વસંત.

કલ્યાણ મન્ત્ર.

સન્મીત્ર બ્રાજ આંધર્વ રા. રા.

સંગીત ભારકર માસ્તર વસંત.

(ભાવે નહીં ભગવાન ભક્ત્યા)

ભાવે નહીં ભગવાન ભક્ત્યા તો

શ્રુતજા જન્મ ધર્યો ન ધર્યો છે.

દાન દયા વિનતા વિષ્ણુ :તિર્યે

ફાકટ ફુલી ફર્યો ન ફર્યો છે. ૧

કેશવ કિર્તન કાર્ય કર્યો વીના

કર્મનો કોટ કર્યો ન કર્યો છે

વૃક્ષ થયા વીના વૃષ્ટિ વૃષ્ટિ ધરી

જડ જળમાં હે તર્યો ન તર્યો છે. ૨

માયા મોહ મદને મત્સરથી

મનમાં મોહ ભર્યો ન ભર્યો છે

વસંત જોળખ અવિનાશીને

અન્યથી અથ સર્યો ન સર્યો છે ૩

૨૭૭

જગ માન દામને કીર્તિ

(નદ કદાર તેવરો)

જગ માન દામને કીર્તિ માટે સંકટો કંઈ કંઈ સહ્યઃ
 નિજ પુત્ર મીત્ર કલત્ર તો 'વાયે' અસહ્ય વારે વહ્યાઃ
 ત્વરીતે તિમિર જો નાસતાં છાતુ રહ્યું કે રખાયના,
 પ્રભુ પ્રેમ પયે ભરાય પગલું એક પાણું ફરાયનાં ટેકઃ
 માન્યવેની નગરી દ્રોષે દેખાય પલ્લ પગ એક ના,
 દેહાય લેહાય અપદહા એજ કાચા ટેકના,
 અસહાત્મભાવ સહેવ તદવત પારો અન લે ધરાય ના,
 પ્રભુ પ્રેમ પયે જગાય પગલું એક પાણું ફરાય ના,
 જનમ્યા જગતમાં તેને મર્યું માનજો અવસ્ય છે,
 કાવમ કૃતિ કરી જાતાં દેહોને ભાઈ કં આલસ્ય છે,
 વસંત આ મોંધું મનુષ્ય જીવન પુણ્ય વિના પમાય ના,
 પ્રભુ પ્રેમ પયે જગાય, પગલું પાણું ભરાય ના.

જેને માત વાત તણી પ્રાર્થના નથી તે ગાઈ,
 પ્રભુ કેરી પ્રાર્થનાને ગાઈ તે ના ગાઈ છે.
 આંદિ નહિ માત વાત તણી પુજા ચિત્ત મંદી,
 પ્રભુ તણી પુજા ચિત્ત ચાહી તે ન ચાહી છે.

જેને માત તાત તણી આંતરડી ઠારી નહો,
 અન્ય તણી આંતરડી ઠારી ન ઠારી છે.
 આમીન પ્રસાદી માત તાત તણી મન ઠારી,
 પ્રભુની પ્રસાદી ગણી ખ્યારી તે ના ખ્યારી છે.

(૨)

માત તણાં ઉપકાર ધરણર, અન્ય નહો ઉપકાર એકે,
 માત તણી મમતાની ધરાધર, અન્ય તણી મમતા કુણ લેખે;
 માત તણા ઉપકારની કીમત, રાજ્ય તણી રીઢીથી અધકીછે,
 માત તણી મમતાની કીમતથી, અવધી અવધી અવધી છે.

સંગ્રાહક—મારતર વસંત.

નાણાં વડે નાચરંગ, નાટક, તમાસા નવા,
 નાણાં વડે નારીનાં ચરિત્ર ચિતરાણાં છે.
 નાણાં વડે ગાડી લાડી વાડી પણુ પાળી શકે
 નાણાં વડે નામ ઠામ છાપામાં છપાણાં છે.
 નાણાં વડે શરીરના સારા શણુંગાર હોય,
 નાણાં વડે જ્ઞાનપાન અખૂટ અથાણાં છે.
 કેશવ કહે છે ગાદી તકીયા, હીંડોળા ખાટ,
 આરીયો અટારીયોમાં નાણાં છવરાણાં છે.

સંગ્રાહક—મારતર વસંત.

સુધારા માંહે બળેલી પેલી દેશનની પેલી છેલી,
છળેલી મચેલી પુરી ગદારમાં. ૧

સાડી અર્ધ હોડેલી, ટટી પોલકે કસેલી,
મડી ખીન્ને લટકેલી, બેઠેલી રહે બેલરમાં. ૨

રૂમાલે ખાંધેલી વેણી, અંદમા અંઠેલી,
આંગો છત્ર ખૂટથી છંદેલી, છાટેલી શુંગારમાં. ૩

ખરેલી વાંગી કેલી ઉધરેલી ને બનેલી,
ખગટેલી ખાંતુ ગંઠો, સુંધરેલી આ સંસારમાં ૪

(૨)

હાજ કીધી ત્યાજ આજ કાલ લાલે મહ્યુ રાજ;
કામકાજ કરવાની ના ઉચ્ચારાય છે,
બાજ જેવી ગાજછી, અવાજ પાજ તણો સાજ,
ખામું બાજ સંજ પ્રતિ હવાજ ખવાય છે,
પાજ સતિત્વની તોઠે, અંદાજ ન ઉપજતો,
દામ દીનની ન ખાજ -હોટલે લેવાય છે,
છાજતુ નથી ઈલાજ લેવા નર છે નારાજ;
તાજ અનીતીનો અજ સુધારો મનાય છે.

આર્ય સત્તાર

(૩)

ઊરતી બાળા પ્રતિવૃત્ત પાળવામાં મતી,
 પ્રથમથી રાખી વૃત્તિ સખળ સુધારશે.
 સીતા સતી દમયંતી, દ્રૌપદી આદિની કૃતિ,
 પવિત્ર પ્રતિમા રૂપ, ઉરમાં ઉતારશે.
 કિર્તી થશે તેા છતી, સુધરશે સંતતી,
 ને સંપત્તી સંસૃતી સુખ શતધા વધારશે.
 અંતે ઉત્તમ ગતિ ને ઉન્નતિ ઉન્નવળ અતિ,
 ધૃતિ ચરણુમાં સતી, તરશે ને તારશે.

સંગ્રાહક—બાળગાંધર્વ માસ્તર વસન્ત.

(મીત્ર પ્રેમ-પુષ્પાંજલી પુરી.)

શ્રીચુત પાદરાકર. કૃત.

અમે ભોગીઓના બાળ. એ રાહ
 અમે ભોગીઓના બાળ,
 વિશ્વતાપ તાપીને તપાવશું.
 હઇને સિંહ સમી કાળ .
 પ્રેમયોગ સાધશું સધાવશું
 અમે પશુતાના કાળ
 પ્રમયોગ એકજ આરાધશું.
 અ વીરના સંતાન
 કર્મવીર બનીને બતાવશું.
 અમે ખુદ આત્મારામ
 અમરપદ પામીને પીરામશું.

તુ તને પીછાન

ઘણકર્તા વીજ અજવાળે પરાવી મેલી લે-લે-લે
 ચલી ચલી જો ચલી નયો પછી તું બ્યર્થ પસ્તાયો. ૧
 ઇજ્જત ધન માનને મીલકત બધી વારીજ છે સરજત.
 ત્વને બાંધી એ રાજે જટ ઉડી એ ધાર ઉઠાયો. ૨
 બદ્યો અગ્નિ એથી શું વડીલ ટોકટર બન્યાથી શું
 કળા કવિતા ક્યે શું શું હબ્બુ ત્હારું સફળ થયો. ૩

લગાડી લે (અસલ) લગની મોહણત છોડ મીટાની.
 ન હીંમત તહારી કોડીની ચિંતા ઉપર કબુલારો. ૪
 ન થા કાલુ ઘરો ઘરનો હુકમ અલખત શુદ્ધરનો.
 લવારો સુણુ પાગલનો રમત જલ્દી પતી જશે. ૫

શ્રી સદશુરવે નમઃ

ભજન.

આતમ જ્યોત જગાવો મસ્તો મનને મારો. આતમ
 પળપળ પારખ લાખની જાએ જ્ઞાન વિવેક વધારો
 સહજ સમાધિ પામી સત ચીટી આનંદ અપરંપારો
 મસ્તીનો જોરજ લહાવો. આતમ. ૧.

ઈડા પીંગળા નદીઓ લહેરે સુખમણી સહધારો
 ત્રીવેણી ત્રટ પર આસન મારી આતમ કાજ સુધારો
 સમાધીનો જોર સીતારો આતમ ૨

ધ્યાન ધારણા ધરી સમાધિ સ્વાનુભવે ઉજ્યારો.
 ઘટ ઘટ પરઘટ પરખાશે રગ રગ અમૃત ધારો.
 આનાહત નાદના તારો. આતમ. ૩

હું તું લેદ જધાય વિસાયો અલેદ માર્ગ હુમારો.
 આત્માનંદની જોર ખુમારો મસ્તી મઝાની વિસ્તારો.
 જુવો પ્રભુ પરઘટ પ્યારો. આતમ. ૪

તુન તુન જાગવત રમીયા રમરમ રસ રસુકારો
 મુલે ઝોલિયા મસ્ત ફકિરો પામરનો નહિ આરો.
 મનુ સમજે શુ નિચારો આતમ. ૫
 મરી જાણુને હવતા વીરલા તથા નિવળ વિદારો.
 બહેરા મુગા મગુ બનતાં પાગલ પામે પારો
 હાટયા ગણાય ગમારો આતમ. ૬
 સદશુરે સેવે શાણા મગશે જ્ઞાન તણા અલંકારો.
 પરમયોગ પ્રકટાવે પ્રભુરામ શુર હવતારણુ હારો.
 જ્યોતી ઝમમગશે ધારો આતમ. ૭
 સત્ય જ્ઞાન આત્માનું ચાતાં વાગે આનંદ તારો.
 બંજવેયો કોઇ મસ્ત ફકિર અને પામે કો યેલા ગમારો.
 મળીમય શુર ગમ ધારો આતમ. ૮

સ્વાનુભવનો બહાર.

(આશા) (ક્યા માગુ શુણ હીણા એ રાગ)

આનંદ અનહદ થાય સ્વાનુભવે આનંદ અનહદ થાય.
 અપુર્વ યોગ સમાધિ પામતાં સ્વરૂપ નિજ સમજાય.
 ઝંકારે કોઇ અદ્ભુત જ્યોતિ પ્રકટ પરાત્પર થાય.
 સ્વાનુભવે. ૧

નાદ અનાહત થાય અંતરે તું તું તું સંભળાય.
ભૂલી વિશ્વને સોદમ સાથે અપૂર્વ આનંદ યાય.
સ્વાનુભવે. ૨

હું ને હું વિસરી તું સ્થાપું સર્વ અલેદ જણાય.
અજળ અવિરલ રસ મસ્તીમાં આજ હૃદય તો ન્હાય.
સ્વાનુભવે. ૩

સત્ય જ્ઞાન આત્માનું ચાતાં જડ ચૈતન્ય જણાય.
પર વસ્તુ ત્યાગી સવિવેકે નિજનું તું તે ગ્રાણ.
સ્વાનુભવે. ૪

હું-કર્તા હું લોકતા મહારા કર્મ તણા મહીમાય.
મુજ આત્મના અપૂર્વ બળથી પ્રભુપદ સહજ પમાય.
સ્વાનુભવે. ૫

લક્ષ અલક્ષ્ય અમોઘતત્વ એ આત્મ તણુ સમજાય.
સહજ સમાધિ પામી સત્યોત્ત આનંદ દિવ્ય પમાય.
સ્વાનુભવે ૫

અપૂર્વ ભાવે કર્મ તોડતાં જ્ઞાન સ્વરૂપ થવાય,
રાગ દવેષ જેતાં સમજાએ પરમ તત્વ પણ માંહય.
સ્વાનુભવે ૭

તદા મળે અદ્ભૂત અનંદો આનંદ અંગ ન માયં,
મણીમય મૂકતી મળે પલકમાં જ્ઞાની શુરૂની કૃપાય.
સ્વાનુભવે ૮

(ગુરુનામકી ગોળી)

ગોળી હય ગુરુ નામકી ચાટ હય આસમાનકી
 તાટકું નીચાન સતો ગોળી હય ૧
 પડરીપૂ તજ હંઠા સને ધર ધ્યાન અજપા રાહકી
 સુધુમણામાં તું જીવેછી ગંગા પારકી. ગોળી હય ૨
 અલખ જ્યોત જગાપી જેજે નાદ નીરખ્યો નેહયા,
 ચીત્યો ચીદાનંદ તેજે રાહ એહ સવ પારકી. ગોળી હય ૩
 આલખ નાય નીરંજ નીરખી જ્યોતી જુંજો પ્રસાંકકી
 દેહ ફંગરમાં વસે સરમાઓના બ્રહ્મા થકી. ગોળી હય ૪
 શ્રદ્ધા મને સૌ યાય છે. કર કામ. તું આ નેકથી,
 આગસ તણ કર અધકટવા મણી સુખ નિદ્રા ભગકા.
 ગોળી હય. ૫

જીવતા મરે.

પુદાકા નર જે ચહાતા હય, જીતા મુદાં હો જાતા હય
 મરે બા આપ આપોસે કરૂન કરશે એ મુદતિ,
 કરૂન દે મન મીટીસે અપન અમર હો જાતા હય. પુદાકા ૧
 પલકમેં શરૂ હોળી હય પ્રલકમેં પલક જાતી હો,
 અજળ નજમ ન હંસેંદય મણી એ નર જાતા હય. પુદાકા ૨

અલખ ધૂન.

(રાગ એક તાળાનો)

અલખ શું અવિહત સૂરતા ચઢી જઈ નિશ્ચયના મહેલે,
જ્યોત્સ્ન સોહમ સાધે મુનીવર શુન્ય શીખરપર ચઢી. અલખ ૧
અગમ નિગમ શું લાન કરીને વગર શલાટે ઘડી. અલખ ૨
ત્રીવિણીના તટપર એ શોભે જુમાનાદની ઝડી. અલખ ૩
દવાર દહાસન રાખ્યું તેહનું. ધ્યાન યોગ લાકડી. અલખ ૪
પ્રાણાયમ પસ સાદ કરીને મણી નીશામાં પડી. અલખ ૫

શું ડરવું!

મરવું ધર્મ શરીરી સૌનો.

એમાં તે શું કરવું,
પટકુળ બદલી પીયુને મળવું,
ગગન ઉપર ઘર કરવું. બાબા એમાં તે શું ડરવું. ૧
પીર પેગંઝર અવતારિ ને,
પડે શરીર બદલવું;
એવું મરવું સંતોનું બાઈ,
મહાજળે જળ મળવું. બાબા એમાં તે શું ડરવું. ૨

ધણીની થાપણુ ધણીને સોંપી,
 મટી ગયું સામવણું,
 જ્ઞાતમશામ ન ફરરા ચર્ધને,
 વાયુ લહરવત કરવું. બાબાએમાં તે શું કરવું. ૩
 જીવતાંને ભય મરવાનો બાઈ,
 પળ પળ નામ સમરણું;
 સાગર મુવો શરૂને હાથે,
 ફરી ફરી નથી મરણું. બાબાએમાં તે શું કરવું. ૪

દર્દના સત્કાર.

જ્યમ જ્યમ દર્દ આવ્યા કરે, ખૂબ ખૂબ ખુરી ત્યા માનવી,
 સમજી જવું કે દિલ્લરે કંઈ ભેટ આપી નવી નવી. જ્યમ. ૧
 મુખ કાજ શાને આપકે, મુખ દુખ બધું જ મન વડે;
 મનથી ચડે મનથી પડે, મનથી બન્યું છે માનવી. જ્યમ. ૨
 આશક થવું નથી મરકરી, દીલ્લાહની ખરી દીલ્લમરી;
 આ ખડકને ખાલી કરી, મદીનગી ભતલાવવી. જ્યમ. ૩
 રસી પ્રીત ચીજ અહો ભડી, ન દેકે બીજી જ્યાં વાતડી,
 ખપ હોય તેણે અબ ઘડી, સારી જહાંને પી જવી. જ્યમ. ૪

દુનીયાના ઉંધા ચશ્મા.

ગઝલ

- દુનીયાના ઉંધા ચશ્મા, દાહ્યા દિવાના લાગે,
 નરસીંહ હતો દીવાનો, મીરાં હતી દીવાની,
 ભક્તિ સુધા પીનારાં, દાહ્યા દીવાના લાગે. ૧
- જે પ્રેમના સુપંથી, નિજ પ્રાણને વીસાર્યા,
 ફરહાદને એ મજલુ, દાહ્યા દીવાના લાગે. ૨
- જે કર્મવીર ગાંધી, જઈ જેલમાં વીરાળ્યા;
 તે પણ જગતની આંખે, દાહ્યા દીવાના લાગે. ૩
- મણિ મસ્ત એય થેલો, પાગલ માંહિ પડેલો;
 લાલન બધાંની નજરે: દાહ્યા દિવાના લાગે, ૪
- કમળાનો રોગ જગને, પીણુ તમામ ભાસે;
 પાગલ તો જગથી ત્રાશે, દાહ્યા દિવાના લાગે. ૫
- જગને જરૂર જરની, આત્માની ના ના પરવા;
 મણિને જરૂર ધરની, દાહ્યા દિવાના લાગે. ૬

કાગા ચુન ચુન ખાઈ જો,
 સળ ચહુ તનકા માંસ.
 મત ખાઈ જો દો આખીયા
 મોરે પીયુ દર્શનકી આશ. ૧

કામ છોડે તો, રામ થવાય.
 રતી છોડે તો, સતી થવાય. ૨

કેાઈ જ્ઞાની જાનત જ્ઞાન હય, છુને લક્ષ લીયા અકાર
 પલક એકમાં પલકે અખા, પછી કાંપચી મરે સંસાર. ૩
 પ્રીતમ પતીયા તમ લીખું જળ તુમ હો બીદેશ.
 તંનમે મંનમે નેનમે વાકો કયા સદેશ. ૪
 જેને જેશું પ્રીત તે તે અર્થે મરી મટે.
 છે જો જગતનીરીત, વિદલ વિવેચ તણ પ્રભુ રટે ૫
 સ્વપ્ના ફેરી મુંઝરી દીએ કુપમાં ઠાર
 વે જુલેશી કપ સેજવે છુને મીલી તાકાળ ૬
 દર્શન દર્શન સૌ કરે, દર્શન આતમ રૂપ.
 કરતાં શિવ મુખ સંપન્ને પટે ન જવ જળ કુપ ૭
 આતમ સામે ધર્મ ત્યાં ત્યાં જનનું શું કામ.
 જન મન રજન ધર્મનું મલ્લ ન એકે બંદામ. ૮
 હોવે તંન મન અલપતા જનકે સંગ નિમીત
 જન સંગી હોવે નહી તાતે મનિ જગ મીત, ૯
 કેવળ આતમ બોધરે પરમાર્થ શીવ પંથ,
 તામે છુનેક મગનતા સોહી જાવન શ્રંથ. ૧૦
 પછી પાજ કયા પાવનો મીટયો ન મનકો ચાર,
 નસુ કે સ કેા ધરદી કેાલ દગતર. ૧૧
 જ્ઞાન બીન વ્યદવારકો કયા જનાવત નામ,
 રતન કટો તેા કાચકો અંત કાચકો કાચ. ૧૨

ધ ન જોજનકા જત કરેા શુમાન જાનેા તરુવર પાકા ખાના
 લગત વાજુ અતે કદ પડતા તેા તે પર એ

તાકિયા કરન ૧૨

જન પ્રેમીયોકા કર્મ ળસ નિઃસ્વાર્થ માત્ર હય
 ચોહી જગતકી નયોતી ઉજવળ પ્રેમકે સત્પાત્ર હય
 જસે પ્યારા જગત હીત જો

લોક સેવા જસે હે,

સાધુ સરખા અવનિ નલમેં

આત્મ ત્યાગી વહી હે

પ્રેમ મય હો જાઓ

સંજપર પ્રેમકી રખેઓ નજર

પ્રેમકી ધારા બહાદો

જીવધારી પાત્રપર

પુદ્ગલસેં રાતો રહી જાણે તસ નિધાન.
 તસલાળે લોલે રહો અહિતમ અલીધાન,
 પુદ્ગલ ભાવ રૂચે નહો તાસેં રહે ઉદાસ
 સો અંતર આતમ લહે પરમાનંદ પ્રકાશ

લીલુડા તર રસ લયાં કાપે અંગો અંગ
 બાળે છે દે બળ કરી તોય તને નવરંગ
 અલખ રસ મસ્તાન જે પ્રધાનંદે પૂર
 આત્મજ્ઞાની દોહલા મીલે તુરાની તુર

લેખક—

મારા બહાલા મીત્ર શ્રીયુત પાદરા કર કૃત્યની કવિતા
 પૂરા કરતાં મને લખતાં આનંદ ધાય છે મારા પુસ્ત-
 કમાં શ્રીયુત પાદરાકરે કૃપા કરી પોતાની અલભ્ય કવિ-
 તાઓનો સંગ્રહ મને છપાવવા માટે જે ઉદારતા બતાવી છે
 તેના માટે લેખક તેઓશ્રીનો આભાર માને છે,

જેન કોમના પરમહિતેચ્છ દાનવીર અતે વિદ્યાવિભારી
શ્રીમાન્ શેઃ પુનમચંદ કુરમચંદ કોટાવાલા.

— વતન પાટણ —

શેઠ પુનમચંદ કરમચંદ કોટવાળા

દરિગીન ઇંદ,

શ્રી મુનને સન્માનિ જનમાં દીન દુખિના દાનમાં
 પ્રિયવાણિ વદન વિહારિણિ, સુકુવંત ઓ શ્રી માન્યમાં
 દુષ્કાળ દુખ નિવારણ નિજ અત્ત ગૃહ ઉપાદિયું
 અપંગ પામર મનુષ્યને દર્ષ, સાદ્ય નામ ઉત્તમિયું ૧
 નિજ પાર્શ્વશાળા ચોકમાં, ત્રિરિરાજની રચના કરી
 ગરૂ ગિરી સમતસિખરની સુલ્ય, શોભા આહરી
 પહાડ મહા, વીશાળનો, દેખાવ પ્રસન્ન, આપતો
 બારે બેઠા પદાધારિયો દર્શન, મેળો ભમતો ૨
 ઈશ્વરજી દ્વિત્ય જગાવિયું, અખીલ પાટણ શહેરને
 જમાડવું ભલિ ભુક્તીથી, રેણાવું લક્ષ્મી નહેરને
 તમામ વસ્તિ એક દહાડે, પ્રેમથી લોજન જગે
 એક દિન એવો ઠરાવવો નર નારિ આનંદે ધ્રુમે ૩
 એ યોજના મુઠી અમલમાં, સાંસિક કામ ઉપાદિયું
 સહસ્ત્રો વરશમાં ન થયું તે, કામ કરિ દેખાડિયું
 નથ પાટણ નેહાતરી ઉર, ઉમી લોજન આપિયું
 નહિ સવાવું તે થયું નિજ, નામ અમર રાખિયું ૪
 સમગ્ર પાટણ શહેરની, તમામ વસ્તિ નેહાતરી
 પ્રીતેથી નથ જમાડિયું, ઉમંગથી ધન વાવરી

તે ચાદિની પાણિ પળાય છે, જેઠ વઢ એકાદશી,
 માળાએ અર્પિ મહાજને જન મનમાં રહિ છે વશી પ
 નરેન્દ્ર રાજ્ય પીતા સયાજી, રાવ ગુર્જર ભુપતા
 પાવન હીધું પધારીને, તમ ભુવનને ધરણીપતી
 ઉધાન ચંદ્રાનંદમાં, દીપોત્સવી પ્રકાશતી
 ગગને લેટે આતસખાજી, શોભિ રહી અલકાવતી ૬
 જૈન સ્માર્ત કેસ ચારૂપ, ધર્મ ક્વેશ વિદ્યારવા
 મધ્યસ્થ નિમ્યા આપને પુર, એક્યતાને વધારવા
 રાજ્ય માન્યને નય માન્યનું, ભુવણ આપે માર્યું છે
 જૈન છાં છતાં ઉભય પક્ષનું, મહંત માત્મ વધાર્યું છે ૭
 અનેક પ્રસિધ્ધ કાર્ય આપ, સુખાર્ક હસ્તે નીવડ્યાં
 રત્નેન્દુના સ્મણેમાં મન, જાત લાવોથી લખ્યાં
 પુષ્પ ગ્રંથી તુલ્ય સંપની, ગ્રંથી ગુંથી છે ખરી
 પ્રિય પુષ્પ ગ્રંથિ માળ આપની ગ્રંવામાં માજને ધરિ ૮
 દીવાન હસ્તે મહાજને, મોંઘું માન પત્ર આપિયું
 એ માન તુલ્ય અવર જનોએ એવું માન ન ખાટિયું
 શર્દ પુર્ણિમા ચંદ્ર શેઠ નિ કિર્તી કુર્ણુ પ્રસારતી
 નિશા પતિ ગીરી લવીનો, હૃદય સ્નેહ સંભારતી ૯

નીશાની નાગાઈ

(કેરી ગુરૂ વીરે)

ગરબી ચોરબી

(કામલુ દીસે છે અંબેલેલાં એ રાગ)

કેરી ગુરૂ પોતાના સેવકને ગુરૂ તારશે રે (૨) ગુરૂ તારશે રે
 ગાળો કંઈ મારશે રે કેરી ગુરૂ પોતાના
 કદી જાનની વાત કરે નહીં મોહ માયા વળી જુઠું તને નહીં
 ધર્મ તણે ઉપદેશ નહીં સંભળાવશે રે (૨) નહીં સંભળાવશે રે
 મન દુખાવશે રે કેરી ગુરૂ પોતાના
 લોક વાક્યનો હર નહિ રાખે આડું અવગુ બોધી નાખે
 સદમારગનો રસ્તો એ નહીં જાણશે રે (૨) એ નહીં જાણશે રે
 એ નહિ જતાવશે રે કેરી ગુરૂ પોતાના
 બોધીલાલ

નીશાની નાગાઈ

આશા ગારી

કામ છે દુષ્ટ વીકારી—એ રાહ)

કેદની દેવ નીવારો સુર સંજ્ઞન કેદની દેવ નીવારો દેક
 કેદ કર્યાથી પરવશ બનશે કરશે મન ગમતો લવારો
 સુર સંજ્ઞન
 ઈજ્જત છુટશે સુખાઈ વધશે તજશે વિશ્વાસ તમારો સુર
 આજસુ થાશે દહેરી કહેવાસો એ ભુત છે જરહરનારો સુર
 નીશાથી મુને કુચ્છં કુખુદી સુખુદી તજનારો સુર
 ભુતનો ભાઈ ઈજ્જતનો શત્ર હાડ મોંસ સુસનારો સુર
 કષ્ટને નિરંછત કર્યા એ દુષ્ટે તેને ગણે કેમ પ્યારો સુર
 જોદું જોલાવે જાન ભુલાવે છે ચૈસાને તજવનારો સુર
 કાવની વીનંતી ઉર ધરીને કેદ તમે મુજ પ્યારો સુર
 બોગીલાલ.

કેશીની સ્થિતી

લાવણી

નીહાળ્યા જ નજરે મેં કેશી કરે છે નીચામાં શેખી
કરે છે એને સી દેખી દ્રવ્યનો નાશ કરે પેખી
મગજથી ભય ઘણા ખેંકી કીરવી કુવામાં દે નાખી
નીહાળ્યા નજરે મેં કેશી કરે છે નીચામાં શેખી

સાખી

કેદ કરવી રહેલ છે, છરવવી ચુરકેલ
ભાણું પરે એ કાઢને કરશે તેનો ખેલ
ફેલથી કરશે એ નાંગો દેખીને સવળા કહે ભાંગો
નીચાની દોર ઠેર કરશે હામને હામ સી હરશે નિહાળ્યા

સાખી

હામ કહાલી લે કેદમાં હમ મીત્રો મળી સાથ
કેદ કરી ગાંઠો બને રમશે ભાતમલાત
વાતમાં મરકેરીઓ કરશે લોકથી વણ વાકે લગશે
વસતું ભાન નહીં રહેશે મોઢામાં આંખું બકશે

નિહાળ્યા

સાખી

સારી ખુરી સર્વની હોય રાય કે રંક
 દુનીઆ વાત કરે ખરી જેના જેવા ઢંગ
 મોટાની વાત પુઠે કરશે ગરીબની મુખ આગળ ધરશે
 પછી જો લાજથી નહીં ડરશે લોકના મહોઠાએ ચઢશે
 નિહાળ્યા

સાખી

લોક બળવની કેદનો કરો દેમ તમે સંગ
 ઢંગ રંગ ઉડી જશે. યશે ધજ્જતનો ભંગ
 સંગત કાય નહીં કરશે જીવતર નજીબું ઠરશે.
 કવિની સીખ ઉરે ધરશે લોકમાં શાખાશી મળશે નિહા

લોગીલાલ

લોકગીત

સાયબાની શીખ

સૈયર મોરી 'ઝરબો' ઠાપાં ચાર ને
 ઝરબડીએ રમે રે તેવ તેવડીર લોલ
 સૈયર મોરી ધરદ પુનમની રાતને,
 અન્નવાળા ખડેરે માલેકચોકમાં રે લોલ
 હું ઉભી માતરા ઝોરડીયાની જા'રને
 સૈયર આવેરે મુજને તેડવારે લોલ
 સૈયર મોરી સસરાને જગાડોને
 સસરાના મોકલીયા રમવા આવશુ
 સૈયર મોરી સામુને જગાડો ને
 સામુના મોકલીયા રમવા આવશુરે લોલ
 સૈયર મોરી સાયબાને જગાડો ને
 સાયબાના મોકલીયા રમવા આવશુરે લોલ
 મોરી મોરાં આછા સાળુ ઝોડને
 ધરબતડી લીડો તો દીસો પાતળાંરે લોલ
 મોરી હળવે તાળી ખાડો ને
 હાથડીયા સમ મનશે રે ખંભા હળશેરે લોલ
 મોરા મોરી હળવે કુદડી ફરને ને
 ફેરડીયા ચડશે તો યાશે આકળારે લોલ
 મોરી મોરી ઝીલે રાગે ગાને ને
 જ્યોત્સનાની છવણુ નેવા આવશેરે લોલ

ક્યાં રમી આવ્યા

સાંભળરે મારી સજનીનાર રજમાં ક્યાં રમીઆવ્યાછ
 હમણાં ચીર પેચેતિાં ને ચીર ક્યાં ચોળાણાછ
 વનરા વનને મારગ જતાં સામી મળી ચાર સૈયરૂછ
 સૈયરૂ દેખી હમચી ખુદી ચીરત્યાં ચોળાણાછ
 સાંભળરે મારી સજનીનાર રજમાં ક્યાં રમી આવ્યાછ
 હમણાં કાજળ આંજ્યાંતાં ને કાજળ ક્યાં રોળાણાછ
 વનરાવનને મારગ જતાં સામા મળયાં માખાપછ
 માખાપ દેખી આંસુ આવ્યા કાજળત્યાં રોળાણાછ
 સાંભળરે મારી સજનીનાર રજની ક્યાં રમી આવ્યાછ
 હમણાં વેણી વાળીલીને વેણીક્યાં વીખાણીછ
 વનરાવનને મારગ જતાં સામા મળયો મન લમરોછ
 લમરો મારી વેણીએ બેઠો વેણી ત્યાં વીખાણીછ
 સાંભળરે મારી સજનીનાર રજમાં ક્યાં રમી આવ્યાછ
 હમણાં ટીલી ચોડીલી ને ટીલી ક્યાં ખોવાણીછ
 વનરાવનને મારગ જતાં સામા મળયા મા' દેવછ
 મા' દેવ દેખી પગડે પડીને ટીલી ત્યાં ખોવાણીછ
 સાંભળરે મારી સજનીનાર રજમાં ક્યાં રમી આવ્યાછ
 હમણાં ચુડી પહેરીલીને ચુડી ક્યાં નંદવાણીછ
 વનરાવનને મારગ જતાં સામે મળયાં ગોધનછ
 ગોધન દેખી દોવા બેઠી ચુડી ત્યાં નંદવાણીછ

પરદેશમે

હિતરત્વી કામમાં આ ગીત ગવાયો પણ તેમાં શુદ્ધ
પતિ પ્રેમની છગક હોવાથી શ્રોતા આગળ રજુ કરે છે

આજ મારી ચોળી લીંબાણી રંગ રસમે

આજ મેરા પીયુ મયા પરદેશમાં આજ મેરા

કારી હોડીમે દહીડા જમાયા,

આજ મેરા જાને વાળો પરદેશમે આજ મેરા

કારે તે કુન્જમે આવલ પકાયા

આજ મેરા જાને વાલે પરદેશમે આજ મેરા

કારી તે મટકીમે ઠંડા જલ પાણી

આજ મેરા પીને વાલે પરદેશમે આજ મેરા

કારાતે પતેમે દવીંગ સોપારી

આજ મેરા આવલુ વાલા પરદેશમે આજ મેરા

કારાતે પલંગમે બીછાના લગાયા

આજ મેરા પોઢલુ વાલા પરદેશમાં આજ મેરા

(મળેશું)

કેર કાંટો વાગ્યો.

સવાસોં થી દોહસોં વરસનું આ બુતુ ગીત જેની
 ભવિષ્ય વાણી તરીકે પહેલાં જોલાતુ ન હોય તેવી ભાવના
 અત્યારના જમાનામાં લાગવાથી આ ગીતમાં કંઈક સંસારી
 રહસ્ય સમાયેલું છે, કંઈ જાતના આજના કાંટા વાગ્યા તે
 કાંટાઓનું દીગ દર્શન રૂપી આ લોક ગીત શબ્દોની કીમત
 ન કરતાં તેના ભાવની કીમત જરૂર આંકજો,

લોક ગીત.

પેલા વડોદરાના વધદડા જોલાવો
 આડા પડદલા બંધાવો
 આરે ઢોલીયા ઢલાવો,
 મારા કાંટડીયા કઢાવો, પીયુ અરરર હાય કેર કાંટો વાગ્યો
 ૧ ઘરમાંથી રાંધણીયા ને કાઢો ધુમાડે આંશ્યુ દુખે
 પીયુ અરરર હાય કેર કાંટો વાગ્યો
 ૨ ઘરમાંથી ઘંટડીયુને કાઢો દળત્રાં બાવડાં દુખે
 પીયુ અરરર હાય કેર કાંટો વાગ્યો

- ૩ ધરમાંથી સાંજેલાને કાઢો ધનકાદે ખંખા દુખે
 પીયુ અરરર હાથ કેર કાંટો વાગ્યો
- ૪ ધરમાંથી દુઝળીયાને કાંકો વસોવનાં ફેટો ફાટે
 પીયુ અરરર હાથ કેર કાંટો વાગ્યો
- ૫ મારી સામુજી બહુ લડતી વાતોમાં કટખો કરતી
 તેથી જુદુ રહેવાં મ્હાતી પીયુ અરરર હાથ કેર કાંટો વાગ્યો
 વળી મીનસી મુજ જેઠાણી મધ કરતાં જો રોકાતી
 ન ભરતાં લોટો પાણી પીયુ અરરર હાથ કેર કાંટો વાગ્યો
 વળી નણુલ્લી બહુ બોલે મને ગણતી તણખલાની લોલે
 એનાં બચકલા બંધાવો એને સાચરીયે વળાવો
 પીયુ અરરર હાથ કેર કાંટો વાગ્યો

લોકગીત

ગામડાંનું સ્વાગત.

ઝીણું મોર ટહુકે છે : લીલી ના ઘેરમાં

લીલી ના ઘેરમાં હરીવનરાયમાં. ઝીણું. ૧

ઉતારા દેશુ લીલી ના ઘેરમાં

દેશુ મેઢીયુને મહોલ લાલ. ઝીણું. ૨

દાતણ દેશુ લીલી ના ઘેરમાં,

દેશુ કટીએલાં દુધ લાલ. ઝીણું. ૩

નહાવણ દેશુ લીલી ના ઘેરમાં,

દેશુ નદીયુનાં નીર લાલ. ઝીણું. ૪

સોજન દેશુ લીલી ના ઘેરમાં,

દેશુ વેગરીયો કંસાર લાલ. ઝીણું ૫

સુખવાસ દેશુ લીલી ના ઘેરમાં,

દેશુ ચોરવાડી પાન લાલ. ઝીણું. ૬

પોદણ દેશુ લીલી ના ઘેરમાં,

દેશુ હીરોળા ખાટ લાલ. ઝીણું. ૭

(સારસ

સાક્ષર શાહ્યાભાઈ ધોળશાળ કૃત.

રાગ માહ તાલ દાદરા.

તાઈ જીવતર જોલાં ખાય, ઓ હંસા નિંદ ના ગઈ,
તાઈ આયુધ્ય જોજે જાય, ઓ હંસા નિંદ ના ગઈ. ટેક.
જોબન ધન જાશે જરૂર, ઉડે જેમ કપૂર,
જમવત લજ લાવથી, શું હંસા ચાટે ધુળ. તાઈ૦ ૧
કાજે આજો કાળજ ખાશે, મનમાં જરી એ ચેત;
કાળ ઉંદરડો કરડે તાઈ ઉત્તમ આયુધ્ય સેત. તાઈ૦ ૨.

પીડે છે પ્રાણ લોકોના.

(યવાનું ના ચવાનું કહે નજીમી કોણ-એ સહ)

પ્રપંચી પાપનાં પુતળાં પીડે છે પ્રાણ લોકોના,
હૃદયના કુર ને કાગા, પીડે છે પ્રાણ લોકોના. ટેક,
બીછાવી જાગ મતલબની, લડા બગડા બની બેસે,
દયાળુ નામ ધરનારા, પીડે છે પ્રાણ લોકોના. ૧
પ્રથમ પૈસાથી મીત્રાઈ, બલે હોય પુત્ર કે બાઈ,
દગાબાજીથી ઠગનારા. પીડે છે પ્રાણ લોકોના. ૨

ગરજ લેખા ગરીબ ગોલા, ફસાવી કંઈક મનુષ્ય ભોળા,
 સમય સાધી પટકનારા, પીડે છે પ્રાણ લોકોના. ૩
 ઇતરો સત્યનો નાખે, વચન મીથ્યા મુખે લાખે,
 અઘટતા ઘાટ ઘડનારા, પીડે છે પ્રાણ લોકોના. ૪
 હમેશાં સ્વાર્થને દેખે, ન્યાય અન્યાય ના લેખે,
 દૈવથી નહીં ડરનારા, પીડે છે પ્રાણ લોકોના. ૫
 અહંપદમાં બની અંધા, કરે ઉંઘા કંઈક ધંધા,
 જગતને દોષ દેનારા, પીડે છે પ્રાણ લોકોના. ૬
 મુખી કોઈ અન્ય દેખાએ, જવાસા જેમ ખીજવાએ
 બળીને આપ મરનારા, પીડે છે પ્રાણ લોકોના. ૭
 સત્યનો અંશ ના જેને, જગતની લાજ શું તેને,
 ભુંડાપે ભાર ભરનારા, પીડે છે પ્રાણ લોકોના. ૮
 ઉચારે વેણ મુખ ઝેરી, બનાવે વિશ્વને વેરી,
 ન ધાર્યે પ્રાણ તજનારા, પીડે છે પ્રાણ લોકોના. ૯

(પ્રાણ પ્રેમ પુણ્યમાળા)

નંચે તુકતે નજર આતે.

(બીના પ્રભુ પાસ કે દેજે એ-રાગ)

ચે દુનિયાકે તમાશેમેં, નંચે તુકતે નંજર આતે,
બીના સમજે બીના શોચે, કંઈ હીવાનેં બન જાતે. એ ટેક,
બીછાકર જાણ મતલબકી, કોઈ જગ નામકો ચલાતે.
બને સરદાર બડે હમમાર, આપ હુશીયાર કહેલાતે. ચે દુ. ૧
હીયા પરમાર્થકા અંઠા, કરે પરમાર્થકી જાતેં,
બાહ્ય કંઈ ઔર અંદર કુછ ઔર, અપના હૈર કહેલાતે.
ચે દુ. ૨

ન જાને આપની લયાકતકો, ખામખાં યું બકે જાતે,
બને નેતા બડે વેતા, આપ આલમકો બહિકાતે. ચે દુ. ૩
બીના પુરુષત્વ જ્ઞાનકા તત્ત્વ, કોઈ નહીં સાંમ બન આતે
કહાતે વો ન ગાયક જો, જો તાલે જો સુરે ગાતે. ચે દુ. ૪
મકડ કર હીય અધે આપ, સબકો રાહ જતલાતે,
જો ચારે યું હી યું ચલતે, બહેમેં પ્રાણી ગીરવાતે. ચે દુ. ૫
(પ્રાણ પ્રેમ પુખ્તમાણાં)

હશે એવો વીરલ કોઈ !

ગજલ.

(ખીના પ્રભુ પાસ કે દેખે મેરા દીલ-એ રાગ)
 દયા રાખે ગરીબો પર, હશે એવો વીરલ કોઈ ?
 મુઠ્ઠે જે વાત દુખીઆની, હશે એવો વીરલ કોઈ ? દેક
 કરે પાલન અનાથોનું, અહિ કલ્યાણ સહુ જનનું,
 કરે નિર્મુજ દુઃખોનું, હશે એવો વીરલ કોઈ ? દયા ૦ ૧
 ખંડે કોઈ મુશીબતમાં, વળી ઘેરાય આફતમાં;
 બલવે એ બધા ડરથી, હશે એવો વીરલ કોઈ ? દયા ૦ ૨
 ન હોય માનનો ભૂખ્યો, ખુશામતથી રહે અળગો
 નિરાશીમાની ને સાચો, હશે એવો વીરલ કોઈ ? દયા ૦ ૩
 વ્યસનથી વેગળો રહીને, સદાચારી ગણાઈને,
 બલવે ધર્મનો ડોકો, હશે એવો વીરલ કોઈ ? દયા ૦ ૪
 તણ સંસાર માયાને, કરી કુરબાન કાયાને,
 દવામીની સેવ કરનારો, હશે એવો વીરલ કોઈ ? દયા ૦ ૫
 પ્રાણ પ્રેમ પુષ્પમાળા.

ચોવીસ તીર્થકરનો કુટુંબ વિસ્તાર.

ગરબો.

રાગ-ગાઓ આનંદે સૌ આજનાં પ્રભુનાં મહીમાને-
(સાડ સાડે સુરત શહેર, મુંબઈ અલનેલી—એ ઢાળ)

વીસ્તાડે જૈન પરીવાર, આનંદ ધરી અંગે,

કરો પઠન ભવિક નરનાર, તનમન ઉમંગે.

ચોવીસ જૈનોનું કુટુંબ વખાણું, પ્રયોના આધારે રે

સંતાન મોહમાયાતણ નીકળ્યા, વીહારે અણુગારે.

તન મન ઉમંગે, ટેક

સાખી

જે પુત્રી રૂપભદ્રેવને, ભરતાદિક સૌ પુત્ર,

સપળા એ સંજમ ગ્રહી, મોક્ષ ગયા મુકુ મુત.

અણુતનાથને પુત્ર નહી પ્રભુ, ત્રણ લોકના નેતારે,

પુત્રની ઇચ્છા મનથી કરી નહી, મોહ કરમને છુટ્યા.

તવ મન ઉમંગે. ૧

સાખી

સંભવ અશીનં મુમતી, તૃથને ત્રણ ત્રણ મુત;

તૃથો દશ તન પ્રભુ પામને, રાજ્ય લીધાં અદ્ભુત;

સત્તર મુત મુત મુપારથને જૈનને, ચંદ્રપ્રભુને અદારદે;

મુખુદિનાથને આગળીસ પુત્રો, ભવધી તારણહાર.

તન મન ઉમંગે. ૨

સાખી

સીતલ શ્રેયાંસ ખાર, નવ્યાણું વાસુ પુજ્ય,
 વિમળનાથને તન નહિ, કીધું કર્મથી સુદ.
 અષ્ટ એશી શ્રી અનંત પ્રભુને, ધર્મનાથનેઓ ગણીસરે,
 ભવ સંસારે પાર પામીઆ, ત્રણ જગતના ઇશ.

તન મન ઉમંગે. ૩

સાખી

દોઢ દોડ સુત શાન્તીજન, ભુકત લોગી ભગવંત,
 ચક્રવૃત્તી પદ તણ વીણુ, પછી થયા અરિહંત.
 દોઢ કરોડ સુત કુંથુનાથને, સવા કરોડ અરનાથરે,
 ત્રણ તિર્થંકર હતાં ચક્રવૃત્તી, નથી આશ્ચર્ય વાત.

તન મન ઉમંગે. ૪

સાખી

મહિ જન કુંવારીકા, ભગવતી બ્રહ્મચર્ય વંત
 મુની સુમત સ્વામીને, એકાદશ શુભવંત.
 નમીનાથને સુત નહી બલીહારી, નેમકુમારરે,
 તોરણથી રથ ફેરવી આદ્યા, ચડી ગયા ગીરનાર.

તન મન ઉમંગે. ૫

સાખી

સુતન પારશ સ્વામીને, મહાવિર પુત્ર એક,
 કુલ સવત્યાર કરોડને, ચારસે સપ્ત વિશેક,
 કુટુંબ વખાણે ભવદંધી તરશે, પુન્ય બળાણો પામેરે;
 રત્નચંદ લકિતના બળમાં, પ્રભુચરણે શીરનામે.

તન મન ઉમંગે. ૬

તીર્થ કરોતું બળ

હરીગીત છંદ

ગાગવાન બાર પુરુષ તણું બળ, બગીઠ એકમાં બલ્યું
 નિર્માણ છે દશ બગીઠ બળ એક, ઘોડામાં પરમાણુ
 દાદશ બળ ઘોડા તણું એક, લેંસમાં સમાય છે
 એક હાથી બળમાં પાંચસે, પાડાઓનું મપાય છે. ૧
 એક સિંહમાં બળ પાંચ સેંહ, ગજેંદ્ર તણું નાળીએ
 એવા મળે બેસેસ સીંહ એક, અષ્ટાપદ બળ માનીએ
 દશ લાખ અષ્ટાપદ તણું બળ, એક રામમાં થાય છે
 બે રામનું બળ કૃષ્ણ થી વસુ, દેવમાં અંકાય છે, ૧
 બળ માપ બે વસુ દેવનું એક, ચક્રવર્તીમાં માનવું
 લેણું કરે કોડ ચક્ર બળ એક, ઇંદ્રમાં હિંમેખાય છે
 કરોડ ઇંદ્રનું બળ મળે અરીહંતનું, વધી જાય છે ૩
 અનંતા ઇંદ્રને ચક્રીઓનું, બળ બધું લેણું મળે
 તીર્થ કરોના બળ તણી અક, સિત કોણુ ગણના કરે
 અનંત બળના ધારીએ નીજ, સક્તિ ફોળવે ન કદી
 રચી રત્ન ધ્રુવ આધારથી, કલિપત આ કવિતા નથી. ૪

સમાપ્ત.

અગાઉથી પુસ્તક ખરીદનાર ગ્રહસ્થાના

મુખ્યારક નામ

—૦—

૩૦૧	નેકનામદાર શ્રીમંત મહારાજ સાહેબ શ્રી વીજયદેવજી	
	ખહાદુર ધરમપુર	
૨૫૧	નામદાર ઠાકોર સાહેબ જયવંતસિંહજી ખહાદુર	
	સાણુંદ અને કોઠ રટેટ	
૨૦૧	શેઠ પુનમચંદ કરમચંદ કોટાવાળા	પોટણ
૧૦૧	શેઠ દેવકરણુ મુલજી	”
૧૦૧	શેઠ લલુભાઈ ગુલાબચંદ ઝવેરી (હાળ મુંબઈ) વલસાડ	
૧૦૧	” રાયચંદભાઈ મોતીચંદની કું.	મુંબઈ
૧૦૧	લલુભાઈ કરમચંદ દલાલ	”
૧૦૧	કેસરીચંદ ભાણુભાઈ	”
૧૫૧	શેઠ માણેકલાલ બેચરદાસ ગાંધી	”
૫૧	શેઠ વાડીલાલ પુનમચંદ રાધનપુરવાળા	”
૫૧	શેઠ મોતીલાલ મુળજી	”
૫૧	શેઠ જીવાભાઈ પ્રતાપ	”
૫૧	શેઠ હરજીવનદાસ વાલજી	”
૫૧	શેઠ મેઘજીભાઈ થોલાજી	”
૫૧	શેઠ નગીનચંદ કપુરચંદ ઝવેરી	”
૫૧	શેઠ પાનાચંદ માવજી [નેતપુર]	”
૫૧	શેઠ બાલાભાઈ નાથાભાઈ રામપુરા	સુરત

૫૧ શેઠ દાદ્યાભાઈ ધનજી	સુરત
૫૧ શેઠ નેમચંદ નાણાભાઈ	"
૫૧ શેઠ ચારાભાઈ બોગીલાલ ઝવેરી	
૪૧ શેઠ દીરાલાલ વાઘીલાલ ઝવેરી	ગુંબઝ
૨૫ શેઠ ગુનીલાલ વીરચંદ રાધનપુર	"
૨૫ શેઠ ગીરધરલાલ વીક્રમલાલ રાધનપુર	"
૨૫ શેઠ દલીચંદ વીરચંદ નવાપુરા	સુરત
૨૫ શેઠ નરસીંહલાલ માણેકલાલ	ગુંબઝ
૨૫ શેઠ છગનલાલ ખરમાનંદ નાણાવટી	ગુંબઝ
૨૫ શેઠ ઠંચનલાલ મામાવાળા	સુરત
૨૧ શેઠ મોતીલાલ નાનચંદ વિજાપુર	ગુંબઝ
૨૫ શેઠ મોહનલાલ હેમચંદ ઝવેરી	
૧૫ શેઠ અમરતલાલ રામચંદ ઝવેરી	"
૧૫ શેઠ ઠક્કરભાઈ ભુધરભાઈ વઢીલ રાધનપુર	"
૨૫ શેઠ મોતીચંદ ગીરધર સોલીસીટર	"
૨૫ શેઠ ગોપીંદ્રજી ખુશાલ	"
૨૫ શેઠ લલુભાઈ ભીખાભાઈ ચુનાવાલા	સુરત
૧૧ શેઠ હરગોવિન્દદાસ હકજીવનદાસ રાધનપુર	ગુંબઝ
૧૧ ઝવેરી માણેચંદ પાનાચંદ	"
૧૧ નગીનદાસ કચલચંદ	"
૧૧ ભાણુ ધરમદાસ નાગરદાસ પાટણ	"
૧૧ શેઠ લાલભાઈ મગનભાઈ અમદાવાદ	"
૧૧ શેઠ રણછોડદાસ તેજાજી	સુરત

૧૦ ચોકસી માણેકચંદ ડાહ્યાભાઈ	નવાપુરા	સુરત
૧૫ શેઠ કલ્યાણચંદ દેવચંદ		
૧૦ તીકમલાલ	પાટણવાળા	મુંબાઈ
૧૧ શેઠ મગનલાલ મુળચંદ.	નાનપરા	સુરત
૧૦ શેઠ રંગીલદાસ વૃજલાલ	ખાંડવાળા	"
૫ કાન્તીલાલ લુણણદાસ	પરીખ	"
૫ મુકતીલાલ મણીલાલ ર.ધનપુરવાળા		મુંબાઈ
૫ ગોતમભાઈ લખમીચંદ		"
૧૦ શેઠ મોતીલાલ ડાહ્યાભાઈ		"
૧ રાંચચંદ વાડીલાલ શાહ		ધિભોજ
૧ શેઠ નાથાભાઈ ઝવેરચંદ		જેતપુર-કાઠી
૧ હુકમચંદજી જવાનમલજી		શીરોઈ
૧ અચરમલજી ખુળચંદજી		"
૧ વરધીચંદજી માણેકચંદજી		"
૧ સરેમલજી પુનમચંદજી		"
૧ કુંદનલાલ રતનચંદજી		"
૧ શા. કેશરીમલ કપુરચંદ		"
૧ શા. નેનમલ દલીચંદજી		"
૧ શા. હીરાજી આશાજી		સુરત
૩ રા. રા. જમશેદજી		"

જૈનો જંગો ! ધર્મને ખાતર ! સર્વમાન સાચવો.

શ્રી શેત્રુજયનો વીરહ.

રાગ લક્ષીત.

વીરહ વીર્યનો ઉર આપીયો, પ્રગળ સાંચીએ કલેશ સ્થાપીયો,
સમય શોચતાં ધૈર્ય જાણ છે. રહ્યમાં ધણો શોક થાય છે. ૧
(ગરથ) લોભીયો રાજવી થયો, સરવ જેનથી દ્રોહ આઢ્યો,
કદી થયું નથી તે થઈ ગયું, તીરથ દ્વારને બંધ રે કર્યું. ૨
અધિષ્ઠ દેવતા સાદાતા કરો, સકળ સંપત્તિ દુષ્ખરે હરો,
ધરમ લાજની બહારમાં ચડો. તીરથ મંથના : દ્વાર ઉપડો. ૩
સમય પ્રાચીને સૂરીઆ હતા, ધરમ સાચવી પુર્ણ રાખતા,
ધરમ આફતોને નીવારતા, ધરમ અંકડો ગુરૂ ટાળતા. ૪
ઉર્જિનીના સ્થળે પાર્શ્વ નીકળ્યા, સીદ્ધ દીવાકરે રાય છુટાવ્યા;
મુની પ્રભાકર મારવું મળ્યું, સુગવ રાજ્ય તો રે નમે 'દ્રીમી. ૫
અગ્રણ્ય સૂરીયો જૈનના હતા, અણી પ્રસંગમાં મોખરે રે'તા,
સૂરી પદા હતા સીદ્ધી ધારકો, રહી ગયા અરે નામ સમારકો. ૬
ગમન તે થયા રે સીધીશ્વરા, વખન વહી ગયો કોઈ ન રહ્યા
સૂરીથી હેમની કીર્તિ મહાકીર્તિ, વીન્ય થોવણા મંથે ગાજવી. ૭

યુષ્કિંઘા કરી રે અમાફ્યની રજની ચંદની રે પ્રકાશતી
 અમરીનો પટા રે વગાડીયો, અલયદાનનો સ્થંભ ઘાલીયો,
 અલીત શું થયા તે આરાધનો, ગલીત યે ગયા ઈષ્ટ સાધનો
 ધરમ જ્યોતની લુટ થાય છે, સહન ઉરમાં જગ થાય છે.
 વખત પ્રાચીને શરૂ છતા, ધરમ રક્ષણે તે ચતાં છતાં
 વીર જલુનીના પુત જાગશે, ધરમ માનની લાજ રાખશે. ૧૦
 શુંથણી ગ્રંથના સ્થાનમાં થશે, કનક શાહીથી નામ આંકશે
 પદવી ધારકો નીંદને હરો, તીરથ રાજને આપનો કરો. ૧૧
 યુજ્ય અકેશ્વરી વિદ્યન ટાળજો, જિર અગ્રેસરોના બિવાહશે
 જીનની જ્યોતિઓ જાગજો હવે, સંધનો કીંકર (સોગી) વીનવે. ૧૨

(કવી. ભોગીલાલ) પાટણવાળા.

શ્રી જૈન સ્વયંસેવક મંડળ અમદાવાદ.

